

## ЗМІСТ

ВІРШІ ..... 2 СТОР. ОБКЛАДКИ  
 ЕЛІНА ЗАРЖИЦЬКА, «РЕАЛІЗУЄМО  
 НОВИЙ ДЕРЖСТАНДАРТ» ..... 1  
 ІНФ. ГОУН ОДА «НАЧАЛЬНИК ГО-  
 ЛОВНОГО УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ  
 І НАУКИ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ  
 ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ ОЛЕКСАНДР  
 ДЕМЧИК ПРИВІТАВ ЧЛЕНІВ  
 ДЕЛЕГАЦІЇ ОСВІТЯН ЗАПОРІЗЬКОЇ  
 ОБЛАСТІ» ..... 2



ІНФ. ДНУ, «НА СВІТЛІ ОБРІЇ ЖИТ-  
 ТЄВІ!» ..... 3  
 ІНФ. ДНУ ІМЕНІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА,  
 «ПЛАН ДЕРЖЗАМОВЛЕННЯ ВИ-  
 КОНАНО» ..... 3  
 ОЛЕНА СОТНИКОВА «НАЦІОНАЛЬ-  
 НИЙ ГІРНИЧИЙ УНІВЕРСИТЕТ:  
 СПІВПРАЦЯ ЗІ СВІТОВОЮ  
 СПІЛЬНОТЮ» ..... 4  
 ІНФ. ДГУ «ГІРНИЧА СПРАВА В  
 НАДІЙНИХ РУКАХ» ..... 6  
 О. МАМОНТОВ, ВІРШІ ..... 6  
 Олена ГРОДІКОВА, «САМЕ ВЧИ-  
 ТЕЛЬ ТА ЛЮДИНА, ЯКА МОЖЕ  
 І ПОВИННА НАВЧИТИ ДИТИНУ  
 ЗЛІТАТИ, ПАРИТИ, А ЗНАЧИТЬ,  
 ЖИТИ» ..... 7  
 НІНА СТЕПАНЕНКО, «ВЕЛИКА  
 УКРАЇНКА СВОЄЇ ДОБИ» ..... 8  
 А КИМ ПРАЦЮЄТЕ ВИ? ..... 9  
 ЦІКАВА УКРАЇНА ..... 9  
 АНТОНІНА ДИБРІНА, «АВТОГРАФ  
 – ЧАСТКА СЕРЦЯ НА ДОЛО-  
 НІ...» ..... 10  
 МАРИНА БЕРЕСТЬЮК, «ОРГАНІЗА-  
 ЦІЯ РОЗВИВАЮЧОЇ РОБОТИ З  
 УЧНЯМИ 2-3 КЛАСІВ» ..... 12  
 ІНФ. ГОУН ОДА, «У ДИТЯЧОМУ  
 ЦЕНТРІ СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТА-  
 ЦІЇ «ПЕРЛИНА ПРИДНІПРОВ'Я»  
 ВІДБУЛАСЬ СПАРТАКІАДА З  
 НАГОДИ ВІДКРИТТЯ ОЛІМПІЙ-  
 СЬКИХ ІГОР У ЛОНДОНІ» ..... 13  
 НАДІЯ ФІЛЕНКО, ВІРШІ ..... 14  
 В. ВІЛКО «СПІВІЦЬ РІДНОГО  
 КРАЮ» ..... 15  
 ІНФ. ДНУ «МАРКЕТОЛОГИ ДНУ  
 ІМ. О. ГОНЧАРА ПОБУВАЛИ НА  
 КРИМСЬКОМУ МІЖНАРОДНО-  
 МУ СТУДЕНТСЬКОМУ ФЕСТИ-  
 ВАЛІ РЕКЛАМИ» ..... 16  
 ІРА ІЛЬЧУК, ОЛЕНА ГЛУЩУК, ВІ-  
 РШІ ..... 16  
 ІНФ. ДНУ, «УКРАЇНА РОЗШИРЮЄ  
 ПРЕДСТАВНИЦТВО В МІЖНА-  
 РОДНІЙ АКАДЕМІЇ АСТРОНАВ-  
 ТИКИ» ..... 17  
 ІНФ. ДНУ, «БЛАГОДИННА АКЦІЯ  
 СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ» ..... 18  
 Л. ЯКОБЧУК, Л. ХМЕЛЬКОВСЬКИЙ,  
 «ТЕМА ЛИСТУВАННЯ: ХРИС-  
 ТОС І ЙОГО ЦЕРКВА» ..... 19  
 В. КРИВОНІС, «ДУМА ПРО ВОВ-  
 КА» ..... 22  
 «МАЛЬВА ДЛЯ МАТЕРІ» ..... 26  
 МАРКО ВОВЧОК, «ЛЕДАЩИЦЯ» ..... 28  
 СВІТЛАНА ІВАНОВА, «ПРОБЛЕМА-  
 ТИКА «СТАЛОГО РОЗВИТКУ» В  
 УКРАЇНСЬКОМУ КОНТЕКСТІ» ..... 32  
 БОРИСТЕНІВЦІ, «ВІДЛІТАЮТЬ  
 ОРЛИ» ..... 33  
 УКРАЇНСЬКЕ ШКІЛЬНИЦТВО В КА-  
 НАДІ: БУТИ КАНАДЦЕМ І ЗАЛИ-  
 ШАТИСЯ УКРАЇНЦЕМ ..... 33  
 ДАРИНА СУХОНИС-БУТКО, «Я  
 ХОЧУ ЛОВИТИ СВИЙ ЧАС» ..... 35  
 НАТАЛІЯ ДЕВ'ЯТКО «СТАРА ЯБЛУ-  
 НЯ» ..... 36  
 КРАЩІ СТРАВИ УКРАЇНСЬКОЇ КУХНІ,  
 РЕКЛАМА ..... 3-4 С. ОБКЛАДКИ  
 КОЛЬОРОВА ВСТАВКА

## Реалізуємо новий Держстандарт

**О**снова майбутньої осо-  
 бистості закладається у  
 ранньому віці. Питанню почат-  
 кової школи присвячена серпнева  
 конференція працівників освіти  
 Дніпропетровщини. Про те, що  
 зроблено в області, розповідає  
 заступник голови облдержадміні-  
 страції Марія Пустова.

– Маріє Іванівно, скажіть, що  
 можна назвати головною особли-  
 вістю нового навчального року?

– Головною особливістю є по-  
 чаток реалізації нового стандарту  
 початкової школи. Саме на це наці-  
 лює нас Уряд України на чолі з Пре-  
 зидентом Віктором Федоровичем  
 Януковичем. І на цьому наголошує  
 наш губернатор Олександр Вілкул.  
 Основні завдання, які поставила  
 перед школою держава, це запро-  
 вадження іноземної мови з першо-  
 го класу, інформатики – з другого. У  
 зміст початкової школи повернулося  
 природознавство.

Є принципові зміни в оцінюванні  
 навчальних досягнень учнів з фіз-  
 культури та основ здоров'я. У нові  
 стандарти освіти включено також ви-  
 користання здоров'язбережувальних  
 технологій та екологічну спрямова-  
 ність освіти. Зокрема, на Дніпропе-  
 тровщині протягом останніх років  
 проводиться експериментальна ро-  
 бота щодо створення мережі шкіл  
 зміцнення здоров'я. У національ-  
 ному науково-дослідному проєкті  
 «Школа здоров'я» нині працюють 47  
 навчальних закладів Дніпропетров-  
 щини.

В регіоні створюються умови для  
 того, щоб діти мали рівні можливості  
 для повноцінного розвитку, дозвілля  
 і заняття спортом. Під керівництвом  
 губернатора Олександра Вілкула  
 реалізується програма розвитку  
 інфраструктури для дитячого відпо-  
 чинку, у рамках якої за 2010-2011 рр.  
 вже встановлено понад 300 дитячих  
 майданчиків. Цього року також буде  
 встановлено ще 300. Таким чином,  
 за три роки в області буде встанов-  
 лено понад 600 майданчиків.

– Всі ці особливості обумов-  
 лені впровадженням нового Дер-  
 жавного стандарту початкової  
 загальної освіти?

– Так. У галузі освіти Дніпропе-  
 тровська область діє у межах ново-  
 го Державного стандарту початкової  
 загальної освіти та програми «Новий  
 Дніпропетровщині – новий стандарт  
 освіти», розробка якої була ініційова-  
 на особисто Олександром Юрійови-  
 чем.

– Які завдання нашого губер-  
 натора Олександра Вілкула сто-  
 суються ланки початкової шко-  
 ли? Що вже виконано?



– Відповідно до завдань, що по-  
 ставив перед нами Олександр Юрі-  
 йович, для того, щоб діти отримували  
 нові знання, в області створено  
 потужну мережу загальноосвітніх на-  
 вчальних закладів - це 1030 ЗНЗ всіх  
 типів власності. Початкова школа  
 охоплює навчанням 111,5 тис. учнів.

Курсову перепідготовку освітян  
 початкової школи з іноземної мови  
 з січня цього року вже здійснює ДО-  
 ІППО, курси регіональних тренерів з  
 інформаційно-комунікаційних техно-  
 логій для 1 класу пройшли у травні-  
 червні цього року. Тематика роботи з  
 першокласниками проходить через  
 курсову перепідготовку кафедри по-  
 чаткової школи інституту.

– Як вирішується на Дніпропе-  
 тровщині питання кадрового за-  
 безпечення?

– Навчально-виховний процес у  
 1-4 класах шкіл області здійснюють  
 майже 5,5 тис. вчителів, з них 78% з  
 повною вищою педагогічною освітою  
 відповідного фаху. Відтепер до ви-  
 кладання у початкових класах буде  
 залучено більше вчителів-предмет-  
 ників, переважно для викладання ан-  
 глійської мови, музики, фізкультури.

Зростає професійний рівень вчи-  
 телів. Як свідчення цього – майже 2,7  
 тис. вчителів початкових класів за  
 результатами щорічної атестації ма-  
 ють кваліфікаційні категорії «спеці-  
 аліст вищої категорії» та «спеціаліст  
 першої категорії».

– Яка зарплата у вчителя?

– По області середньомісячна  
 зарплата педагогічних працівників  
 закладів комунальної форми влас-  
 ності складає майже 2900 грн. І, хоч  
 підкреслити той факт, що усі виплати  
 здійснюються вчасно. Заборгованос-  
 ті по заробітній платні в області не-  
 має.

Продовження на стор.2.

## Начальник головного управління освіти і науки Дніпропетровської облдержадміністрації Александр Демчик привітав членів делегації освітян Запорізької області



За інформацією Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України 7 серпня розпочалася Всеукраїнська акція «Нові стандарти – нова школа». Делегації від кожного району України за графіком відвідують колег в районах сусідньої області, а потім приймуть представників від іншої області у себе.

10 серпня освітяни Дніпропетровщини гостинно зустріли делегацію педагогічної громади та керівників органів виконавчої влади Запорізької області на чолі з начальником управління освіти і науки Запорізької облдержадміністрації Александром Верозубовим.

Головний спеціаліст департаменту загальної середньої освіти Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України Олена Царьова передала учасникам акції найкращі побажання успіхів у роботі від Міністра Дмитра Табачника, а начальник головного управління освіти і науки Дніпропетровської облдержадміністрації Александр Демчик презентував гостям чотири широкомасштабні проекти, які, за підтримки губернатора Александра Вілкула вступають в активну стадію реалізації з 1 вересня 2012 року, це: 3D-дитячий садок; встановлення на кожному шкільному автобусі GPS-навігаторів; дистанційні Інтернет-школи для об-

дарованої молоді для дітей з обмеженими фізичними можливостями.

Також за сприяння губернатора Александра Вілкула в області відроджено інтелектуальний рух «Що? Де? Коли?», проводяться багаторівневі турніри з шахів серед школярів.

Александр Демчик зазначив, що використовуючи нові інформацій-

ні технології для допомоги батькам та дітям, на Дніпропетровщині вже реалізовано такі проекти: «Електронна бібліотека», «Електронний щоденник» та «Електронний журнал».

Гості ознайомилися з методичною діяльністю Дніпропетровського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (ректор Михайло Романенко), відвідали навчально-ре-

абілітаційний Центр «Колосок» Дніпропетровської обласної ради (директор Світлана Кривошея) та відкритий за участю Прем'єр-Міністра України Миколи Азарова у поточному році дитячий центр соціальної реабілітації «Перлина Придніпров'я» (директор Андрій Рогожкін), що розташований в мальовничій лісовій зоні Новомосковського району.

Наприкінці поїздки Александр Верозубов подякував Міністерству за надання педагогічній громадськості можливості показати власні творчі здобутки й ознайомитися з досвідом колег-освітян інших областей України, а також запевнив керівництво головного управління освіти і науки Дніпропетровської області, що набуті на Дніпропетровщині знання та корисна інформація будуть обов'язково використані у роботі підпорядкованого управління та навчальних закладів Запорізької області.

Члени делегації та зустрічаючої сторони одностайно вирішили розвивати та зміцнювати між-регіональні зв'язки у галузі освіти.



## Реалізуємо новий Держстандарт

*Продовження. Початок на стор.1*

**– Чи поповнює молодь ряди освітян?**

– Щороку в педагогічні колективи області впливається близько 500 випускників, на яких з нетерпінням чекають у навчальних закладах.

На серпневій конференції 50 молодим педагогам, які вирішили при-

святити життя вихованню підростаючого покоління, наш губернатор особисто вручить ноутбуки – своєрідні символи того, що обласна влада дбає про кожного вчителя і надає йому допомогу у запровадженні в навчальний процес численних інноваційних розробок.

**– У якому напрямку, на Ваш погляд, має розвиватися освіта у XXI столітті?**

– Вважаю, що глобальне завдання освіти у XXI столітті – розвиток всеосяжних систем навчання протягом усього життя: від раннього дитинства до зрілого віку. А під керівництвом Александра Вілкула Дніпропетровщина завжди буде регіоном-лідером.

**Розмову вела Е. ЗАРЖИЦЬКА**

## На світлі обрії життєві!

**У Дніпропетровському національному університеті ім. О. Гончара відбулись урочистості з нагоди випуску студентів з Китайської Народної Республіки. 86 кваліфікованих спеціалістів віднині поповнять лави професіоналів своєї країни.**

В урочистій церемонії вручення дипломів взяли участь проректор з педагогічної роботи в сфері міжнародного співробітництва ДНУ М.П. Д'яченко, начальник відділу по роботі з іноземними студентами Г.А. Онищенко, завідувач кафедри перекладу та лінгвістичної підготовки іноземців О.І. Панченко та викладачі. Представники університету щиро привітали випускників з цією знаменною подією в їхньому житті та побажали їм успіхів у всіх професійних починаннях. «Від імені ректора ДНУ професора М.В. Полякова вітаємо вас з успішним закінченням університету, – звернувся до випускників у своїй вітальній промові Михайло Павлович Д'яченко. – Сподіваємось, що ви завжди будете високо тримати марку випускника Дніпропетровського національного університету імені Олесея Гончара, являючи собою еліту своєї країни впродовж найближчих десятиліть».

За словами начальника відділу по роботі з іноземними студентами Геннадія Анатолійовича Онищенко, китайські студенти за роки навчання у ДНУ показали себе з кращої сторони. «Це люди цілеспрямовані, які прагнуть до навчання і легко навчаються самі, – говорить він. – Дуже сподіваємось, що досвід, отриманий в alma mater, вони принесуть у свою країну і це сприятиме їм в подальшому процвітанні».

Навчання іноземних громадян у Дніпропетровському національному університеті ім.О.Гончара ведеться з 1994 року. На сьогодні в університеті навчається близько 400 іноземних студентів з 54 країн світу, здобуваючи освіту переважно за економічним, філологічним, фізико-технічним та інформаційно-технічним напрямками. «Значна кількість іноземних студентів залишається в ДНУ для продовження своєї освіти. Наші дипломи мають авторитет у представників тих країн, з якими ми співпрацюємо. Це говорить про якість нашої освіти, а отже ми достойно тримаємо рейтинг нашого університету», – відзначає Геннадій Анатолійович. Нині для іноземних студентів у ДНУ ім. Олесея Гончара розроблена спеціальна програма, покликана допомогти іноземцям кра-



ще адаптуватися до умов проживання і навчання в Україні, а також найшвидше златати мовний бар'єр.

На завершення урочистої події зі словами вдячності до викладачів за отриману підготовку звернувся голова Ради китайських студентів ДНУ Лю Фей Ху. Він відзначив, що у студентів з його країни залишаються гарні враження про Україну в цілому й університет. У свою чергу, представники відділу по роботі з іноземними студентами висловили надію, що сьогоднішні випускники успішно співпрацюватимуть з університетом і після його закінчення, адже у планах колективу – видання книги з історіями успіху іноземних випускників ДНУ у їхніх країнах.

Сподіваємось, що досвід і знання, отримані китайськими студентами в нашому університеті, неодмінно знадобляться їм на батьківщині та допоможуть в реалізації мрій.

**Інформаційно-аналітичне агентство ДНУ ім. О. Гончара.**

## ДНУ імені Олесея Гончара: план держзамовлення виконано

В рамках цьогорічної вступної кампанії бажання вступити до Дніпропетровського національного університету імені Олесея Гончара виявили більше 30 тисяч абітурієнтів. За даними МОНмолодьспорту, ДНУ – єдиний серед ВНЗ Дніпропетровщини, що за кількістю поданих заяв увійшов до рейтингу ТОП-10 ВНЗ України, посівши у ньому сьоме місце.

Зокрема, приймальною комісією Дніпропетровського національного університету було зареєстровано більше 25 тисяч заяв у паперовій формі і понад 6000 – через мережу Інтернет, що значно вище минулорічних показників. «У нинішньому році відзначаємо суттєве збільшення кількості абітурієнтських заяв, у тому числі й електронних. Тих, хто бажав отримати вищу освіту саме у ДНУ, не злякало навіть підвищення прохідного бала із профільних предметів до 140. На кількості поданих заяв це майже не позначилося», – говорить відповідальний секретар приймальної комісії ДНУ Сергій Олександрович Давидов.

Державне замовлення ДНУ імені Олесея Гончара на підготовку бакалаврів, спеціалістів і магістрів цього року становило 3555 осіб – шостий показник серед вищих навчальних закладів України. «Відповідно до доведених університету обсягів держзамовлення на навчання за ОКР «бакалавр» на базі повної загальної середньої освіти університет отримав право набирати 1789 осіб (з них

– 1669 осіб за денною та 120 – за заочною формами навчання), – повідомив Сергій Олександрович. – Якщо порівнювати ці цифри з минулим роком, то набір збільшено на 532 особи, або на 47 відсотків. Збільшення відбулося за напрямками підготовки, пов'язаними з інформаційними технологіями, природничими та математичними науками. Зокрема, збільшена кількість бюджетних місць за такими напрямками: математика, фізика, прикладна фізика, комп'ютерні науки, мікро- та наноелектроніка, телекомунікації, приладобудування, виробництво літальних апаратів, системний аналіз, біологія. Збільшення стосувалося і прийому бакалаврів за заочною формою навчання. Якщо минулого року план прийому становив 55 осіб, то цього року – 120, що на 65 осіб більше. До прийому 1789 осіб на навчання за ОКР «бакалавр» на базі повної середньої освіти треба додати ще 162 місця за денною формою навчання та 71 місце за заочною формою на базі молодшого спеціаліста. Це пов'язано з рішенням Уряду підтримувати розвиток ІТ-галузі, новітніх технологій, промислового комплексу в Україні», – констатує С. Давидов.

За підсумками абітурієнтської кампанії в ДНУ, конкурс на напрями, де було збільшено держзамовлення, виявився високим. Зокрема, на напрями підготовки «Комп'ютерні науки» та «Програмна інженерія» він становив 15 осіб на місце, «Комп'ютерна інженерія» – 14 осіб



на місце. Серед інших інженерних та технічних напрямів – 5-8 абітурієнтів на місце.

Традиційно високі конкурси спостерігалися на економічних, юридичному й інших гуманітарних напрямках. Наприклад, «Туризм» – 46 осіб на місце, «Міжнародні економічні відносини» – 36, «Правознавство», «Управління персоналом» і «Китайська мова» – по 35 осіб на місце. Усі рекорди побив напрям підготовки «Реклама і зв'язки з громадськістю», де конкурс становив 160 осіб на місце.

В цілому, за словами Сергія Олександровича, вступна кампанія-2012 у ДНУ імені Олесея Гончара пройшла без особливих випадків. «Загальний план прийому абітурієнтів на держбюджетні місця успішно виконано. Робота приймальної комісії із зарахування до ДНУ в межах ліцензованого обсягу студентів контрактної форми навчання проводиться до 25 серпня».

**Інформаційно-аналітичне агентство ДНУ ім. О. Гончара.**

## Національний гірничий університет: СПІВПРАЦЯ ЗІ СВІТОВОЮ СПІЛЬНОЮ



*Геннадій Григорович з ректором Майером Шварцом.*

Людство вступає в новий інноваційний тип прогресу. Відбувається швидка зміна ідей, знань, технологій. Навчити людину один раз і на все життя навіть у найкращому університеті неможливо. Тому спосіб отримання знань треба переглядати і вдосконалювати. Важливо вміти правильно використовувати професійну інформацію та влучно застосовувати отримані знання на практиці. Дуже корисна в цьому напрямку співпраця зі світовою спільнотою. Значно полегшує справу професійне володіння іноземними мовами. Відгук на всі ці виклики сучасної освіти у Національному гірничому університеті втілюється завдяки вмінню передбачати наперед і глибокому розумінню проблеми ректором, академіком НАН України Г.Г. Півняком. До речі, цього року виповнюється 30 років від того часу, коли він очолив цей заклад. Факт унікальний і гідний уваги.

Геннадію Григоровичу, найперше, хочеться привітати Вас з такою солідною датою і віддати належне Вашому колективу, який підтримує свого ректора і виявляє Вам таку стійку довіру упродовж трьох десятиліть. Що ж до предмету нашої розмови, дозвольте запитати про останні найцікавіші напрацювання Національного гірничого університету у сфері міжнародної співпраці.

– Дякую і доповідаю, що є приємні новини для наших студентів. З першого жовтня 2012 року вступить у дію міжнародна програма, яку підготували три вищих навчальних заклади: Національний гірничий університет (Україна), МонтанУніверситет (Австрія) та ТУ «Фрайберзька гірни-

ча академія» (Німеччина). Ця магістерська програма для талановитої молоді присвячена гірничій справі. Мова викладання – англійська. Перший семестр група студентів навчатиметься в Австрії, другий – в Німеччині, третій – в Україні. А у четвертому семестрі кожен студент працюватиме над магістерською роботою. В університеті якої країни йому буде зручніше її виконувати, обиратиме сам випускник. Внаслідок цієї роботи можна отримати дипломи відразу трьох вузів. Безумовно, студентам доведеться проходити конкурсний відбір, володіти англійською й, бажано, німецькою мовами. Магістерська підготовка у вузах зазначених країн відповідна до високих європейських вимог.

Сенс зазначеної міжнародної програми полягає в поєднанні вітчизняної гірничої освіти і наукових шкіл різних країн. Тому головне завдання проекту – виховати інженера нового зразка, який орієнтуватиметься у міжнародному просторі. У Леобені, де починається програма, найголовнішим предметом стане гірниче планування, що включатиме питання екологічної безпеки гірничої справи. З переходом на навчання у Фрайберзі буде продовжено розгляд цих питань, виходячи з багатого німецького досвіду. Викладатимуться й дисципліни на межі технології, економіки та екології. Завдання пост-гірництва постануть і під час навчання у Дніпропетровську. На завершальному етапі у Національному гірничому університеті студенти проекту також зможуть отримати ще знання з геомеханіки і збагачення корисних копалин. Крім того, студенти побувають

на підприємствах, де досягнуть спектр виробничих питань. А в результаті студенти Національного гірничого університету отримають ексклюзивну можливість стати володарями дипломів водночас трьох університетів, два з яких – закордонні.

Яка перспектива щодо працевлаштування відкривається для випускників цієї програми і що матимуть від цього закордонні учасники проекту?

– Для наших співвітчизників, випускників цієї програми, відкривається перспектива працевлаштування у високотехнологічних кампаніях України. Закордонні учасники проекту особливо цінують можливість вести наукові дослідження та практичну діяльність на території України, що є найбільш потужною за наявністю природних ресурсів у Європі.

Сьогодні ми ще не позбулися комплексу меншовартості українських дипломів.

– Мені здається, це дуже непатрістична і хибна версія, що українські дипломи не визнають. Ще на початку 90-х ізраїльські фахівці вже вступали з пропозицією – відкрити у себе філіал нашого гірничого університету саме з причини, що він другий у світі за якісною підготовкою кадрів гірничого профілю. Тому треба ще раз підкреслити – дипломи НГУ визнають у таких країнах, як: Ізраїль, Канада, США, Австралія та інших.

Зазначену Міжнародну програму навчання магістрів можна порівняти з верхівкою айсберга. Бо здійсненню цієї блискучої ідеї передувала тридцятирічна активна і плідна робота гірничого університету на міжнародному рівні.

Перші кроки Вас як молодого ректора на шляху міжнародних відносин відбувалися ще за радянських часів, коли Дніпропетровськ був закритим для іноземних громадян зі стратегічних міркувань. Але гірничий зробив дійсно великий прорив у міжнародних відносинах, зокрема, на міжвузівському просторі, незважаючи на зміну епох, соціального строю, бурхливі дев'яності, кризу...

– Дуже важливо триматися традицій. Співпраця із закордонними фахівцями була притаманна гірничому закладу ще за дореволюційних часів, тобто з моменту його відкриття. Інженерна думка наших спеціалістів гірничої справи завжди високо цінувалася колегами з інших країн. У 90-х з метою поліпшення культурних відносин, обміну досвідом і, насамперед, гуманізації вищої інженерної освіти та задля підвищення рівня мовної підготовки в університеті організовано роботу міжнародних освітньо-культурних центрів.

Перший такий лінгвістичний центр – Українсько-Американський

відкрито у 1995 р. Через 2 роки за сприяння уряду землі Бранденбург, фірми GZB і Гете-інституту (ФРН) створено Українсько-Німецький культурний центр. Практично в той же період при кафедрі іноземних мов почав діяти Центр мовної підготовки, орієнтований на вивчення класичного британського варіанту англійської мови. Далі у гірничому було засновано ще два лінгвістично-культурних центри: Україно-Іспано-Латиноамериканський та Українсько-Польський співробітництва (2002). На базі цих центрів успішно працюють курси з вивчення відповідних мов, проходять методичні семінари, організуються виставки, клуби. У 2009 р. Українсько-Німецький культурний центр успішно пройшов аудиторську перевірку комісією Гете-інституту. За висновком комісії центр стає офіційним партнером (на правах регіонального відділення) Гете-інституту.

На кафедрі іноземних мов, у лінгвістичних центрах, на кафедрах Інституту економіки до викладацької роботи на постійній основі залучають фахівців зі Служби старших експертів, Гете-інституту, Фрайберзької гірничої академії, Фонду ім. Р. Боша, Ройтлінгенського університету техніки й економіки (ФРН), Корпусу Миру, Корпусу експертів-добровольців, Фонду Фулбрайта (США), Школи англійської мови Гринвіцького університету й Корпусу волонтерів з Великої Британії, Британської Ради. Іде активний обмін з польськими колегами. Висока кваліфікація іноземних фахівців, безумовно, підняла якість підготовки наших спеціалістів до міжнародних стандартів освіти. Надаючи змогу студентам і викладачам долати мовний бар'єр в рідних стінах свого закладу, НГУ розширює можливості їх участі у всіх видах наукової та практичної діяльності світової спільноти.

Європейська інтеграція й стандартизація навчального процесу потребують відповідної підготовки, викладацьких навичок та новітніх підходів у навчанні від тих, хто готує інженера нової генерації. Що допомагає гірничому бути, як говорять, на вістрі часу.

– Скажімо так – незаспокоєність і пошук. Нещодавно наша делегація стала учасником Форуму міжнародних університетів ресурсів у Німеччині, де ми презентували пропозиції Національного гірничого університету щодо спільних дій в галузі використання природних ресурсів та посилення їхньої ролі в суспільстві, промисловості й політиці, а також в питаннях поліпшення міжнародної освіти зі сталого розвитку. Зазначу, що Національний гірничий університет входить до складу Європейського товариства з інженерної освіти (SEFI) – найбільшої мережі установ вищої технічної підготовки фізичних осіб, асоціацій і компаній у Європі. Членство в SEFI суттєво покращило комунікацію й збільшило кількість контактів професорсько-викладацького корпусу і науковців НГУ з зарубіжними колегами, сприяло розвитку й удосконаленню інженерної освіти, доступу до сучасної інформації про технічну освіту в провідних європейських закладах, до оновлених програмних документів з акредитації вищої технічної освіти відповідно до вимог Болонської декларації.

Ще одним важливим кроком на шляху подальшої інтеграції у світову науку та освітянську спільноту було прийняття гірничого університету в члени Міжнародного товариства з інженерної педагогіки (IGIP). Провідні вчені-викладачі університету вже отримали там свої дипломи.

Гірничий університет набув членства в багатьох елітних міжнародних освітніх і професійних організаціях,

зокрема, це Велика Хартія Університетів, Мережа університетів країн Чорноморського регіону (BSUN), Євразійська асоціація університетів (EAU), Європейська асоціація геовчених і геоінженерів (EAGE).

Все це забезпечує, перш за все, доступ нашим фахівцям до світового інформаційного середовища в галузі навчання і наукових досліджень, сприяє розвитку корпоративних та особистих контактів, створює можливість для участі в міжнародних наукових і освітніх проектах.

Міжнародну діяльність університету протягом останніх років ми підпорядкували основній меті: створенню трикутника знань «освіта – наука – інновації». Міжнародні зв'язки в питаннях експорту освітніх послуг відображають повноправну й повноцінну участь НГУ в міжнародному процесі розвитку освіти. Це сприяє підвищенню конкурентоспроможності гірничого на світовому ринку цих послуг. А також забезпечує високу якість підготовки випускників та розвиток пріоритетних спеціальностей, що мають найбільший попит в іноземних студентів, зокрема з Анголи, Китаю, Таджикистану та інших країн.

Щорічно співробітники гірничого беруть участь у роботі понад 30 міжнародних форумів. У виданнях за кордоном кожного року з'являються понад 100 наукових публікацій. Понад десятиліття в НГУ щороку проходить Міжнародна наукова конференція «Форум гірників», де присутні гірники-науковці практично з усіх континентів. У 2011-му на базі гірничого проведено щорічний саміт ректорів університетів – членів Міжнародного університетського ресурсів (IUR). Діяльність IUR, як перспективної інноваційної структури спрямовується на посилення консолідації університетів з метою об'єднання наукових та освітніх шкіл розробки нових спільних навчальних і наукових програм.

У сучасних умовах, що характеризуються викликами всієї системи вищої освіти України, особливого значення набуває пошук і формування нової стратегії, моделі й механізму міжнародної діяльності університету. І ми постійно працюємо на якісне покращення позицій цих чинників, аби не втрачати своїх позицій в системі координат міжнародного науково-освітнього простору. Іншого шляху колектив науковців і педагогів НГУ собі не уявляє. І все це задля того, щоб кожен добре пам'ятав: Земля, з її надрами і багатствами, у людства лише ОДНА!

**Запитувала  
Олена СОТНІКОВА,  
ІАЦ НГУ.**



*Студенти працюють з фінським обладнанням VACON.*

# ГІРНИЧА СПРАВА В НАДІЙНИХ РУКАХ

Кожну останню неділю серпня в Україні відзначається День шахтаря, професійне свято людей нелегкої, героїчної професії. Започаткована ще в XV столітті, гірнична справа з роками зазнала кардинальних змін. Якщо перша експедиція в Печерський край була тільки стартом в пошуках корисних копалин, то сьогодні гірничодобування промисловість зросла до однієї з найважливіших галузей в економіці України.

Сьогодні вугілля видобувають численні шахтні підприємства, а професія шахтаря стає все більш затребуваною. З роками в Національному гірничому університеті збільшується конкурс на спеціальності за напрямом «Гірництво», а кількість додаткових бюджетних місць – зростає. Потужна наукова школа вишу, сучасна методика викладання приваблює абітурієнтів. До того ж, гірничий постійно співпрацює з бізнесовими структурами, які зацікавлені в розбудові вугільної промисловості.

Вчені Національного гірничого університету в своїх дослідженнях повністю охоплюють все коло питань, що постає у гірничій справі: починаючи з безпеки роботи на шахтах і закінчуючи управлінням станом гірничого масиву. Ці розробки вже принесли свої позитивні результати, у тому числі завдяки співпраці вишу з компанією ДТЕК. Приміром, минулого року Державну премію отримали науковці НГУ та фахівці «ДТЕК» за спільну роботу: «Сучасні технології комплексної розробки вугільних родовищ в гірничо-геологічних умовах відпрацювання тонких та надтонких пластів».

– Ефективність роботи на шахтах значно зросла, – говорить завідувач кафедри підземної розробки родовищ НГУ професор Володимир Бондаренко. – Безперечно, в майбутньому цей результат буде тільки примножуватись. Адже ряди виробників поповнюються випускниками гірничого, які навчені сучасним технологіям.

Їх якість освіти відповідає світовому рівню. Молодь, серед іншого, засвоює виробничий менеджмент, а вже на четвертому курсі у здібних старанних з'являється шанс потрапити в «групу ДТЭК». Від університету для студентів виділяється куратор, а від ДТЕК – наставники з шахти. Важливо, що ДТЕК цим студентам платить додаткову стипендію. Та найголовніше – всі випускники цієї групи засвоюють теоретичні навички безпосередньо на виробництві і залишаються там після закінчення вишу.

В Україні безліч гірничих міст і районів. Це енергетичні діаманти держави. Примітно, що на більшості підприємств працюють випускники гірничого університету. Тож справа в надійних руках. Тим більше, гірничий з кожним навчальним роком удосконалює свої методики роботи зі студентами, залучаючи їх до науки. Щорічно в стінах гірничого проходить масштабний «Форум гірників», участь у якому беруть фахівці з різних кра-

їн. Перспективи розвитку вугільної промисловості обговорюватимуться і на міжнародній конференції «Школа підземної розробки», що пройде у вересні. На ній однією з головних тем буде питання гірничої освіти європейського рівня. Зокрема, про досвід підготовки гірничих інженерів та магістрів в НГУ доповість професор Володимир Бондаренко. Адже саме тут, завдяки талановитому керівництву академіка Геннадія Півняка, вже тридцять років Національному гірничому університету немає рівних у підготовці гірників-фахівців, а чільною справою є розробка передових технологій для шахтних підприємств.

Ректорат гірничого університету щиро вітає з професійним святом всіх, хто причетний до славної шахтарської когорти. Бажаємо здоров'я, енергії та сили всім гірникам, які зміцнюють індустріальний розвиток нашої країни. Добробуту та злагоди вашим родинам!

ІАЦ НГУ.



## • Поетичний розмай

Олександр МАМОНТОВ

## РІДНА МОВА

Країни мова, ти така співуча,  
Як промінь сонця перший поміж хмар,  
Як подих вітру, що здійме над кручею  
Грайливі дзвінці птахів і примар.

Країни мова, легка й красива,  
Як плетіння дівочої коси.  
В переплетінні слів – незвична сила,  
Розкута на всілякі голоси.

Країни мова, мужня й завзята,  
Відстоюна у вогнищах війни,  
З тобою йшли у смертний бій солдати,  
Вкраїни вільної і доньки, і сини.

Країни мова, як вода в криниці,  
Країни мова в безкраї полів  
Звучить і вабить тоннами пшениці,  
Злітає в космос сріблом кораблів.

Країни мова, мова батька й мати,  
Що дали змогу жити і мені.  
Я дуже люблю з друзями співати  
Чарівні всі українські пісні.

Країни мова – пісня колискова,  
Пережила тортури й ярмо.  
Не забувайте, люди, рідну мову,  
Бо ми – на Україні живемо.



## Саме вчитель та людина, яка може і повинна навчити дитину злітати, парити, а значить, жити

На березі моря іноді можна побачити таку картину. Молоді птахи борсаються на березі серед піску і щербля, відчайдушно змахуючи крилами. Інстинкт спонукає батьків виштовхнути своїх пташенят з гнізд, де їх довго годували і перховували в теплі. Прийшла пора самостійності, і пташеняттям потрібно злетіти заради того, щоб вижити. Ось воно, звичайне явище природи: одні пташки, вилетівши з своїх безпечних гнізд, відразу ж летять до моря і починають вітати над ним. Інші боязко сидять на краю гнізда, а їх батьки літають взад-вперед до тих пір, поки їх пташеняття набираються хоробрості. Треті – вимахують крилами, намагаючись злетіти, але приземляються на пісок під своєю домівкою, де на них чатує небезпека у вигляді хижаків. Усвідомлюючи неминучу загибель, більш досвідчені пташки несамовито літають вгору-вниз, кружляючи над своїми вихованцями. Здається, вони говорять: «Подивися на мене. Ось як це робиться. Ну, давай! Спробуй!»

Багато в чому те, що відбувається на березі моря, нагадує наше життя. Розмірковуючи над цим, я знову переконуюся в тому, що саме вчитель – та людина, яка може і повинна навчити дитину злітати, парити, а значить, жити. Адже грецьке слово «антропос» буквально означає «погляд, звернений вгору». Що ж головне в нашій роботі? Як учитель етики, я переконана – підготувати серце дитини до життєвого шляху. Надихаючись філософською спадщиною Г. Сковороди, П.Юркевича, В.Сухомлинського, Ш. Амонашвілі, К. Ушинського, вважаю головним завданням розвиток внутрішніх якостей дитини, її духовного світу. П.Юркевич казав: «Людина починає свій моральний розвиток з рухів серця».

В епоху постмодернізму ми спостерігаємо, як стають все більш розпливчастими межі між правильним і неправильним, добром і злом, як починає домінувати філософія індивідуалізму, матеріалізму та безпринципності. Тому вчителю сьогодні необхідно приділяти багато уваги розвитку ціннісних орієнтирів в учнів, в створенні умов, які б сприяли розвитку моральної активності, моральної спрямованості поглядів, думок, інтересів, мотивів, переконань, дій. Це і є підготувати серце, навчити літати і вітати, піднявшись над штормами і бурями життя.

Яке ж повинно бути серце в дитині, щоб вона змогла вижити в цьому нелегкому сьогоднішньому? На мою думку, перш за все нам потрібно навчити дитину любити. Любити людей, себе, природу, батьків... Це можливо тільки тоді, якщо ми будемо любити їх. Саме «любити» і було головною ідеєю всіх провідних педагогів: Я. Каменського, Я. Корчака, В. Сухомлинського та інших. Не теорія або система навчання була їх успіхом, а жива любов, чесність, мудрість і моральність.

Любляче серце дитини буде готове до співчуття, милосердя, розуміння. А коли вони вилетять із гнізда, то ста-



нуть меценатами, благодійниками, спонсорами, не пройдуть повз дитини-інваліда, не виженуть з маршрутки маму з дитиною-інвалідом, не образять старих людей. Любляче серце завжди готове віддавати більше, ніж брати. Нехай молитвою наших дітей стане молитва матері Терези:

*Господь! Дай мені сили втішатися, а не бути втішеною.*

*Розуміти, а не бути зрозумілою.*

*Любити, а не бути любимою.*

*Бо коли ми віддаємо, то отримуємо.*

*І коли прощаємо, то стаємо прощеними.*

Зараз багато говорять про розвиток духовно-моральної особистості. Це дуже добре. Давайте визначимося з тим, яка це особистість.

Духовно – моральна особистість – це особистість, яка, враховуючи зовнішні обставини, вміє розумно піднятися над ними, має власні переконання і вірність своїм ідеалам, в якій розвинутий високий рівень самостійності і здатності до морального вибору, вміння протистояти внутрішнім спонукам, адекватність розуміння та оцінки себе та інших.

Морально-духовний розвиток особистості потребує формування особистісних компетентностей, які закладають духовні основи учнів. Можна визначити складові морально-духовної особистості в контексті компетентісної спрямованої освіти: відповідальність, самовизначення,

самореалізація, толерантність, здатність до вибору, здатність до самовиховання, рефлексія, здатність до соціалізації, емпатія.

На жаль, в сучасній системі освіти часто кінцевою метою виховання і освіти оголошується досягнення успіху, матеріального добробуту, положення в суспільстві. Але тоді залишається без відповіді питання: «Чого ж хоче досягти людина, використовуючи свої гроші та посаду; у чому саме хоче себе реалізувати людина з їх допомогою?». І тоді розмиваються моральні орієнтири, втрачається і сенс життя.

Ми всі бажаємо, щоб наші діти були щасливими. А чи не слід задуматися над «рецептом щастя»? Григорія Сковороди, який ми з учнями визначили, вивчаючи його філософську спадщину? По-перше, треба не шукати щастя в зовнішньому, а також в матеріальних цінностях, воно знаходиться в середині людини, в її серці. По-друге, щасливою може бути людина, яка спілкується з Богом, йде дорогою добра, а не зла. По-третє, щаслива людина знайшла свою «спорідненість», і така праця приносить їй велике задоволення. Також така людина знає, що потрібне їй дається легко, вона не прагне бути з кимось рівною, а щаслива, розуміючи те, для чого вона створена Богом.

Від нас, вчителів, дуже багато залежить. І я вдячна колективам Зеленопільської маленької середньої неповної школи, Криворізької спеціалізованої школи № 71, районних відділів освіти, працівникам кафедри філософії освіти Дніпропетровського інституту післядипломної освіти за те, що надихають мене працювати творчо, допомагають втілити ідеї розвитку духовно-моральної особистості.

Як маленька свічка або навіть сірник можуть розпалити величезне вогнище і вказати шлях сотням людей, так і мале полум'я нашого душевного тепла і гарного прикладу зможе в принципі змінити життя, світогляд і долю дітей, навіть якщо ми самі цього ще не усвідомили. Ми просто можемо бути світлом.

**Олена ГРОДІКОВА,**  
вчитель СЗШ № 71,  
м.Кривого Рогу



Ніна Степаненко

# “ВЕЛИКА УКРАЇНКА СВОЄЇ ДОБИ”

2011 року в Дніпропетровську вийшла мізерним накладом – 200 примірників – книга з незвичайною назвою “Зіткана з любові”, яка, читаємо анотований виклад, “містить матеріали про Валентину Данилівну Гончар – берегиню спадщини відомого велета української літератури, громадського діяча ... Олесея Гончара. Розкрито нові грані її особистості як жінки, матері, колишньої дружини видатного письменника, натхненної сподвижниці його визнаних творів. Висвітлено найсокровенніші миті спілкування з Валентиною Данилівною, яка сповнена добра, сонця, таланту до рідної землі, українського слова, яка оповиває кожного світлою ауурою своєї високої духовності та жіночої сутності”. Ці заряджені поетичною енергією слова передають основний зміст колективної праці, авторами якої є відомі українські вчені (Геннадій Півняк, Віктор Пушкін, Микола Степаненко, Надія Сологуб, Валентина Галич, Олександр Галич, Петро Кононенко, Світлана Ігнат'єва, Ірина Цюп'як, Костянтин Дуб), письменники, журналісти (Леся Степовичка, Тетяна Бондаревська). Їм удалося створити реальний образ “дивовижної, тендітної, вишуканої і водночас такої сильної жінки, яка в нашому духовному часосвіті нині утвердилася й завжди фігуруватиме не просто як дружина Олесея Гончара, а як Велика Українка своєї доби” (Микола Степаненко). Немає тут перебільшення, заслуженими епітетами обсипано цю жінку, про неї в майбутньому заговорять ще гучніше, як і про Олесея Гончара. Ці люди творили одну епоху, але жили думками в зовсім іншому духовно-часовому поясі, який обов'язково настане на тому земному просторі, який іменується Україною.

Тепле слово про дружину автора “Прапорноносців”, “Собору” мовив Геннадій Півняк, ректор Державного вищого навчального закладу “Національний гірничий університет”, в якому створено Центр культури української мови імені Олесея Гончара. Геннадій Григорович – “фізик і лірик”, великий шанувальник Олесея Гончара, вирішив, щоб виш, який він очолює, став “тим осередком, де збираються люди, яким близьке Гончарівське слово, а значить – українська література”. Його задум здійснився: Центр плідно працює, філологи й історики досліджують спадщину великого крайнина, щорічно проходять Гончарівські читання. “Ми цінуємо



Валентина Данилівна Гончар.

довіру Валентини Данилівни, – це найважливіше для студентів і викладачів університету, які її знають і шанують”, – підсумовує ректор. Думку його продовжує Віктор Пушкін, професор, завідувач кафедри історії та політичної теорії цього навчального закладу. Дружина Гончара у його вимірі – феноменальна особистість, завдяки якій ми не переступили тієї грані, за якою деградація й моральне падіння набувають незворотності. Ця жінка, “потрібна не тільки своїм дітям, внукам і правнукам, але і всім нам, хто живе на цій грішній землі”.

Далі йдуть один за одним одиннадцять красивих сюжетів, присвячених Валентині Гончар. Їхні автори мали щастя спілкуватися з цією дивовижною людиною, відчували її підтримку, коли досліджували життєві епізоди й художній контекст письменника, громадського діяча Гончара. “Дорогим Янголом Олесея Гончара” називає Валентину Данилівну Микола Степаненко. Щемливо, емоційно він пише про дружину митця, наголошуючи на величчі її земного подвигу: вона ж бо без вагань зрелася майбутньої наукової кар'єри і зробила все можливе, аби розквітнув геній її чоловіка, а сьогодні стала найавторитетнішим гончарознавцем, талановитою письменницею, яка видала книгу спогадів “Я повен любові...”.

Про цікаві епізоди з життя родини Гончарів говорить дослідниця мови творів Олесея Гончара Надія Сологуб. Перед нами постає шляхетна, інтелігентна, інтелектуальна сім'я, яка трималася гармонії у всьому, тому й збирала такий щедрий мистецький урожай.

Про творчу діяльність Валентини Гончар розповідають учені-філологи з Луганська Валентина та Олександр Галичі. Валентина Миколаївна представляє Валентину Данилівну як удумливого науковця, який не просто консулює тих, хто

заглиблюються у творчість письменника, а дарує, сама того не помічаючи, ідеї, відкриває їм маловідомі або й зовсім невідомі джерела, які мають глибокий літературознавчий сенс. Вона “блискуче знає літературу, чітко орієнтується не лише в її історії, а й у новітньому літературному процесі”, – доповнює свою дружину Олександр Андрійович. І той, хто хоч раз стрітеться з Валентиною Данилівною, почує її, запевняємо, погодиться з цією оцінкою.

Петро Кононенко своє слово про Валентину Гончар назвав “Зустріч з мудрістю”. Він відносить цю жінку до категорії тих людей, яким під силу знайти шлях до істини. Цей шлях учений-літературознавець, письменник прокладає через книгу “Я повен любові...” – “книгу-літопис; книгу-спомин; книгу соціально-історичного й духовно-психологічного аналізу; книгу глибинних переживань; книгу мрій, пізнання й самопізнання; книгу гуманізму, патріотизму і мудрості”. Мудрість авторки, на його переконання, саме в тому, що вона не просто характеризує людей і події як очевидець, а “показує реальні факти і дії носіїв добра чи зла, благородства чи підлості, справжнього патріотизму чи імітування”. Петро Петрович майстерно, як це в нього завжди виходить, промовистими штрихами зображує складність доби, у яку жив Гончар і на цьому тлі вигранює феномен постаті письменника та його “мудрої, делікатної дружини, повної любові”.

Іван Пасемко обрав дещо інший формат розповіді: він з документальною точністю зафіксував святкування 90-річчя від дня народження письменника на Полтавщині, коли державний педагогічний університет проводить Всеукраїнську наукову конференцію “Феномен Олесея Гончара в духовному просторі українства”, учасником якої була Валентина Гончар. У цьому контексті він точно визначив те, чим живе дружина митця: вона, “немов бджілка, невтомно збирає нині все те Олесеєве, що розкидане по Європі, по світу, те, у чому є частка енергії, розуму О. Гончара. Вона поставила собі за мету: віднайти в архівах, редакціях вітчизняних та зарубіжних журналів і газет, альманахах, бібліотеках Гончарові на працювання і видати багатогранну спадщину, щоб усе це донести до громадськості, читачів, аби Україна могла пізнати до найменших подробиць багатотисяч набуток представ-



ника літератури ХХ ст.". З того часу збігло 4 роки, чимало зроблено, але попереду, зізнається Валентина Данилівна, – цілина. Хай не забракне їй сил на цій дорозі, хай Господь дає їй здоров'я та снаги для такої благородної й потрібної справи.

Світлана Ігнат'єва, Ірина Цюп'як, Наталія Костюк, працівники Центру культури української мови імені О. Гончара, задокументували важливі роздуми Валентини Гончар про чоловіка й про український літературний процес. Знайомство, творча співпраця з цією жінкою виводили їх на нові дослідницькі горизонти, сприяли вповнуженню діяльності. Центру. Усі вони сходяться на одній думці: "Валентина Данилівна любить говорити, що їй завжди щастило на зустріч із прекрасними людьми. Ні, люба наша Берегинє, – це нам пощастило зустрітись з Вами, чарівною, чистою, мудрою людиною. Ви приваблюєте чарівністю і натхненністю своєї натури. Це Ви завжди підтримаєте, допоможете, порадите...". Кожна з працівниць Центру заявила про те, що подружжя Гончарів створило ті джерела любові і краси, які ніколи не замуляться. І. Цюп'як наголосила на дуже важливому факті, який мають брати на озброєння науковці, які не лишень розумом, а й серцем пізнаватимуть духовний скарб патріарха української літератури: "Вустами Валентини Гончар промовляє усвідомлення величчя постаті Олесья Гончара для сучасного і майбутнього духовного устремління покоління...", "Слово Валентини Гончар віддзеркалює ті почуття, які ми повинні пронести в собі, втілити в подальшій праці, творчості..."

Відома письменниця Леся Степовичка порівнює Валентину Гончар із "квіткою степу, українською леді". Ці дві перифрастичні структури в Степовиччиному тексті набули конкретного змісту. Авторка єднає свої роздуми з репліками Валентини Данилівни, використовує цитати, добуті з книги "Я повен любові...", і представляє жінку "без віку", "понад часом", "жінку-степовичку з Придніпров'я", яку не відрізниш від англійської аристократки, жінку, в якої "ніколи нічого не болить, вона завжди усміхнена, рівна, ніколи не виходить з берегів", що "називається гідністю, людською і жіночою".

Для Тетяни Бондаревської, доньки двоюрідної сестри Олесья Терентійовича - Ніни, Валентина Данилівна – "світло... у вікні", жінка, яка мала непересічний талант письменника, але його "поклала на алтар творчості коханого чоловіка". Тетяна Владиславівна – директор Державного літературно-меморіального музею-садиби Олесья Гончара в селі Сухій. Разом із "тютюєю Валею" вони активно

працюють над створенням музейного комплексу, причому "помірковано розставляє акценти в усіх ситуаціях" дружина письменника.

Поетичні твори в книзі вмістили Костянтин Дуб та Сергій Ярема. Переказувати зміст віршів – справа невдячна, краще наведемо оригінали:

### Валентині Гончар

*Ви вірністю зоріли понад обрії землі  
І ніжність пронесли крізь бурі навесні.  
Бездонний океан краси й любові  
Тепер звучить у кожному Вашім слові.*

*Від перших зустрічей Ви освітилися сонцем  
Великого чуття, що в серці, не в віконці.  
Воно сія безсмертям посвякає  
І Вашою любов'ю зігріває нас.*

*Нестримних літ неспинна течія.  
І в океані вічної любові  
Вам до землі чолом вклоняюся я  
І вірності, що бринить в Вашім слові.*

*Поглине Вічність все: веселості бенкету.  
Мільйонні вілли і чванливий блиск.  
Тільки на тлі небес творців живі портрети  
Нас майвом осяє їх гордий лик.*

*Йдете до нас пліч-о-пліч з Гончаром,  
Розповідаєте життя його, тривоги,  
Немов перед духовним вівтарем,  
Вклоняюся Вам за пройдені дороги.  
(К. Дуб)*

### Як важко душі оновить...

*Гончар Валентині Данилівні  
присвячую*

*Олесью, вибачайте: Ваш Собор,  
Оспіване козацьке диво,  
Стоїть сьогодні сиротливо  
Поміж базарів і комор.*

*А поруч риють котлован,  
Нові будують храму грати,  
Щоб вільний український пан  
Зміг мільон собі урвати.*

*Чи з пана хам, чи з хама пан,  
Будують диявольську потвору:  
Чи казино, чи ресторан,  
У кожного свої собори.*

*Копають, нівечать, гудуть,  
Трясуть лахміттям "секонд-хенду",  
А потім у Собор ідуть,  
Ідуть просить благословення.*

*А Ваш Собор – він ще стоїть,  
На місто дивиться з докором...  
Як важко душі оновить,  
Коли немає в них Собору!  
(С. Ярема)*

Валентина Данилівна Гончар і справді зіткана з любові. Певні, це потвердить кожний, хто прочитає книгу про неї. Жаль лишень, що вона, тільки-но вийшовши у світ, стала бібліографічною рідкістю. Такі видання треба випускати великим накладом – охочих на цю духовну поживу багато.

## Цікаві факти

### А ким працюєте Ви?



33-річна Ханна Фрейзер працює русалкою в акваріумі міста Сіднея - це робота її мрії. Дівчина виступає зі своїм шоу в екзотичних місцях, причому в спеціально сконструйованому і обробленому костюмі. «Я хочу допомогти людям пробудити їх фантазію, - говорить Ханна. - Русалка - моє життєве кредо, і воно приносить мені багато радості».

Фрейзер гастролює зі своїм шоу по всій Австралії, і її нерідко запрошують в інші країни. Вона плаває під водою з китами, дельфінами і дитинчатами морських левів.

## Цікава Україна

Будинок – кросворд знаходиться у Львові, поруч з ним висить буклетик, щоб розгадати його, а перевірити свої знання можна вночі, коли при підсвічуванні видно відповіді. У кросворді загадано імена відомих діячів живопису і архітектури.



Антоніна Дибріна

## Автограф – частка серця на долоні...



**М**и росли у ті часи, коли телебачення тільки-но починалося, комп'ютерів не було взагалі, а про мобільні телефони навіть письменники-фантасти не мріяли... І це було всього п'ять-шість десятиліть тому!

Повоєнні роки знаменувалися бурхливим розвитком вітчизняного кінематографу і мультиплікації. Таких добрих, пізнавальних і захоплюючих художніх фільмів і мультиків уже давно не знімають. Але головним джерелом інформації, вчителем і просто казкарем завжди була книга! Повага і любов до неї виховувалися змалечку. На жаль, сьогодні наші діти майже не читають – увесь вільний час забирають комп'ютери, мобільні, смартфони... І це дається взнаки – більшість молодих людей не вміють чітко викладати свої думки. Тим більше на папері.

Пощастило якось завітати до оселі гостинної родини ректора Національного гірничого університету Геннадія Григоровича Півняка. Дружина Галина Андріївна, завжди привітна і доброзичлива, запросила до вітальні. І... я була просто вражена кількістю полиць з книгами, які люб'язно дозволили оглянути.

Беручи до рук книгу за книгою, у більшості я знаходила теплий і зворушливий автограф дарувальника. Зацікавившись і забувши про час, я відкривала для себе імена та думки відомих людей, а водночас – нові грані особистості нашого ректора. Його доля невід'ємна від гірничого університету, Дніпропетровська, України. Раніше ніколи не замислювалась над тим, що дарувальні написи можуть надати стільки інформації, наштовхнути на роздуми.

Першою до моїх рук потрапила книга Є.С. Березняка „Пароль „Dum spiro“ з лаконічним автографом: «Геннадію Григоровичу Є.С. Березняк» (2008 р.) і вкладеними фото (Геннадію Григорович у колі родини автора в Києві). А ось ще одна книга Є. Березняка і М. Марченка „Евгеній Березняк розповідає. Воспоминання майора Вихря“ також з автографом (2010 р.). Раптом хвилююче осяяння: так це ж сам майор „Вихор“ – відомий розвідник! З дитинства захоплювалась цим героєм і художнім фільмом про нього.

Виявляється, Євген Степанович – наш земляк, бо народився в Дніпропетровську (на Чечелівці) у 1914 р., а у 1932 р. вступив до Дніпропетровського гірничого інституту (ДГІ). Навчався сумлінно і після практики на шахті отримав звання гірничого майстра. Але в голодний 1933-й рік змушений був залишити інститут. У

**З 1983 року працює в Національному гірничому університеті, має вищу електротехнічну освіту. Постійно друкує актуальні матеріали в університетській газеті „Вісник Національного гірничого університету“. У творчому доробку має авторську збірку «Искренним сердцем пишу эти строки...» (2008 р.), що складається з двох частин – поетичної і публіцистичної.**

роки війни, після закінчення розвідшколи, очолив розвідгрупу „Голос“, яка діяла в німецькому тилу, виконуючи небезпечні завдання. У січні 1945 р. нею було врятовано від знищення замінований гітлерівцями старовинний Краків – перлину польської історії та культури. Генерал-майор, Герой України Є.С. Березняк – жива легенда майже з віковою історією і водночас людина з надзвичайною долею! У мирний час Євген Степанович присвятив себе педагогічній діяльності.

Наступна книга „Академік Борис Патон – праця на все життя“. Борис Євгенович – людина-легенда, знана в усьому світі. Президент НАН України з 50 річним (!) стажем власноручно написав: „Дорогому Геннадію Григоровичу с самыми теплыми чувствами и любовью“ (2005 р.). Відчула гордість. Думаю, небагато наших сучасників, хто удостоївся таких слів від видатного вченого, уособлювача цілої епохи сучасної науки!

„Вельмишановному Геннадію Григоровичу Півняку з побажаннями успіхів та оптимізму і на згадку про зустріч у найкращому з університетів“, – це вже колеги Бориса Євгеновича Патона з НАН України, автори книги „Україна: політична історія ХХ – початок ХХІ ст.“. Її презентація відбулася під час однієї з наукових конференцій у нашому гірничому вузі.

Академік НАН України, Герой України П.Т. Тронько подарував збірку матеріалів і документів про свою державну, громадську та наукову роботу „Що ми залишимо нащадкам?“. Читаю стримані та водночас вагомі слова: „Глибокоповажному Геннадію Григоровичу на добру згадку з найкращими побажаннями і незмінною повагою“ (2010 р.). Петро Тимофійович неодноразово приїжджав до гірничого університету, зустрічався зі студентами і співробітниками на конференціях і творчих заходах Центру культури української мови ім. Олеса Гончара. Саме за його підтримки в НГУ створено Інститут гуманітарних проблем. Мені пощастило переконатися, що наш шановний гість був визначною особистістю.

Беру чергову книгу. Це сучасне перевидання праці І. Вернадського «Витоки» про творчу спадщину в контексті історії економічної думки в Україні. Редакцію здійснено доктором економічних наук, професором Київського національного університету ім. Т.Г.Шевченка, членом-кореспондентом НАН України Віктором Дмитровичем Базилевичем. Він підписав свій подарунок так: «Шановному Геннадію Григоровичу – видатному вченому, мудрому, чуйному та щедрому на підтримку і допомогу. З повагою та побажанням щастя» (2009 р.). За цими щирими словами – багаторічні контакти вчених НГУ з київськими колегами.

Володимир Петрович Семиноженко – Міністр України у справах науки і технологій (1996-1998 рр.), віце-прем'єр України (1999 р.), віце-прем'єр України з гуманітарних питань (2010 р.), двічі лауреат Державної премії України, дійсний член НАН України... Можна ще перелічувати й перелічувати регалії (як у нашого ректора). Надзвичайно талановита й багатогранно обдарована людина, яку з однаковим успіхом можна назвати і фізиком, і

ліриком, і політиком, і співаком, і художником... У фотоальбомі своїх мальовничих картин «Володимир Семиноженко. Сучасний живопис» митець написав: «Дорогому Геннадію Григоровичу с дружбой и уважением» (2000 р.). Гортаючи сторінки прекрасного видання, раптом розумію: Геннадій Григорович і Володимир Петрович не просто друзі по життю – у них схоже сприйняття краси, природи, кольору...

Пригадалась виставка фоторобіт нашого ректора, організована до його ювілею в бібліотеці НГУ (2010 р.), яка просто вразила мене та відвідувачів тонким художнім баченням навколишнього світу, високим рівнем фотомистецтва і стала для багатьох приємною несподіванкою. Зі смаком оформлені роботи Геннадія Григорович роздарили усім бажаючим з особистим автографом. Декілька з них кожного ранку піднімають настрій і мені.

До речі, високо оцінили майстерність свого ректора і допомогли в оформленні фотовиставки талановиті працівники кінофотостудії гірничого університету «Юність», якій наступного року виповнюється 50 років! Знаю, що до цієї дати готується цікава ретровиставка фото- і кіноапаратів, зібраних в «Юності». Два експонати – від Геннадія Григоровича Півняка... Дивна багаторічна творча співпраця!

Не знаю, коли саме ректор захопився фотографією і кінокамерою, але його професіоналізм митця вражає. Кіноматеріали, відзняті під час закордонних наукових відряджень, залюбки використовувалися дніпропетровським телебаченням у циклі передач «Пізнаємо світ, світ пізнає нас...», над якими творчо працювала талановитий тележурналіст, заслужений журналіст України Галина Андріївна Півняк... Переконана, що багато в чому саме завдяки їй – його половинці й продовженню – Геннадій Григорович відбувся і як вчений, і як педагог, і як художник...

Тримаю книгу Героя України, Міністра вугільної промисловості України (1985-1987 рр.), голови Державного комітету з вугільної промисловості України (1990-1994 рр.) М.С. Сургая і його співавтора С.П. Фіщенка «Самозабвенный труженик угольного фронта» (до 100-річчя з дня народження першого Міністра вугільної промисловості України К.І. Поченкова) з автографом: «Уважаемому Геннадію Григоровичу – моему учителю, коллеге и другу в битве за уголь Украины и в подготовке инженерных кадров для работы в отрасли. Спасибо за доброту. С уважением Н. Сургай» (2008 р.). Що тут додати? Знаю тільки, що Миколу Сафоновича і Геннадія Григоровича об'єднувала взаємна повага і щира багаторічна дружба. На жаль, цього небайдужого і колоритного гірника з Донеччини вже немає з нами, але добра пам'ять про нього залишилась на сторінках багатьох видань.

Поруч стоїть книга «По крутым ступеням жизненного пути» ще одного донецчанина Б.А. Грядущого – Героя України, заслуженого шахтаря України, лауреата Державної премії України. Це його рядки: «Дорогой Геннадий Григорьевич! Искренне восхищаюсь всем, что Вы делаете для Украины, угля, науки и образования. С глубокой благодарностью и признательностью за помощь и понимание» (2004 р.).

Із власних спостережень можу сказати: коли Борис Абрамович відвідує гірничий університет, це означає: народилися нові наукові ідеї та пропозиції. І як наслідок – згодом обов'язково будуть опрацьовані нові спільні угоди і проєкти.

Віктор Васильович Богатир, маючи чималий досвід державної діяльності на Криворіжжі та Дніпропетровщині, став першим Послом України в Республіці Казахстан. Сьогодні він відомий як автор біографічної книжки про розвиток дипломатичних контактів України і Казахстану. Водночас ця книга – своєрідна енциклопедія життєвого досвіду цікавої людини. Доречно побачити її в родинній бібліотеці Півняків з лаконічним написом автора: «Достойному ученому Украины Геннадію Григорьевичу от автора» (2008 р.).

Книга В.П. Пустовойтенка «Третій шлях» – роздуми, пропозиції й ініціативи політика і громадянина. Власноруч написано: «Моєму доброму другу, учителю й наставнику, с которым хочу рядом пройти свой путь» (2003 р.). Красномовніше важко щось висловити. Погодьтеся, такі слова треба заслужити.

Подружжя Півняків – відомі театральні, шанувальники класичної музики, поціновувачі художньої творчості та музейні експозиції. Вони не стоять осторож культурного життя Дніпропетровська. Їх люблять, поважають і завжди запрошують на прем'єри.

З думкою головного диригента Дніпропетровського театру опери та балету важко не погодитися: «Лучшим музыкантам среди академиков – препростым людям и настоящим меценатам от искренне любящего и уважающего Вас В.Г. Гаркуши» (2001 р.). Щирі слова, як сама музика. Володимир Григорович зі своїм симфонічним оркестром вже не один рік прикрашають відроджені випускні бали в гірничому університеті, а це водночас – свято юності та велика честь для вузу ХХІ століття. До речі, студенти гірничого, за підтримки Геннадія Григоровича, безкоштовно відвідують класичні вистави оперного й інших театрів нашого міста. Митці поділяють прагнення гірників допомогти студентам знайти свій шлях до мистецтва, до відчуття і розуміння прекрасного.

Микола Антонович Миколаєнко – відомий тележурналіст, прозаїк і поет, автор багатьох літературних видань, презентації яких відбуваються у гірничому. В збірці своїх поезій «Причал Печаль» він написав: «Моїм великим друзям Галині та Геннадію Півнякам! Дякую, дякую, дякую! Щире спасибі за все, що ви для мене робите! Удач в науці, щастя в родині, міцного здоров'я» (2011 р.). Радіємо – у свої 92 Микола Антонович – шановний, талановитий, невтомний...

Художньо-історичне видання «Мандрівки старим Кам'янським» заслуженого журналіста України, дніпропетровського письменника, дослідника рідного краю Миколи Петровича Чабана прикрашено записом автора: «Вельмишановним Галині Андріївні і Геннадію Григоровичу Півнякам – людям високої духовної культури, подвижникам, патріотам – зі щирою пошаною» (2004 р.). Надзвичайно цікава й талановита людина Микола Чабан. Завдяки його копійці роботи з вивчення історії нашого Придніпровського регіону і художньо осмисленого висвітлення виявлених фактів на сторінках українських видань для багатьох це стає відкриттям і поштовхом для досліджень свого роду, історії села, селища, міста...

Олесь Гончар. Збірка поезій «Поетичний пунктир походу» з пронизливими віршами воєнних років і автографом дружини письменника В.Д. Гончар: «Геннадію Григоровичу Півняку – якнайсердечніше

ці поезії далеких літ на світлу пам'ять про Олесь Гончара» (2000 р.). Життя великих митців не припиняється, коли вони залишають нас...!

У книжці спогадів про Олесь Гончара «Я повен любові...» Валентина Данилівна зробила такий запис: «Славному подружжю Півняків – Галині Андріївні та Геннадію Григоровичу – з вдячністю за гідне увічнення й пошанування в гірничому університеті світлої пам'яті Олесь Гончара. З приязню і пошаною» (2011 р.).

Справді, ім'я нашого земляка Олесь Гончара упродовж багатьох років залишається символом слави і честі української літератури. І знаменним став той факт, що у рік 85-річчя видатного письменника (2003 р.) Центру культури української мови, створеному в нашому гірничому вузі у 1996 р., присвоєно його ім'я. Творчі зустрічі, що проходять тут за участю студентів, – завжди свято духовності й любові до України. Неодноразово в Центрі побували дружина і сестра письменника Олександра Терентіївна Сова, від яких студенти з перших вуст почули про його творчість, людські якості, відкрила для себе нове ім'я художника-синтезиста Миколи Арсентійовича Черниша. Цікаво, що він – наш випускник і аспірант-механік, а сьогодні – відомий поет, літератор, художник. Сподобались деякі рядки з його книги: «Вірю, що кожна людина обдарована природою, принаймні іскрою таланту, з якої працьовитість і допитливий розум здатні роздмухати пожежу творчості. А вже вершини недосяжні лише для того, хто завжди дивиться собі під ноги... Яке влучне і глибоке спостереження! А це рядки з автографу: «Гена! Постоянно наблюдаю за тем, как ты созидаешь... Помню тебя того, с тех времен» (1995 р.).

Особливе місце в родинній бібліотеці займають книжки колег-реktorів. Ось перша з них, що привернула мою увагу, «Світ в оцінці Олесь Гончара» ректора Полтавського педагогічного університету Миколи Івановича Степаненка: «Наймудрішому ректорові, якого знаю за життя, з глибокою пошаною і безмежною дякою, що розмудлює духовні криниці, що возносите слово Олесе до тих висот, де воно має панувати. Щиро з Вами Микола Степаненко» (2012 р.). Почути від колеги, такі слова набувають особливої цінності!

«Дорогому Геннадію Григоровичу Півняку! З щирою вдячністю за багаторічну дружбу і співпрацю. М. Згуровський» (2010 р.) – з такими словами подарував свою книгу «Тернистий шлях до відродження» Міністр освіти України (1994–1999 рр.), ректор Національного технічного університету «Київський політехнічний інститут» – одного з найкращих в Україні, Європі та СНГ, – академік НАН України Михайло Захарович Згуровський, досвід діяльності якого на посаді ректора КПІ складає вже 20 років. І цього року його обрано на новий термін.

Ректор Таврійського національного університету Микола Васильович Баргов зробив такий автограф у книзі «Крым: время осмысления пройденного»: «Геннадію Григорьевичу Півняку с благодарностью за науку управления вузом» (2003 р.). Як цінно, коли колеги прагнуть вчитися один у одного. А навчаємось ми усе життя... На одній з полиць вишикувались видання, подаровані авторами-співробітниками рідного Національного гірничого університету. «Ми нуле у променах пам'яті» та «Компут і ревізія Миргородського полку 1723 р.» доктора історичних наук, професора кафедри історії і політичної теорії Г.К. Швидько позначено написом: «Вельмишановному Геннадію Григоровичу Півняку, визнаному вченому, педагогу, організатору розвитку науки й

освіти, з вдячністю за підтримку і найкращими побажаннями» (2004 р.). Ганна Кирилівна – надзвичайно обізнаний і обдарований історик. Завдяки її аналітичним дослідженням розумієш, в якому славному краї ми живемо, з яким надзвичайним університетом пов'язали власну долю!

Якби не поради і підтримка Галини Андріївні і Геннадія Григоровича, навряд чи побачила би світ збірка поезій автора цих рядків «Искренним сердцем пишу эти строки...». Я подарувала поетичну збірку цим надзвичайним людям з першим у житті автографом: «С искренним сердцем, любовью, величайшим уважением и признательностью, на добрую память Галине Андреевне и Геннадію Григорьевичу» (2008 р.). Доброзичливе і безкорисливе ставлення до людей, вміння віднайти і побачити в особистості паростки творчості й таланту, спрямувати здібності в дієве русло – непересічна спільна риса характеру і Геннадія Григоровича, і Галини Андріївні, випробувана життям. Велике спасибі їм за це!

Подумати лише, цьогоріч збігло вже 30 років, як Геннадію Григорович опікується гірничим! Упевнена – це явище унікальне не лише в Україні, а й на теренах колишнього союзу (можливо, й у світі). Неодноразово доводилося чути від поважних гостей гірничого: «Бережіть вашого ректора, таких більше немає». Яка то правда у тих словах...!

Завдяки любові до книги і до людей подружжя Півняків подарувало бібліотеці гірничого чимало видань з особистого зібрання. Ця ініціатива переросла у благодійний рух з поповнення бібліотечних полиць і щорічне свято – День книги в НГУ, – яке збирає навколо себе студентів, співробітників, гостей університету, художні творчі колективи... Але книги з автографом займають чільне місце і назавжди залишаться у великій і дружній родині Геннадія Григоровича. Треба визнати, що є лише поодинокі винятки: подаровані з автографом рідкісні підручники або роботи спеціалізованої спрямованості, які можуть слугувати незамінним джерелом інформації для викладачів або студентів, передані ректором до бібліотеки НГУ і стали її гордістю. Що тут скажеш? Достойно, щедро, зворушливо... Ще не одне покоління фахівців буде вдячне...

Аксіома: книга – найкращий подарунок. А з автографом – ще й з часточкою серця, яку можна віддати тільки достойним і вдячним читачам-однодумцям. Для мене теж такими є і залишаються Геннадію Григорович і Галина Андріївна Півняки.

Книги створюються і видаються для людей. Жахливо, коли вони стоять на полицях і до них не звертаються. Але не в родині Півняків. Нещодавно на кафедрі іноземних мов НГУ у рамках засідання клубу «Мандруємо Україною та світами» за участю викладачів з США і студентів з Анголи, Перу, Монголії та Йорданії відбулася виставка книг з родинної бібліотеки академіка НАН України Г.Г. Півняка і заслуженого журналіста України Г.А. Півняк «Україна кризь віки». Мені пощастило переконатися. Книги були цікаві для присутніх – молоді ХХІ століття корисні й необхідні в пізнанні світу. Такі зустрічі дарують особливе хвилювання. Того дня ніби горнули одна до одної думки, висловлені українською, російською, англійською, німецькою мовами. Це лише підсилювало відчуття єдності, дружби.

Прекрасно, що завдяки книзі – слову, думці, ілюстрації – маємо можливість відчутти бистрину часу в усьому світі, щоб визначити, яким має бути наш власний життєвий шлях, особиста доля...

*БЕРЕСТЮК Марина Віталіївна, психолог-методист  
Дніпропетровського обласного навчально-методичного центру  
практичної психології і соціальної роботи, спеціаліст першої категорії*

## ОРГАНІЗАЦІЯ РОЗВИВАЮЧОЇ РОБОТИ З УЧНЯМИ 2-3 КЛАСІВ

2-3-й класи надзвичайно багатий з психологічної точки зору період шкільного навчання. Він найбільш сенситивний до засвоєння «загального», «стандартного» в різних видах людської діяльності, перш за все в пізнавальній учбовій діяльності. Дітей цього віку відрізняє особлива наслідуваність, сприйнятливості стандартів понятійного мислення і наукової лексики.

Більшість молодших школярів, що благополучно пройшли період адаптації, дістає можливість в максимальній формі реалізувати ті унікальні учбові переваги, які закладені в психофізіологічних підставах їх віку. По суті, в 2-у класі немає значення ділити школярів на тих, що адаптувалися і не пристосованих. За рік, що пройшов з початку навчання, практично всі учні пристосувалися до школи. Інша справа, що стан адаптації може мати різний ступінь адекватності по відношенню до ситуації і вимог, що пред'являються нею.

Серед другокласників, адаптованих до школи, велику групу складають діти, які можуть не тільки в ній функціонувати (виконувати вимоги шкільної системи), але і емоційно відчують себе комфортно, знайшли себе в різних видах внутрішньошкільної діяльності. Такі діти вчать не на межі своїх психофізичних можливостей. Тому, прийшовши зі школи, вони грають, відвідують кухлі, спортивні секції, ходять в театри і музеї, мають нормальний сон і хороший апетит.

Інша, менша за чисельністю група другокласників – це діти, що пристосувалися до школи на рівні функціонування, але нездатні витягнути із шкільного середовища можливості для власного повноцінного розвитку. Причини можуть бути самими різними: загальна психофізична ослаблена, низький рівень психологічної готовності до школи, емоційні проблеми. Такі діти витрачають багато сил і енергії, щоб справлятися з вимогами, що пред'являються їм, і потребують психологічної підтримки.

Нарешті, третя група дітей, в більшості випадків нечисленна, адаптація до школи у яких придбала несприятливі риси. Це діти з синдромом «хронічної неуспішності», психосоматичними або невротичними розладами, з імпульсною або асоціальною поведінкою.

Враховуючи особливості навчання і розвитку учнів в 2-3-у класі, а також різний ступінь адаптованості школярів і їх психофізіологічні можливості, можна визначити головну мету психолого-педагогічної роботи в 2-3-у класах. Це – створення умов

для всебічного розвитку пізнавальних можливостей молодших школярів і вироблення кожним школярем індивідуального стилю ефективної інтелектуальної діяльності. Іншими словами, вироблення такого стилю, який би дозволяв дитині відповідати учбовим вимогам і використовувати резерви, що у неї є, який би відповідав її індивідуальним психофізіологічним особливостям, який приносив би дитині суб'єктивне задоволення від власної учбової діяльності.

Основними задачами психолого-педагогічного супроводу школярів 2-3-х класів будуть наступні:

1. Виявлення особливостей і рівня розвитку різних аспектів пізнавальної сфери молодших школярів.

2. Створення педагогічних умов, сприяючих розвитку пізнавальних можливостей молодших школярів, а також успішному навчання і розвитку дітей з вираженими особливостями в пізнавальній сфері.

3. Створення психологічних умов для формування індивідуального стилю пізнавальної діяльності кожним школярем.

Супроводжуюча і розвиваюча робота здійснюється в рамках учбового процесу в двох напрямках: педагогічному – переважно силами педагогів, і психологічному – переважно силами практичного психолога. Вона розрахована приблизно на півтора роки – з початку 2-го до середини 3-го класу.

Педагогічний супровід діяльність починається з осмислення педагогами, психологами і адміністрацією школи даних психологічної діагностики і надалі реалізується педагогами при консультативній підтримці методистів і психологів. Знання даних про психічні властивості пізнавальної сфери учнів необхідне для того, щоб знайти і застосувати на практиці такі педагогічні засоби і технології, які дозволили б розкрити кожній дитині доступну йому освітню перспективу, використовуючи сильні сторони пізнавальної діяльності, що є в його розпорядженні, компенсувати наявні проблеми і, по можливості, їх усунути.

Педагогічна робота ведеться в двох напрямках. Перший напрям – методична робота з програмою навчання, її змістовними і методичними компонентами. Перш за все, необхідно відповісти на такі питання, як:

Сильні сторони пізнавальної діяльності учнів даного класу: Які вони? Як виявляються в учбовому процесі? У якій мірі сьогоднішня програма розвиває їх? Які зміни і доповнення необхідно внести і як контролювати результати?

Слабкі сторони пізнавальної діяльності школярів даного класу: Які

вони? Як виявляються в учбовому процесі і впливають на його ефективність? Які зміни і доповнення можна внести для їх компенсації, усунення або розвитку?

Другий напрям – педагогічна робота з окремими дітьми, що мають виражені особливості в пізнавальній сфері. Ці особливості можуть набувати і риси проблем навчання (наприклад, слабкий розвиток слухової і зорової пам'яті), а можуть і спровокувати виражену учбову неуспішність. Така робота припускає виявлення характеру психологічних особливостей дитини, опис труднощів, які виникають або можуть виникнути, визначення змісту і форм роботи з такою дитиною. Це може бути індивідуальна робота в рамках уроку або в додатковий годинник в поєднанні з консультуванням і включенням в неї батьків.

Значним потенціалом для розвитку у молодших школярів інтелектуальної активності, допитливості, широких пізнавальних мотивів розташовують так звані інтелектуальні ігри для дозвілля. До їх числа входять ігри «Що? Де? Коли?», «Брейн-ринг», «Поле чудес», «Щасливий випадок» і інші аналоги ігрових телепередач; «Захист проєктів (фантастичних, художніх, екологічних)», «Вечори загадок і відгадок», «Дні веселих задач», «Турнір знавців», «Конкурс кмітливих»; ігри - подорожі «В країну казок», «В царство Берендея» і т.д. Корекційно-розвиваючий і дидактичний ефект цих ігор полягає в створенні умов, які дають дітям можливість одержати задоволення від розширення свого кругозору, уміння скористатися своїми знаннями і збагатити знаннями інших; вони моделюють життєві ситуації, виявляють особові якості учасників і об'єднують їх. Бажано, щоб кожен вчитель мав свою власну «Енциклопедію пізнавальних дитячих ігор», які він міг би запропонувати учням залежно від їх індивідуально-типологічних особливостей, схильностей і інтересів. (2, с.205)

Мета психологічної розвиваючої роботи з учнями 2-3-х класів – створення соціально-психологічних умов для вироблення самими школярами ефективного стилю пізнавальної учбової діяльності. Для досягнення даної мети необхідно створити такі умови, які б дозволили:

1. Сформувані у дітей необхідну позитивну мотивацію («Навіщо мені потрібно цим займатися, що мені це дасть?»).

2. Сформувані у школярів необхідні і доступні їм на даному етапі розвитку навички самоаналізу і саморефлексії («Який я?»).

3. Дати школярам можливість пізнати свої сильні сторони пізнавальної діяльності і навчитися спиратися на них в процесі учбових занять («Що я умію робити добре і як мені це використовувати в навчанні?»).

4. Надати дітям можливість пізнати слабкі сторони своєї пізнавальної

діяльності і оволодіти способами їх компенсації («Що мені дається на силу і як відноситися до своїх недоліків?»).

Такі умови, на думку М.Р. Бітянової (1, з. 217), можуть бути створені за рахунок організації досить тривалої цілеспрямованої групової роботи у формі розвиваючих занять, своєрідних уроків психології. Крім того, необхідно спланувати цілу систему сумісних дій психолога, вчителя і навіть батьків школярів по таким основним напрямкам:

1. Проведення циклу розвиваючих занять-уроків з дітьми, які направлені на створення вищеописаних умов.

2. Ознайомлення педагогів з результатами роботи групи, успіхами яких досягла кожна дитина і включення новознайдених навиків в повсякденну учбову діяльність.

3. Ознайомлення батьків з результатами роботи дітей і їх досягненнями і включення нових умінь і навиків в домашню систему відносин.

Курс таких уроків-занять може складатися з таких розділів, як «Введення», «Пізнавальні процеси (сприйняття, пам'ять)», «Увага», «Нейропсихологічні особливості (домінуюча півкуля головного мозку)», «Завершальний розділ». Окрім перерахованих тематичних розділів, в нього можуть бути включені ігри і вправи, направлені на збереження і зміцнення психологічного здоров'я молодших школярів, тобто на досягнення балансу між різними частинами «Я» дитини, між фізичним, емоційним, інтелектуальним і соціальними аспектами його особи. Такі ігри і вправи детально описані в книзі О.В. Хухлаєвої «Стежина до свого Я» (3, с. 65). Запропонована автором програма групових занять, включає такі теми, як «Мої відчуття», «Чим люди відрізняються один від одного», «Який Я – Який Ти», «Я – фантазер», «Я і моя школа», «Я і мої батьки», «Я і мої друзі» і ін.

Уроки-заняття з учнями 2-3-х класів можуть проводитися протягом двох років 1 раз на тиждень, за винятком канікул, свят і внутрішньошкільних заходів. Тривалість кожного заняття – 45 хвилин. Вони можуть проводитися, як з класом, так і з невеликими учнівськими групами (половина класу).

#### ЛІТЕРАТУРА:

1. Бітянова М.Р., Азарова Т.В., Афанасьева Е.И., Васильева Н.Л. Работа психолога в начальной школе. – М.: Изд-во «Совершенство», 1998. – с. 215 – 219.

2. Коррекционная педагогика в начальном образовании: Учеб. пособие для студ. сред. пед. учеб. заведений / Под ред. Г.Ф. Кумариной. – М.: Издат. Центр «Академия», 2001. – с. 205.

3. Хухлаева О.В. Тропинка к своему Я: Программа формирования психологического здоровья у младших школьников. – М.: Генезис, 2001. – с. 65 – 268.

## У дитячому центрі соціальної реабілітації «Перлина Придніпров'я» відбулась спартакіада з нагоди відкриття Олімпійських ігор у Лондоні



Змагання проводились у трьох вікових групах – молодша, середня і старша з таких видів спорту: теніс настільний, волейбол, футбол, баскетбол, шашки, силове багатоборство, стрибки через скакалку, окремі види легкої атлетики.

На спартакіаді були присутні почесні гості: олімпійський чемпіон з важкої атлетики Юрій Зайцев та представник Дніпропетровського обласного відділення Національного олімпійського комітету України Олександр Дюмбаков.

«Кожна дитина повинна мати щасливе дитинство, зростати здоровою й активною. Проведення подібних змагань є важливим для фізичного виховання молоді та популяризації спорту на Дніпропетровщині. Юні спортсмени з «Перлини Придніпров'я» – це майбутня зміна теперішнім олімпійцям, які зараз прославляють рідний регіон й Україну. Обласна влада сприяє всебічному розвитку дітей, підтримує ініціативи проведення спортивних змагань. За підтримки губернатора Олександра Вілкула на Дніпропетровщині створюється сучасна спортивна база,

проходять всеукраїнські й міжнародні чемпіонати. Підрастаюче покоління нашого регіону має можливості для належної фізичної підготовки та занять професійним спортом», – сказала заступник голови облдержадміністрації Марія Пустова.

Спартакіада розпочалась урочистим парадом спортивних команд, оголошенням їх назв і девізів.

Кульмінаційним моментом свята спорту стало театралізоване шоу, в якому діти та педагоги оздоровчого центру відтворили історичні моменти започаткування і відродження Олімпійських ігор.

Переможці спартакіади були нагороджені медалями, грамотами та цінними подарунками.

Почесні гості спортивного свята звернулись із вітальним словом до юних спортсменів.

«Дорогі діти, вітаю вас із першими перемогами. Бажаю вам міцного здоров'я, цікавих вражень під час відпочинку та успіхів у новому навчальному році», – сказав олімпійський чемпіон з важкої атлетики Юрій Зайцев.

ГОУН ОДА





## • Поетична вітальня

**Надія Іванівна ФІЛЕНКО** народилася 18 квітня 1937 року. Мати, Ганна Юхимівна, в дівочтві Миколаєнко, й батько, Іван Станіславович Мазур, працювали в колгоспі, що розташований на землях села Мар'янівка Лозуватської сільради на Криворіжжі. В сім'ї було чотири доньки - Віра, Надія, Любов, Валентина - й син Анатолій. Тяжко було на трудовні, які оплачувалися ледь-ледь, прожити. Мазури бідували. У повоєнний голод шукали щастя на Поділлі й Київщині. Врятувалися.

Тяжко пережила голодівку мала Надійка, але завжди римувала рядки, і це їй мовби додавало сил. Писати почала ще в школі, проте на люди з віршами вийшла в студентські літа, коли навчалась у плодоовочевому технікумі у Верхньодніпровську. Привід був незначний для написання, але вірш у гумористичному жанрі вдався, слухачі, реагуючи на вірш, сміялись і щедро аплодували.

Як не прикро, але факт: заміжжя мовби перепинило поетичну творчість Надії, родинні клопоти відсунули поезію на дальній план. Вірші писались, але тільки, як мовиться, для душі. Були виступи в концертах художньої самодіяльності, виступала й разом з письменниками, які приїздили в колгосп чи на завод силікатної цегли. Посилала вірші навіть до районної газети. Але газету не передплачувала, то й не знала, чи вірші її друкувалися. Кілька разів відважувалась поїхати до редакції сільської районки й міської газети «Червоний гірник», але поїздки закінчувалися нічим.

Та набутий досвід писання віршів не минувся марно. 2010 року вона показала свої поезії поетові-землякові Миколі Миколаєнкові. Він допоміг поетесі видати її першу поетичну збірку «Крила дає надія». І тепер, вже за рік, Надія підготувала другу поетичну книжку - «Вечірня сповідь».

## Я і горобина

Чом, горобино, зажурилась?  
Вже сніг мете, а ти - одна.  
Тобі сто бід в метіль наснились,  
Та знов повернеться весна.  
Вона не задріє ялині,  
Що круглий рік - у барві глиць.  
Вона весні назустріч лине,  
У віхолу не нада ниць.  
Бо знає горда горобина:  
Природа має вічний плін,  
Настане літєлла година,  
Заквітнуть яблуня й полин.  
О, як тоді й вона розквітне  
Між ароматів та пісень!..  
Там і моє десь щастя світле  
Пролетить віршем на вельні.  
Бо я, як любя горобина,  
В біді зронила зелен лист.  
Та вірю: йде дзвінка година -  
Мій поетичний скресне хист.  
1987 г.

## Біжу по воді

Біжу по воді, де купаються хмари,  
То наче по небу, по хмарах біжу.  
За гріх цей не дай мені, Боже, покари:  
Я Землю і Небо у ціле в'яжу.

І сонце стрибає у хвилі блакитні,  
І зорі купаються, й Місяць пливе...  
Усе таємницею тут оповите,  
Усе в таємниці тут здавна живе.

Біжу я, біжу... і розбризкую срібло,  
І я - мов русалка. І коси - до п'ят.  
Все зле і вороже у бризках погбло,  
І дзвони вчисті із Неба дзвенять.

Біжу я, біжу... Закодовані води,  
Бо людям несуть лиш добро  
й благодать...  
О, як ці поези небесної вроди  
Я хочу до збірки віршів заверстать.

Фантазія? Може. Та сонячна вдача  
Моєї душі тут сіяє й дзвенить.  
Біжу по воді і від радості плачу.  
І хочеться жити!  
О, як хочеться жити!  
2010

## Мій прихід

Спасибі долі: вдарила провісно -  
Вечірня пісня, що звучить давно, -  
Було їй у душі моїй затісно,  
Та й світла - усього лишень вікно.  
Тепер вона злетіла, мов голубка:  
В людських серцях воркує про весь світ.  
Вона, як я, - щаслива однолюбка,  
Тому й звучить, як у народі хіт.  
Я тут не перебільшую справдешне:  
Упевненість лиш віри додає.  
Нехай заслуги матиму я менше,  
Та не знесе у безвіть кураєм.  
Нескромності немає тут і краплі,  
Я заявляю лиш про свій прихід:  
Не жаболовством у болоті чаплі, -  
Бажанням піснею крилатою дзвенить.  
2011

## Моя країна - Україна

Де я проходжу - аж дзвенить пашниця,  
Пливе Інгул, іскриться Растваиця,  
Шумлять ліси, співають сині гори,  
Прибоєм б'є гримливе Чорне море.

Це все - моя країна Україна,  
Як сріберна топольська-раїна.  
Моя красуня із Дніпром ревучим,  
Де береги скелясті й чорні кручі.

Де я проходжу, наче чарівниця, -  
Росте зело і мріється Жар-Птиця,  
І казкою чарується людина:  
Їй Ріднокрай - на все життя святиня.

О, дай нам, Боже, відчувать країну  
Як храм душі, а не ганьбу торбини!  
Дзвенить пашниця, грає Чорне море -  
Це все країни нашої простори.

Люби країну Україну, друже,  
Неси її під Сонцем, не в калюжі,  
Підстав плече ненасної години,  
Веселе й тепле, наче плід калини.

Ти - син її, ти - донька, як і я.  
Хай Україна в світі засія!  
2010



## Хай буду, яка є...

Докіль цвіту, - дотіль і очі милую,  
Мов квітка у моєму палісаді.  
Чарують небеса блакитною поливою,  
І діти, і дорослі дивоцвіту раді.

Я квітнуть хочу у моїх поезіях:  
У чебрецях рядків, в бузку метафор.  
І бути милосердною Терезою  
І повною вина одною з грецьких амфор.

Не хочу в світ виходити гламурною:  
Хай буду, яка є від матері-природи:  
Веселою, щасливою, похмурою,  
Нежданою поеткою з народу.  
2011

## Всесвіт і серце

Синя крапля роси сонце вмістила,  
Земною купею - ягода черешні...  
І я у світі, виходить, - стосила!  
Хай знають про це покоління прийдешні.

Світ - великий,  
А серце людське - більше:  
Воно в собі всесвіт весь умістило!  
З радістю про це пишу мої вірші.  
З дитинства поезію боготворила!  
Нехай їх осяє проміння Ярила.  
2011

## Богиня степу

Року пора найчарівніша - ліго,  
Землю барвінковим квітом увито.  
Дощиком землю усю перемито,  
Сонцем ласкавим планету зіріто.

Золотом квітне у полі пшениця,  
Жайвори ранні співають в блакиті,  
А за сосною журкоче криниця,  
Глодом, як лавром, щедро вповита.

Здобич орел випильновує хихо,  
Райдуга встала - барв дивовижа:  
Наче то Божі ворота до раю,  
Наче візетка мого Ріднокраю.

Тільки пейзаж не завершений буде,  
Доки в степу не появляться люди.  
Лад у степу скрізь наводить людина,  
І я тут працюю, степу богиня.  
2011

## • 3 нових видань журналу «Бористен»

На початку цього року не стало серед нас Василя Перетятка – правдивого українця, автора нашого журналу, талановитого тележурналіста, знавця вітчизняного села і просто чудової людини. Того холодного і несприятливого зимового дня, коли проводжали Василя Пилиповича в останню путь, у милій для нього Шульгівці, що на Петриківщині, було вирішено у його пам'ять завершити та видати книгу «Загублений аршин». Покійний розпочав роботу над нею, однак, передчасна смерть не дозволила завершити працю. Упорядником другої книги Василя Перетятка «Загублений аршин» шляхетно згодився бути його давній приятель, член НСПУ, сатирик Володимир Луценко. Мене ж особисто пов'язували довгі роки приятелювання та співпраці з добродієм Василем, а тому вважав за свій обов'язок аби книга побачила світ саме у серії «Бібліотека «Видання журналу «Бористен»». І ось нещодавно «Загублений аршин» прийшов нарешті до читача. Про що книга? Найперше вона про любов. Про любов автора до рідних витоків, до свого коріння та наших традицій. А на початку серпня у милій серцю Василя Перетятка Шульгівці відбулася презентація його останньої книги «Загублений аршин». Велику працю для того, аби імпреза відбулася, доклав двюрідний брат покойного, доктор філософії, так само виходець з Шульгівки, а нині киянин – добродій Володимир Вилко. Нижче вміщуємо його допис про згадану імпрезу.

Фідель Сухоніс, шеф-редактор журналу «Бористен»

## СПІВЕЦЬ РІДНОГО КРАЮ

*Село – перлина України, а Шульгівка – перлина приорізького краю і для моєї душі найкраще місце у світі.*

**В. Перетятко**

На початку заходу до слова запрошується упорядник книги «Загублений аршин» Володимир Луценко.

- Хочу подивитись в очі однокласників Василя, які дуже добре його знали і сьогодні тут присутні. Доля дарувала мені можливість понад сорок років спілкуватися з автором, – каже Володимир Антонович – учитися, з усім студентським максималізмом вибудовувати власне майбутнє.

Мандрівний філософ Григорій Сковорода був у нього точкою відліку всіх людських чеснот. Василь сприймав його не як хрестоматійний авторитет. Просто його мудрість, яка мало кого хвилює зараз, була встана з юності. Любов до землі, до отчого краю залишилася з ним на усе життя.

Такого села, як українське, – казав Василь – немає в жодній країні світу. Його самобутність викликала новий етнос в Європі, який з рештою сформувався в націю. Село – це той духовний світоч і дороговказ усім, хто хоче жити по совісті, по правді, за законами християнської моралі. Так-так, мораль бере початок із села. І слово «межа» – теж сільське. Межа – не просто кордон між сусідами, між державами, межа для українця – моральна категорія. І в цьому переконуєшся, коли живеш разом з тими, хто віддав своє життя селу.

Тихим раєм називав Василь рідну Шульгівку. Стародавнє село засноване запорожцями там, де Оріль впадає в Дніпро.

Нині Шульгівка, як і багато сіл в Україні, поступово занепадає. Завдяки злочинній аграрній реформі. Розпайовані землі, знищені основні фонди і ферми. Основна робоча сила – молодь – подалася у міста.

Особливо обурювали його розмітки земельних ділянок, які за хабарі отримували спритні городяни. Захарашені бур'янами, ті чорноземні гони справляли гнітюче враження. Як же так можна ставитися до землі, не любити її?!

Про це, та багато інше, він писав у своїй першій книзі «Доля-кутя», яка залишила добрий відгук у серцях читачів, особливо земляків.

Усім своїм корінням Василь був прив'язаний до рідної землі, і ніякі принади світу не могли відірвати від неї. Шукайте щастя у власних душах, як казав Григорій Савич, там знайдете і свій Париж, і свої Канари, говорив мені Василь. Я теж знайшов свій Париж. Це – Шульгівка, а з нею і вся Україна.

Уже будучи тяжко хворим, Василь Перетятко інтенсивно працював над збіркою своїх творів. Він дуже поспішав, оскільки розумів: часу залишилося обмаль. Багато із задуманого так і не вдалося здійснити. Але й те, що встиг зробити, свідчить про його величезний творчий потенціал, невлокоєність духу.

Він кілька разів міняв назву майбутньої книжки. І, нарешті, остаточно зупинився на «Загубленому аршині». Чому така назва? Що таємниче могло кришитися в цій старовинній мірі довжини, яка після упорядкування метричної системи взагалі не стала використовуватися? І чому небезпечно забути той аршин.

Автор це пояснює так: «... з аршином пов'язана ціла епоха, епоха селянської долі українців. Кожен селянин мав свій аршин. Це стало не тільки матеріальною, але й духовною категорією. «Міряти на свій аршин» – крилатий вислів, тобто робити так, як душа бажає. Однак у суперечках, коли міряли землю, приходив землемір зі своїм стандартним аршином, і справа не доходила до суду. Сусіди встановлювали межі, межові знаки, відповідно до аршину. Слово «аршин» давнє, а має глибокий зміст, в якому відміряна людська доля. У правді і любові, у ненависті і стражданні, у щасті і горі».

Отож, поняття «аршин» автор надає філософського значення. Забути аршин – значить утратити орієнтири справедливості і добра, християнської моралі.

Це те головне, що проймає всю творчість Василя Перетятка.

Зміст другої його книги складається із мого вступу «Він жив, бо тліти не умів». Значну частину першого розділу «А щастя сховане в землі...» складають «Думи про село, з гіркотою і не без моралі».

Два наступних розділи – «Я жолуді тобі приніс» і «Спалахує сірник у голові» – вміщують вагомий доробок поетичної лірики, гумору та сатири.



Розділ «У вінок пам'яті» автор, безумовно, не планував. Це вже зробили його друзі – упорядники та видавці. Своїми спогадами про Василя Перетятка поділилися близькі, знайомі, колеги.

Про журналістську діяльність на телебаченні Василя Пилиповича продовжує розповідь Віктор Ожогін. Хоч не можна все охопити разом, у своїй журналістській діяльності Василь Перетятко поєднував специфіку інших професій, до яких мав схильність: економіста, актора, юриста і, звичайно, аграрника.

А розпочинав з молодіжної редакції Дніпропетровської телестудії. Це були 70-ті роки. Технічні можливості обмежені, про переносні відеокамери ще не знали. Працювали, в основному, з кіноплівками.

Дебютував Василь телефільмом «Твоя земля, ровеснику» про родину з Павлоградського району, в якій усі десятиро синів працювали в селі. Матеріал, що вийшов на Всеукраїнський телеекран, був належно поцінований глядачами. Добрим словом відгукнувся навіть народний артист України Анатолій Мокренко.

Лише через два роки роботи Василь навважився вийти наживо в ефір, оскільки соромився своєї зовнішності, ніяковів. Дуже скоро цей комплекс був подоланий і протягом сорока років Перетятко залишатиметься провідним телеведучим найпопулярніших аграрних передач.

Найбільш життєздатною виявилася програма «Перевесло», вийшло понад 750 телевізійних випусків. Це своєрідний рекорд не тільки на Дніпропетровському, але й Всеукраїнському телебаченні.

Слово бере Олександр Пільонов. Я був присутнім на багатьох презентаціях книг моїх колег із «журналістського цеху», але такої, як сьогодні, я ще не бачив. Коли у невимушеній обстановці зібралися рідні, однокласники, друзі, односельчани Василя Пилиповича. Він був дійсно співцем рідного краю. Ми і прийдешні покоління ще довго будемо звертатися до його творчого доробку і сповідувати любов до рідної землі.

На завершення презентації ведучий сказав: «Скільки було грандіозних планів у Василя Пилиповича, їх би вистачило на три його життя. Останнім часом він створив кореспондентський пункт у Шульгівському лісництві, установив телефон, за допомогою нашого однокласника, Василя Манжелія, посадив там молодий садок. Тож нехай зацвітає він щорічно і нагадує про неумотну, енергійну, творчу постать мого брата».

Учасники презентації сфотографувалися біля сільської ради, покляли квіти на могилу Василя Пилиповича та продовжили неформальне спілкування за обідом у сільському кафе.

**Володимир ВІЛКО,  
(Шульгівка – Київ)**









## Україна розширює представництво в Міжнародній Академії Астронавтики

Ректора Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара Миколу Полякова обрано академіком Міжнародної Академії Астронавтики (МАА).

Академію засновано 16 серпня 1960 року, під час 11-го Міжнародного конгресу з астронавтики. Сьогодні це незалежна неурядова організація, що має за мету сприяння розвитку астронавтики в мирних цілях та співробітництво у розвитку аерокосмічних наук.

Сьогодні Україну в Міжнародній Академії Астронавтики представляють 30 науковців, серед яких такі відомі особистості як Юрій Алексєєв, Олександр Дегтярьов, Леонід Кучма, Олександр Макаров, Борис Патон, Віктор Пилипенко. Тривалий час Віце-президентом Академії був Станіслав Конюхов. Під час останнього засідання Президії МАА академіком секції інженерних наук обрано ректора ДНУ, професора Миколу Вікторовича Поля-

кова, який був членом-кореспондентом Академії.

Нині у чотирьох секціях Академії репрезентовано 75 країн. Загалом 1213 осіб є дійсними членами та членами-кореспондентами і 5 осіб є Почесними членами МАА.

Серед основних напрямків діяльності академії - заохочення міжнародного наукового співробітництва через наукові симпозиуми та зустрічі працювати у шістьох спеціалізованих комісіях за напрямками: фізика космосу; космічні медико-біологічні науки; розробка космічних технологій та систем; функціонування та використання космічних систем; космічне право та економіка; космос та суспільство, культура та освіта. Найважливішою ініціативою Академії є започаткування серії "Космічних досліджень" та "Позиційних документів" з багатьох аспектів міжнародних кооперативних зусиль у галузі досліджень та можливого мешкання у Соняч-

ній системі та поза її межами: космічне сміття; малі супутники; декларація про принципи, що стосуються діяльності після виявлення Позаземного розуму; безпека позакорабельної діяльності та інтеграційність скафандру; недержавні наукові супутникові місії; дослідження Місяця та Марса; наступні кроки у дослідженні Далекого Космосу; космос задля сприяння миру; управління космічним рухом; управління знаннями у космічній діяльності; економічно вигідні місії спостереження за Землею.

Минулого року в Дніпропетровську пройшла Третя Міжнародна науково-практична конференція «Космічні технології: сьогодні і майбутнє», присвячена 100-річчю від дня народження академіка Михайла Янгеля, що проводилася під егідою Міжнародної академії астронавтики за участю ДП «Конструкторське бюро «Південне»

ім. М.Янгеля», Національного космічного агентства України, ДП ВО «Південний машинобудівний завод ім. О.Макарова», Дніпропетровського національного університету ім. О.Гончара та за підтримки Трестового Фонду ім. Р. Хайлайна (США). Участь у форумі взяли понад 300 представників близько 100 профільних організацій та установ з 18 країн світу. Флагмани ракетобудування з Росії, Японії, Індії, США, Бразилії та інших країн приїхали до Дніпропетровська, щоб обговорити світові розробки та перспективи розвитку різних напрямків в галузі космосу.

**На фото:** М.В. Поляков (перший праворуч) у президії II Міжнародної конференції «Передові космічні технології на благо людства».

**Інформаційно-аналітичне агентство ДНУ ім. О. Гончара.**

## Благодійна акція студентів-іноземців



**Рада іноземних студентів ДНУ ім. Олесь Гончара за підтримки відділу підготовки фахівців для зарубіжних країн і академічних обмінів та особисто ректора М. В. Полякова провела благодійну акцію для вихованців дніпропетровської спеціалізованої загальноосвітньої школи-інтернату № 2.**

Зі святковим концертом актив іноземних студентів університету завітав до Дніпропетровського обласного навчально-реабілітаційного центру для дітей з вадами розумового і фізичного розвитку. Студенти з різних кутків світу – Молдови, Турменістану, Киргизії, Анголи та Китаю – запропонували яскраві творчі номери. Як говорять самі студенти, сьогодні Україна для них – це друга батьківщина. Відтак їхнім першочерговим завданням є максимальна адаптація до тутешніх умов проживання та якнайширше пізнання українського суспільства. «У вашій країні ми відчуваємо себе майже як удома, – зазначають студенти-іноземці. – Тож у якості вдячності й для подальшого зміцнення нашого взаєморозуміння ми, у свою чергу, захотіли зробити такий подарунок для маленьких українців».

Варто зазначити, що в ДНУ нині навчається близько 400 студентів з 24 країн світу. У грудні минулого року в університеті була створена Рада іноземних студентів – самостійний орган, що дозволяє небайдужим іноземцям активно реалізовувати цікаві проекти та ідеї. Ось і ця студентська ініціатива знайшла свій відгук. «Незалежно від віри, національності, кольору шкіри ми всі повинні жити у злагоді, – говорить голова Ради іноземних студентів ДНУ Мірхаліл Намаззаде. – Зі свого боку, ми, студен-

ти-іноземці дніпропетровського університету, вирішили приділити увагу вихованцям школи-інтернату № 2 та подарувати їм нашу творчість і наше спілкування», – наголосив Мірхаліл.

Зі сцени актового залу інтернату, де проходив концерт, лунали численні вокальні дуети. Дивували учасники малечу й заворожуючим індійським танком, й екзотичною піснею у виконанні тендітної китайки. А на останок запропонували заслухати поезію В.Симоненка «Ти знаєш, що ти – людина?», яка мимоволі наштовхувала на роздуми про цінність людського життя...

Увесь концерт пройшов на піднесеній ноті – святковий настрій студентів дуже швидко передався дітям. Діти емоційно відгукувалися на кожен подарований виступ – хвили захоплених оплесків маленьких слухачів просто не встигали! Та найбільшою нагородою для наших студен-

тів, в першу чергу, стали усміхнені й задоволені обличчя дітей, що сяяли по всьому залу.

Вихованці школи-інтернату з великою неохотою відпускали своїх гостей. Однак студенти запевнили своїх маленьких друзів, що незабаром знову прийдуть до них у гості. Вони також висловили подяку працівникам і учням закладу за такий теплий і щирий прийом. «Ви такі світлі! Ви – найкращі! Бажаємо вам усім щастя, звичайного людського щастя. Будьте здорові і не сумуйте!» – побажали гості на останок.

На завершення зустрічі до своїх вихованців звернулася і заступник директора з наукової частини школи-інтернату № 2 Олена Анатоліївна Зацепіна. «Зі школою-інтернатом № 2 Дніпропетровський національний університет імені Олесь Гончара пов'язує давня дружба – за сприяння ректора М.В.Полякова в інтернаті створено кафедру дефектології, на якій отримують професійне навчання працівники закладу, а також відбувається безпосередня студентська практика з корекційної роботи. Сьогодні до нас завітали юнаки і дівчата різних національностей. Але ми мусимо добре пам'ятати, що, насамперед, усі ми – сестри і брати. А відтак, ми повинні завжди бути разом», – підкреслила Олена Анатоліївна. Вона також особисто подякувала студентам за дружній візит: «Дякуємо вам за увагу до нашого закладу і за те, що навіть під час сесії ви знайшли час побувати у нас і принесли радість нашим дітям!»

В планах у студради ДНУ з нового навчального року активно продовжити плідну співпрацю з цим закладом у галузі різних гуманітарних проектів.

**Інформаційно-аналітичне агентство ДНУ ім. О.Гончара**



## Тема листування: Христос і Його Церква

- Останнім часом стало більше листів, автори яких хочуть мати Біблію саме українською мовою. Таких листів стало відчутно більше. **Іван Павлович МІЛЬКА з Полтави** пише, що хотів би мати Новий Заповіт українською мовою. Він додає: якщо взагалі він існує українською мовою. Він пише: «У мене з дитинства є мрія придбати Євангеліє українською мовою».

- Звісно, існує. Перше видання Євангелії українською мовою датується 1561 роком. Відтоді Біблія перевидається українською мовою постійно, в перекладах різних авторів. У 2007 році видано у Львові повну Біблію з апокрифами, тобто з второканонічними книгами. Саме таку повну Біблію шукає Марія Антонівна Гуменюк з села Плиски Тернопільської області.

- Повну Біблію випустило видавництво «Місіонер» у Львові. Можна до них написати. Або до видавництва «Свічадо», адреса якого: вул. Винниченка, 22, Львів 79008.

**Любов Іванівна НИЖНИК** з села Розсішки Христинівського району на Черкащині пояснює одну з причин, чому їй треба Біблію українською мовою. Вона пише: «Я ходжу в церкву, але Богослужіння відбувається церковно-слов'янською мовою, якої я не розумію і не знаю, чи варто ходити, бо мені цікавіше вдома читати Боже слово в Біблії».

- До Церкви треба ходити, тому що саме в храмі відбувається наша спільність з Господом у молитві, у Господній вечері, тобто в причащенні Святими дарами. А щодо мови служіння, шкода, що так діється. Бо апостол Павло точно вказував, що у церкві треба вести службу зрозумілою мовою, а коли це чомусь не вдається, то запрошувати перекладача. Не думаю, що у Розсішках є якісь перешкоди для служби українською мовою. Мабуть, варто віруючим цієї церкви поставити таку вимогу перед священиком і запропонувати служити зрозумілою усім мовою. Це просто анахронізм, пережиток. Бог розуміє усі мови і не варто ускладнювати людям життя тільки для того, щоб продемонструвати володіння архаїчною мовою наших прадідів.

- **А от ЗАХАРЕНКО з міста Хмельницького** написала дуже гнівного листа російською мовою. Вона пише: «Я не хочу бути откровенної с вами, так як знаю, чого стоїть откровенність». І далі: «Мені дуже больно, і страшно слухати, що ви все хотите побольше знати об Іисусе Христе, Боге, що вам нужна Библия, Евангелие! Вы все служите дьяволу». А кінець несподіваний: «Я жду от вас Библию и Евангелие, которые мне докажут, что я неправа. Вышлите мне эти книги».

- Люди, трапляється, опиняються під дією різних сил, не завжди добрих, мучаться. Оскаржують інших, але в душі

теж прагнуть живого Божого слова. Саме так я сприймаю листа цієї жінки. Розгнівалася, полаяла усіх, а потім усе ж попросила Євангелію. І це добрий шлях. Хай їй щастить в пошуках Божої істини.

- Дуже цікавий лист з Слобідки Малинівської, Кам'янець-Подільського району Хмельницької області. Від **Віктора Борисовича ЗАЙЦЕВА**: «Раніше я жив у місті, працював вчителем, а коли померли батьки, повернувся в рідне село. Колись у дитинстві сусідка похилого віку, читаючи Біблію, розповідала таким же жіночкам, а були і молодші, про Спасителя нашого Ісуса Христа. Ми, дитинство, не розуміли її розповіді, але нам було цікаво, бо біля неї завжди було людно. Минуло багато часу і раптом мій пес почав мотлошити якусь книгу. Дивлюся, а це Біблія. Покалічив він листки, але я їх зібрав і акуратно склеїв. Багато разів відкривав цю книгу, читав, але нічого не розумів. А як же сусідка читала її, замислювався я. Брав книгу до рук, а результат той самий. Одного разу сів біля столу і почав читати. І мені відкрилися очі. Я почав розуміти зміст написаного. Так от і читаю до сих пір. У книзі немає всіх листків. Але вона мені дорога. Це мій дороговказ у житті».

- Зворушлива історія людського життя і невмирущості книги. Хоч порадити тим, хто вперше бере до рук Біблію: не створюйте собі увлечення, що Біблія написана якоюсь незвичайною мовою, що Біблію важко зрозуміти, що вона сповнена неземної символіки. Це не так. Біблію написали люди з Божого надхнення і у ній усе для людей зрозуміло. Не треба читати наскоком, поспішаючи, уривками. Краще спокійно сісти і вдумливо переходити розділ за розділом, міркуючи про прочитане, шукаючи пояснення того, що може бути незрозумілим.

- За наступним листом мені пригадалася та немолода жінка, про яку пише Віктор Борисович Зайцев. **Ганна Степанівна ДЕКАЛЬЧУК** ще не дуже поважного віку, їй 63 роки, але вже на пенсії. Вона пише: «Проживаю в селі Семенівка, неподалік від міста Березань, на трасі Київ-Харків. Я людина віруюча і маю Псалтир. Я його читаю і вдома, і над покійниками, як хто просить, а Євангелії не маю, а я хочу її читати».

- Усі ці випадки - читання Святого Писання іншим, намагання переповісти прочитане, поділитися книгою - усе це є формами християнського служіння, до якого нас закликають святі апостоли. Христос наказував їм йти по усій землі і нести Добру вість, а вони наставляли до цього інших. Апостол Яків писав: «Яка користь, брати мої, коли хтось каже, що має віру, але діл немає? Чи може його спасти віра? Коли брат або сестра будуть нагі й позбавлені засобів щоденного прожитку, і хто-небудь з вас до них скаже: «Йдіть собі з миром, грійтеся та годуйтеся» і не

дасть їм потрібного для тіла, то що це допоможе? Так само й віра, коли діл немає, мертва сама в собі». Тож слухайте апостола Якова і несіть Слово Боже іншим як духовну поживу. Це буде ваше добре діло.

- **Ніна Іванівна СВІТЕНКО** з села Оленівки Дніпропетровської області пише: «Маю чотирьох онуків, три з яких - школярі. Я хочу прищепити їм любов до Бога, але в мене самої для цього грамоти немає. Хочеться й самій більше пізнати».

- Про дітей. Коли Ісус вів розмову з фарисеями, а також з Своїми учнями, в Юдеї, за Йорданом, довкола були малі діти і учні думали, що вони перешкоджать Вчителю, хотіли їх відвести подалі від Христа, але Він побачив цей намір і заперечив: «Пустіть дітей! Не бороніть їм приходити до Мене, бо таких є Царство Небесне». І поклавши на них руки, пішов звідси». Це так описав цю подію апостол Матвій. Отже, Христос благословив дітей і нам заповів вести дітей наших до Христа. Тож Ніна Іванівна Світенко вірно чинить, коли приводить вгуків своїх до Христа. А про її знання Біблії хочу сказати, що не менш важливою є любов, яку вона передає внукам. Тому що любов є провідною заповіддю Христа: любіть інших як самого себе любите.

- Пише жінка з **Николаївської області**: «Я попросила прощення у Бога два роки тому і зараз не можу вирішити питання про водне хрещення. В мене кожного дня йде боротьба духовна. Коли мене ображають, я ображаюся дуже сильно, навіть до сліз, мені потрібні зусилля, щоб простити людину, яка мене образила. Іноді я відчуваю, що Бог від мене далеко і не чує моїх молитов, або не хоче чути, але я розумію, що Бог усе бачить, знає, чує. Духовний стан в мене дуже понижений, а я хотіла б горіти вогнем віри як Абраам, Іов, Даніїл. Часто грішу проти Бога і людей. Скажіть, чи можна, перебуваючи в такому стані, приймати водне хрещення? Сильні переживання в мене до роботи, яку я недавно отримала. Живемо ми дуже бідно з чоловіком і Господь після довгих молитов дав мені цю працю, а я боюся її втратити, бо годую одна сім'ю з трьох осіб на 533 гривні. Мене можуть звільнити, бо я не вимагаю в людей гроші за несплату комунальних послуг, а якщо не буду приносити хоча б 600 гривень готівкою щомісяця, мене звільнять. Але якщо людина не хоче або не може заплатити, я не знаю, як мені бути».

- Головне, що ця молода жінка не байдужа. Але несмілива. Люди часто не йдуть за покликком Бога з трьох причин: одні несміливі, другі вважають себе надто вже недостойними, а є й такі, що покладаються лише на самих себе. Думаю, що ця жінка просто несмілива. Треба усвідомити, що тепер вона не сама, з нею - Господь наш Ісус Христос. Не сама вона йде тепер до хрещення, а Господь веде її як Своє дитя через діяння Святого Духа. Пригадаймо з Книги дій Святих апостолів, як ангел послав апостола Филипа на пустельну дорогу з Єрусалиму до Гази. Тією дорогою їхав етіопський вельможа Кандакі, скарбник цариці. Читав він з Біблії пророцтво Ісаї про Ісуса Христа, але не міг збагнути, про кого йдеться.

**Для того, щоб поповнити знання Біблії, почути відповіді на запитання людей про різні проблеми повсякденного життя, слухайте християнську радіопрограму «Відвертість», яка виходить в ефір щоп'ятниці о 22:30, на першій програмі Українського радіо.**

Апостол йому пояснив і розповів про Христа. І тоді Кандакі побачив край дорogi водомище і запитав: чи можна йому у цій воді охриститися. «Коли віриш з усього серця - можна», - відповів апостол. І вони негайно зійшли з колісниць, зайшли у воду і Кандакі прийняв водне хрещення. Бачите, він був рішучим, не чекав свого повернення додому, а хотів негайно бути з Христом.

- Чи був він досконалим?

- Ніхто з нас не є досконалим. Але, прийнявши Христа, ми починаємо інший шлях, ми йдемо за Ним, а Він є досконалим, тому й ми вчимося бути такими ж. У авторки листа є велика любов до людей. Настільки велика, що вона навіть не може добре виконувати свої службові обов'язки, шукає виправдання неплатникам боргу. Але вимогливість до них не суперечить християнським засадам. Це ж бо вони порушують норми добродетельного життя. Коли фарисей запитав в Ісуса, чи дозволяє віра платити податок римському кесареві, Ісус попросив показати йому податкову, тобто римську монету і вказавши на зображення кесаря сказав: «Віддайте ж кесарю кесарево, а Боже Богові». Іншого разу в місті Капернаумі прийшли збирачі податку і запитали у Петра чи заплатити Христос дідрахму, Петро передав запитання Ісусові і той сказав, що не треба дратувати владу, треба платити. За порадою Христа Петро пішов до моря і піймав рибу, у якій була потрібна їм монета.

- Дідрахма?

- Ні, більшої вартості, бо вистачило на податок для обох. Дідрахма - це дві грецьких драхми - срібна монета невеликої вартості. Спершу дідрахму платив кожен юдей на храм після досягнення 20-річного віку, а після зруйнування Єрусалиму римський імператор Веспасіян звелів збирати дідрахму в державну скарбницю.

- Я думаю, деяким з тих сучасних неплатників варто розповідати, що вони ставлять цю жінку в скрутне становище і можуть позбавити її сім'ю єдиного джерела утримання. А до найбільш непокірних влада мала б застосувати більш радикальні засоби впливу.

- Це так. Суспільство завжди буде бідним, якщо кожен намагатиметься затримати ту драхму, яка належить державі. Як бачимо, Ісус вчив іншого. Будьмо ж слухняними Його учнями.

- **Євген Володимирович АНДРІЮК** з села Вовківці Тернопільської області: «Минулого року в травні я покаявся і в серпні прийняв водне хрещення. На зібрання ходжу на друге село за 5 км, бо в нашому селі нас тільки двоє. Я виписую журнали «Благовісник», а з Миргорода мені прислали газети «Жива надія». Я мав кілька Євангелій, але це все роздаю людям, аби читали, щоб пізнавали Слово Боже. Я ходжу до людей, читаю їм Євангелію, проповідую, навчаю Слова Божого. Якось недавно я був в одних людей і вони просили мене, щоб я їм достав Євангелію, то якщо ваша ласка, вишліть на мою адресу одну Євангелію, а я передам тим людям».

- Цей лист від **Олександри Трохимівни ГАВРИЛЕНКО** з села Андріївки Чернігівської області, інваліда, дитини війни, самотньої. Вона пише: «Дуже люблю церкву. В минулому була читцем на Службі Божій. Тепер вже не можу ходити до церкви, бо дуже болять ноги, щоб простояти бодай годину. Маю часті на-

пади серцевого болю, бо маю хворобу серця - стенокардію. Мала вже 4 складних операції. Дуже тяжко, але треба все перетерпіти і пережити. Читаю церковні книги з великою радістю і надією на Божу милість і милосердя, на допомогу на кожен день».

- **Олександра Трохимівна** пише просто за Євангелією, за посланням апостола Павла до римлян, 5-ий розділ: «Оправдані вірою, ми маємо мир з Богом через Господа нашого Ісуса Христа, через Якого ми вірою одержали доступ до тієї ласки, що в ній стоїмо і хвалимося надією на славу Божу. Та й не тільки це, але ми хвалимося і в утисках, знаючи, що утиск виробляє терпеливість, терпеливість - досвід, а досвід - надію». Так писав апостол Павло.

- Мене тривожить рядок з листа Олександри Трохимівни, коли вона пише, що не може стояти у церкві під час служби Божої. У переважній більшості країн світу у церквах люди сидять і встають тільки під час молитов чи читання Слова Божого, а також особливих служб. Чому ж в Україні віруючі мають стояти тривалий час, коли не усі на це спроможні?

- Про це говорити і легко, і важко. Легко тому, що й справді церковний порядок має бути таким, щоб люди почувалися вільно, не терпіли марно, зосереджувалися на спілкуванні з Богом, на молитві, а не болі у ногах чи спині. Важко, тому що таке стояння є давньою традицією, а ламати традиції чуже невдячна справа. Думаю, що у кожній окремій громаді можна прийняти рішення, коли для немічних поставлять лави і вони зможуть при нагоді сидіти.

- Віруюча пенсіонерка **Євгенія ПЕЛИХ** з села Гулі Вінницької області пише: «Я хочу дуже знати, скільки років пройшло від начала світу і до Ноевого ковчега і після Ноя. Іще в мене є запитання: чому тепер немає Божих пророків?».

- Відлік часу у Біблії завжди був складним завданням, тому що взагалі числа в Святому писанні не можна сприймати тільки математично. Числа часто мають не об'єктивне, а символічне значення. Також у давніх євреїв числа поначалися літерами абетки, то при переписуваннях святих книг могли бути помилки. Дні творення світу не треба сприймати буквально як наш нинішній тиждень, бо у першоджерелах говорилося: «і був день». Тобто минув час і знову настав день, коли Бог продовжив творення. До певного часу люди жили довго, але за часів Ноя Бог сказав, що вистачить людині земного життя 120 років. Перший чоловік Адам прожив 930 років, його син Сиф жив 912 років, його внук Енос жив 905 років. І так за Біблією можна полічити час, що минув до Ноя.

Тепер про Божих пророків. У дохристові часи Бог обирав особливо благочестивих людей, щоб через них виявляли світові Свою волю і наставляли людське життя, провіщати майбутнє. Головним провіщенням був прихід Христа. І коли Син Божий прийшов на землю в людському тілі, пророцтва виконалися. Тепер ми повинні жити не за пророцтвами, а за вченням Ісуса Христа. Після розп'яття Христа здійснилося прощення первородного гріха Адама і Єви, ми були очищені і стали дітьми Христа. Але це не означає, що ми вже можемо грішити і нам гріхи прощені наперед. Так не буває. Свою вірність Христу ми маємо довести своїм порядним життям.

- З селища Диканьки на Полтавщині пише **Олексій Іванович ПОЛОМІЙ**: «Душа тяжіє до святості, бо вік мій вже немолодий. У радянський час був запеклим атеїстом - а хто ним не був? Мав схильність до музики, то на селі у всіх партторів був на підхваті. Сьогодні намагаюся утверджуватися на християнській і націонал-патріотичній стезі. Маю такі запитання: який відсоток «полови» в Біблійних і євангельських оповістях? Якщо оглянути побутову дійсність, то рушійною силою на землі є суперечності, а не любов. То підставляти до зла другу щоку, покладаючись на Господа, чи чинити опір злу? Чому Ульянов-Ленін з його такими високими злетами філософських думок і неабияким розумом сповідував атеїзм, послугуючи сатані?».

- Спершу про так звану полову, як пише Олексій Іванович. Це залежить від особистого сприйняття Біблії. У ній є книги історичні, пророчі, настановні... У Старому Заповіті докладно описана уся історія юдейського народу до приходу Христа. Декому вона може видатися нецікавою і він назве цю частину Святого писання половию. Але без знання цієї історії ми не зрозуміємо, чому саме цей далеко не досконалий народ став вибраним для приходу Христа. Чому мав прийти Христос саме до цього народу, щоб повернути його до відновлення спільноти з Богом. До відродження. Дехто не сприйме книги Пісні пісень або книги Рут, бо вони, мовляв, не такі вже й релігійні. Але Біблія не описує ідеальне життя, вона пише правду про минуле, щоб ми це минуле знали і вчилися з нього. Коли у давні роки церковні собори визначали канон Біблії, тобто радилися про те, які саме книги є богонатхненними, то відкинули чимало давніх рукописів саме як «полову», а деякі назвали второканонічними, або апокрифами. І усе ж католики включили їх до Біблії як довідковий, пізнавальний матеріал.

Тепер про протистояння злу. Не треба буквально сприймати символічний вислів Христа про те, що після удару маємо підставляти другу щоку. Йшлося не про буквальну участь у бійці, а про виховання у собі вміння стати на бік недруга і простити його. Світ ще далекий від того стану, коли скрізь пануватиме любов. Коли таке станеться, не буде недругів, люди чинитимуть тільки добро і щоку не доведеться підставляти. А сьогодні, як радить Євангеліє, прощайте недругам вашим. Намагайтеся примиритися ще того ж дня, не тримайте зла у серці.

Про Леніна я скажу. По-перше, байку про його філософські твори вигадали більшовики. Візьміть повне зібрання творів Леніна і почитайте. Там жодної філософії немає. Він був завбачливим організатором і усі писання - це але полеміка з супротивниками, яких він мав чимало серед однопартійців. Або господарські розпорядження. Освіта у нього була слабенька. Так, гімназія, а потім - недовчений студент, який спромігся пізніше скласти випускні іспити екстерном. Тобто заочник. Але серед заочників є такі, які вдома наполегливо вчать, а є такі, що книжку бачать тільки на сесії. Ульянов належав до останніх. Не будучи з походження росіянином, він Росію, народ її, не цінував і вважав сировиною для розпалювання світової революції. Його атеїзм базувався на усвідомленні того, що Христова Церква насаджує любов, а йому були потрібні вогонь і кров революції. Криваве його життя: від розстрілу

царських дітей почавши, до нечувано жорстоких репресій проти народу. За це він був покараний - прожив ледве 54 роки. Вмер у тяжких болях, паралізований, відчужений від своєї партії, не маючи порядних родинних зв'язків. Навіть поховання він не дочекався, висох у мавзолеї. Уся ідея виявилася марною, без Божого благословіння. Тому й не здійснилася. Таке життя не може служити за приклад. Шкода, що атеїст Ленін не читав Біблію, у якій наведено чимало прикладів того, як Кара Божа падала на царів і правителів за відхід від Бога, поклоніння ідолам, переслідування віруючих.

- У багатьох листах є прохання вислати Святе письмо, видане українською мовою.

- Мені, українцеві, приємно чути, що люди хочуть читати Слово Боже рідною мовою. Я вже немолодий віком і пам'ятаю часи, коли не тільки в миру, а й у церквах панувала російська мова, бо, говорили тоді деякі, українська мова - то селянська, вона для спілкування з Богом не надається. А це ж неправда. Коли Бог створив людину, то мова була тоді одна у всіх. Змішання мов сталося як кара Божа за пиху людську. Де ж сказано, що одна мова при цьому мала бути досконалішою від іншої? Усі однакові!

- А цей лист з села Мехедівки на Черкащині - заклопотаний. Жінка змалку росла в православній традиції, мама її брала з собою до православної церкви. Коли мама померла, було їй важко на світі й одного разу йшла цвинтарем і вголос звернулася до Бога: що на мене чекає? Та й гірко заплакала. А сумка була на землі, при нозі. Раптом бачить: перекопало до сумки вітер пригнав. А з тим кушем мала книжечка - Євангеліє. Відтоді читає Святу книгу впродовж усього життя і радіє усьому. «Дожила до ранку - слава Тобі, Боже, що я спокійно відпочила. Дожила до вечора: дякую Тобі, Боже, за хліб та сіль, що Ти дав мені дихати святим Духом. На вулицю стареяно менше ходити, бо де дві чи три зберуться, то третю обсуждають, а про Бога ніхто і не згадає». Тепер у цієї жінки є проблема: до села прислали, пише вона, батюшку католика. Чи можна ходити до такого у Церкву?

- Можна. Ви не до батюшки йдете, а до Божого храму, щоб мати спілкування з Богом. А священик у церкві то тільки посередник, який служить і вам, і Богові. Усі ми - Церква Христова. З різних причин Церква поділилася на окремі частини - конфесії, але усе ж в цілому сповідує одну віру, славить одного Бога, має єдине Святе Письмо. То в чому ж проблема? Священики - не святі, а такі ж грішні люди, тож можуть бути кращі і гірші служителі і серед католиків, і серед протестантів, і серед православних. А віра у всіх одна. Та й присланий до Мехедівки, на мою думку, має бути греко-католиком, тобто у церкві служить за візантійським обрядом українською мовою. То це для української селянки ще краще, ніж російськомовний батюшка Московського патріархату.

- Лист від Людмили Степанівни БОГУТ з села Миньківці Рівненської області: «Щиро дякую вам за проповідь Слова Божого, за добрі роз'яснення Євангеліє, такі потрібні в цей, мабуть, останній час. Бо з усього видно вже незворушним оком, що усе йде до свого кінця, а ми тільки прискорюємо цей кінець своїми гріхами, знову й знову розпинаючи Сина Божого

в своїх душах. Але гляди, Господи Ісусе! Бо багаті хто чекає на Тебе, надіючись на спасіння душі. Нехай буде воля Твоя! Слава Богу, дочекались нарешті волі, ніхто не переслідує, ніхто не забороняє, як було в дні безбожжя. Навернулись, народе, до Бога, до джерела життя. Так ні, шукають радості в багатстві, служать мамоні, а не Богу. Найбільше серце рветься через молодь - не мають в душах страху Божого, початку премудрості, нікого не слухають. Тож проповідуйте і якщо хоч одиниця з заблудлих овець прийдуть до покаєння і спасіння, то ваша праця не марна».

- Ада Борисівна КРИЖНЯ з селища Лисянки на Черкащині пише: «Я вже похилого віку, через різні хвороби не можу далеко ходити. Дякую вам, що ви так старанно проповідуйте Святе писання і наставляєте людей на шлях Божої істини, від якої нас відвертали всі роки нашого життя».

- Я розумію людей, які пишуть про свій вік, бо й моя молодість вже далеко позаду. Але прийти до Бога ніколи не пізно. З Христом ви станете немов новонароджені, бадьорі духом. Пригадайте як писав апостол Павло до віруючих в місті Ефесі (4:22): «Вам треба позбутися за вашим попереднім життям старої людини, яку розтлівають звабливі пристрасті, а відновитись духом вашого ума й одягнутись у нову людину, створену на подобу Богу, у справедливості і святості правди».

Господь створив першу людину на свою подобу, свій образ. Тобто вона була безгрішною, правдивою, вміла любити і жертвувати. Потім усе змінилось. Апостол Павло у тому ж Посланні до ефесян дає ряд практичних порад, як треба жити віруючим. Отже, ходіть у любові за прикладом Христа, уникайте розпусти, захлапності, порожніх балачок, безглузких жартів, не беріть участі в справах темряви, пише Павло, бо що ті люди потай виробляють, соромно й казати. Не впливайтеся вином, яке доводить до розпусти. Дякуйте за все Господеві.

Коріться один одному. Чоловіки повинні любити своїх жінок, діти слухатися батьків».

- Лідія Павлівна ПАШКЕВИЧ з Черкас пише: «Час плине. Маємо лише 24 години на добу, але більшість часу витрачаємо на дрібниці. Цар Соломон був мудрий, прожив багатогранне життя, а в кінці його дійшов висновку, що усе - марнота».

- Про це говориться у книзі Еклезіаст або Проповідник, єврейською мовою Когелет. Там сказано (1:2): «Марнота марнот, каже Когелет, геть усе марнота. Що за користь людині з її трудів, які вона завдає собі під сонцем? Усі речі втомлюють людину, а чому - ніхто не скаже. Те що було, є те саме, що буде, те що зробилось, є те саме, що робиться. Нема нічого нового під сонцем».

Але є Бог і ті, хто вірує, бачать сенс життя в Божих дарах від малих до великих - у сяйві сонця, у перших кроках дитини, у квітах весни. Еклезіаст після тривалих розмірковувань про життя, теж визнає у своїй книзі: «І світло солодке, і весело нам дивитися на сонце! Навіть коли б хтось прожив багато років, хай усіма ними веселиться, але хай тямить про дні мороку, бо буде їх чимало. Радій, юначе, у твоїй молодості, і нехай серце твоє зазнає щастя за днів твого юнацтва, іди, куди тебе тягне твоє серце, за тим,

що чарує твої очі, але знай, що за все це Бог на суд тебе поставить».

- Два листи від людей, охоплених сумнівами. Ніна Володимирівна ТИМЕНКО з Борисполя біля Києва пише: «Коли людина помирає, душа відходить і людина стає безпомічною, Диявол оприходує цю людину, він її оживляє, обольщає владою, осліплює, обманює цю людину, змушує красти енергію у живих і годувати його. Вам усім треба накласти на диявола прокляття. Проклинайте його і не бійтеся, бо в цьому спасіння людства. А коли людину хороните, то просіть у Бога на перенародження, бо душу вона втратила і диявол робить її звіром».

- У цих думках є реальна пересторога, адже апостол Матвій передав нам такі слова Ісуса, які він мовив до учнів, посилаючи їх у світ (10:28): «Не бійтеся тих, що вбивають тіло, душі ж убити не можуть; а бійтеся радше того, хто може погубити душу і тіло в пеклі». Апостол Лука так це записав (12:5): «Я покажу вам, кого треба боятися: бійтеся того, що, вбивши, має владу кинути в пекло». Тому ми й говоримо у молитві: «Визволи нас від злого, від лукавого». Проте написано у цьому листі про викрадання енергії померлими у живих людей - це вже містика, несумісна з християнством. У біблійній книзі Іова сказано (7:9-10): «Хто сходить до шеолу, вже звідти не вийде, не повернеться вже більше до себе в хату». І далі про померлих там сказано (14:12): «Отак людина ляже і не встане, і покіль не щезнуть небеса, не пробудиться, і не підведеться від сну свого». Отже, не треба себе залякувати вампірами-кровопивцями.

- Другий лист написав Олексій НАЗАРЕНКО з села Войкове Дніпропетровської області. Читаю: «Мене цікавить таке питання: Ісуса Христа продали, чи віддали на страту і чи судили? Були в мене єговісти, які стверджують, що то сам Бог Єгова був зачатий Марією, щоб спасти людей. Твердять, що люди вільні, а насправді вони не вільні, а біологічні роботи, біси. Люди керуються бісами і політиками. Людьми торгують, як товаром. Гроші на землі - це Бог, золотий ключ диявола - банкіра християн, мусульман, юдеїв, будистів, кришнаїтів та інших».

- Господа нашого Ісуса Христа продали, тобто зрадили, судили несправедливо і віддали на страту. Нечисті духи спроможні керувати вчинками людей. Золото і справді може стати для багатьох ідолом, божеством, об'єктом поклоніння. І тоді люди виглядають як зачаровані блиском золота, розкішшю багатства. Це правда. Решта - вигадка. Апостол Петро застеріг нас в другому посланні (2:1): «Були в народі й пророки неправдиві, як і між нами будуть учителі ложні. Сила людей піде слідом за їхньою розбещеністю і через них дорога правди буде зневажатися». Так писав апостол Петро (5:8): «Будьте тверезі і чувайте! Противник ваш, диявол, ходить навколо вас, як лев ревучий, шукаючи, кого б пожерт. Протівтеся йому, сильні вірою, а Бог усякої благодаті, що вас покликав до вічної слави своєї у Христі, вас удосконалив, утвердив, зміцнив, утривалить. Йому слава і сила по віки вічні! Амінь».



• На конкурс творчої молоді Марусі та Івана Гнип

**Віталій КРИВОНІС** народився 1984 року в Дніпропетровську. Освіта вища (закінчив факультет систем і засобів масової комунікації Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара). Захоплюється історією, міфологією та лінгвістикою. Переможець обласного конкурсу «Молода муза» (2008). Переможець заочного туру конкурсу юних прозаїків обласного літературно-мистецького свята «Собори наших душ» (2001). Редактор відділу критики журналу «УФО» («Український фантастичний оглядач»), числа № 3 (9) 2009 та № 4 (10) 2009.

Твори друкувалися у першому україномовному журналі фантастики «УФО» (Львів). Співатор збірників «Собори наших душ» (2000, Дніпропетровськ), «Digital-романтизм» (2006, Київ), «Сила малого» (2008, Луцьк), «Юності омріяні шляхи» (2009, Дніпропетровськ), а також художньо-публіцистичного збірника «Українська перемога – Конопотська битва» (2009, Дніпропетровськ). Член обласного літературного об'єднання ім. Павла Кононенка.

## Дума про вовка

*Зауділо Запорожжя, як те Чорне море,  
Понеслися козаченьки облавою в поле...  
То ж не вітер в полі грає, не орел витає –  
То ж Сірко із товариством по степу літає.*  
**Українська народна пісня**

### 1

Сонце було єдиним моїм подорожнім. Годиться прокидатися вдосвіта, аби вчасно дістатися туди. Вчасно для чого? Хіба можна спізнитися на столітню могилу? Не знаю.

Автобуси ходять як їм заманеться. Кому треба, звичайно, і коня знайде. Та я не був гідний шляхетного бахмата – хіба що хирлявої клячки. Тож довелося стрічати світанок на зупинці.

– Скажіть, коли будемо у Нікополі?

– Як приїдемо, – незворушна, трохи коров'яча відповідь, – так і будемо.

Макіяж без смаку, очі без виразу. Що сказати, життя вдалося.

Це в нас так всюди, без поспіху, без метушні, неквапно. Запрягли воли і гайда чумакувати. Шкодує іноді за суворим порядком. Halt! Ausweis! Erschießen![1]

Моя честь зветься вірністю. Що поробиш, кров пращурів. Кров і земля.

Минулого разу їздив на могилу великого отамана влітку. На бучне святкування. Весело, що й мовити. Багато народу, музика, козаки, все як годиться. Гармати палять, люльки смалють, а попід горою, звабливим вигином Кам'янки, гордо лине крізь вічність струнка чайка, і кремені, голі по поясу хлопці, вправно змахують веслами. Гей, браття! Гей, товариство, козаки-запорожці! Відки ся повертаєте? Куди ся прибуваєте? Кого це на Січ-Матінку везете?

Люди на схил висипали, бо ж цікаво. Бо ж пішов поголос, ніби там

у чайці сам-один пан губернатор, чи губернаторів тато, чи хто там був – велике цабе. Аж таке велике, що як народ посунув, то одразу ж набігли панове міліціанти: «А ну геть, геть звідси, чого стовбичите!» – і люди, добрі мої брати і сестри, любесенько завертали геть, і все ковилою. Та що ковила – трава степова, як її не топчи, як не гни, – ніц їй не зробиться, од віку височила під сонцем золотим, над водами синіми, хто її не топтав, хто не бив...

А мені тоді згадалися полки царські, синьошатні, що стояли свого часу на Слобожанщині, та теж отаким робом народ мій поганяли, як череду. Та й народ уже не той, що колись: подумаєш, губернаторська рідня. Робить собі ґешефт, ну то й біс із ним. Не, цікаво ж...

Ще й спека лютувала, аж я ледь додому дістався.

То тепер вирішив їхати навесні. Ні добрих людей, ані стрільців царських, ані спеки. Туман.

Автобус сунув крізь вранішню мару, крізь рясну зелень, оповиту імлою, навипередки із сонцем. Полум'я просякало тумани, роблячи їх малиновими, наче корогви козацькі. Та десь там, у піднебесі, ширяли невмирущі жайвори. Весна ступала чорноземами, уквітчана яблуневим і вишневим цвітом, у переливчастому зеленому вбранні. Торохтів мотор, поруч хропли подорожні. Що сниться тобі, мій народе? Забута золота слава – чи золотавий рапс, що ним позасівали житні лани? І нічого, що рапс, як цвіте, то смердить бензи-

ном. І з землі соки висотує, чорнозем суглинком обертає... Зате вигідно.

Смутком оповита весна...

Раптом чи то здалося мені, чи то справді майнула у танучій імлі за шибкою невловима і спритна вовча тінь?

### 2

З Нікополя до Капулівки двадцять хвилин. Від давньої козацької січі, від шепоту хвиль мертвого Каховського моря, від затоплених Порогів і Великого Лугу, від АЕС, де незримо пломеніють рентгени, – далі, за обрій, у невідоме...

У Степ. Назустріч сонцю. Такого сонця у місті ви не побачите. Тут воно може зігріти вас, може втішити і розрадити – а може спекти, щоб і кісток ваших не лишилося.

Хай спече – тут, на волі, де крізь розкидані козацькі кістки проростає до неба трава.

Та трави не росло біля здорового кургану. Де начебто поховано пана кошового. Тут усе чисто, урочисто і вкладено плитами. Могила ця скидається мені на страхотливий вавилонський зикурат. Пнеться до неба у незмірній погорді, прагне з'єднати мови людські в ім'я своєї величній порожняки. Та вітер насміхається з тої марноти.

Годиться стати на коліна, та ноги не слухаються, не гнеться спина. Не тут. Не перед цим...

Нащо я приїхав сюди? Якого скарбу шукав?

Хіба от лише потішитися напрочуд гарним краєвидом.

– Агов, козаче! – лунає з-за спини. – Курити маєш?

– Кинув, – відповідаю автоматично.

Але такому дідові, мабуть, і не до смаку стали б імпортні цигарки, такому хіба тютюну півпакушки для люльки-бурульки. Невисокий, опасистий, у чорній смушковій шапці, а вуса, як ручаї снігові, мало не до по-

[1] Стояти! Документ! Розстріляти! (нім.)

яса. Та й пояс не простий: широченний, важкий, з вибагливою мідною пряжкою, вгатить тим паском – мало не буде. Ще якась торбина на плечі. Стоїть, спирається натрудженими руками на лопату. Та очі в нього – не мугиря, не гречкосія. Вицвілі, як небо, холодні, небентежні, та десь там, в глибині, ще жевріють жарини споконвічного полум'я.

Отакі вони були, мабуть, лірники-бандуристи, старезні каліки перехожі, що володіли потаємною мовою, і колись ходили битими шляхами від Ірландії до Японії, хоча і звалися у всіх народів по-різному. Коли такий питається: «Чи маєш тютюн?», це означає геть інше.

– Кинув, кажеш, – зітхнув дід, – ну, воно добре, тепер це модно.

– Я, шановний, моду маю в носі, – відказав не дуже чемно, – просто тютюну годящого нема.

– Твоя правда, – кивнув старий. – В мене трохи є, ти не проти, щоб я подимів?

– Прошу, то ж ваша земля.

Старий сів, неквапливо дістав люльку, натоптав духмяного листя, підпалив і затягся.

– А ти сам звідки? – поцікавився, випускаючи кільце.

– З Дніпра. Чи пак із Січеслава.

– Це у вас так кажуть? – усмішка крає вуста.

– Не всі, – я знизав плечима, – але мені так миліше. Хоч ані Січі, ані слави там нема.

– А сюди чого приїхав? Шукаєш Січ і славу?

Знущається. Що ж, має право.

– До кошового на могилу.

Більше мені нема чого сказати.

– Ти ж не думаєш насправді, що це його могила?

– Не думаю. А ви, власне, хто? Доглядач цієї... гм... пам'ятки?

– Доглядач, – знову кивнув дід, – я тут і вартовий, і садівник, і двірник...

– То може, ви знаєте про Сірка? Де його могила?

Садівник лише скрушно похитав головою.

– Що ви за люди, – тихий сум у старечому голосі звучав мов самотня струна, – все могили шукаєте, а знайдете – то що? Ви, може, змінитесь? Де там, тільки розкопаєте, гамуз по музеях розпіхаєте, а собі найцінніше лишите, та ну пишатися: от я їздив, от я там був, от я написав «Тут был Вася», і наче до слави золотої доторкнулися? Дзуськи! А як жив, як дитинство проводив, як змужнів у виправах, як кохав, як горював і плакав, як велося йому на цій святій землі, про що думи його були – та на біса воно те знати! А, – махнув рукою, – шкода говорити...

Холера. Сходив ото в ліс по ягоди.

– Ви, шановний, замість мені доікати за всіх тих, хто сюди щоліта приїздить на гоцаки, краще би просвітили нетямущого, – мій голос спокійний, мов холодне море Півночі, де жили мої предки, та образа бринить ледве чутно. – Звідки нам знати, про що кому велося триста років тому? В підручнику не пишуть, у голову не залізеш...

– Зате пишуть, – уїдливо пирхнув дід, схожий в пасмах диму на отой ісландський вулкан, – що він виграв п'ятдесят битв і палко любив царя-батюшку.

– Вперше чую, – я щиро здивувався, – де це таке пишуть? Про «царя-батюшку»?

– Та вже ж є мудрагелі. Стривайте, вони вам таке понаписують, що земля здригнеться, – вартовий прискалив око, аж мені стало холодно під його поглядом. – Але ти наче просвіти хотів?

– За честь матиму, – я радше вклонився, ніж кивнув.

– То ходімо. Ти як зवेशся?

– Максимом.

– А я дід Іван.

Ми потисли руки. Долоня в діда була наче граніт на сонці: міцна, шершава й тепла.

Люльку садівник не допалив, просто вибив. Тоді підвівся і почимчикував стежиною в полі, яку я раніше не помічав. Лопата самотньо стирчала коло лавки.

– Стривайте, шановний! А куди ми, власне, йдемо?

– Як то – куди? – дід Іван усміхнувся. – Звичайно, у легенду!

### 3

Двоє простують неходженням шляхом. Молодий і старий. У старого на плечі порепана торба. Так у старовину ходили кобзарі, від краю до краю. Дід вигравав на струнах, співав пісні й думи, а молодий навчався. Линуло серед степів неозорих, незораних густе і могутнє слово...

...Буремні й криваві віки, що народжують героїв, та віки порожняви героїв не дають; і хтозна, що гірше. На межі світів, на порогах Великого Степу ширяли соколи і круки, і вовки-сіроманці не гребували приймати людську подобу, та не брали прикладу з байдужості роду людського. Навпаки, то люди вчилися у вовків: бо мали одну землю і одну кров, і жили за хижих, непевних, лютих часів. А як помирав раптово ватаг козацький, то шукали в переліску вовка, і той, хто мав бути отаманом, дивився звірові у вічі, в душу заглядав, наче пив до дна із чарки-черепа. І не відав такий отаман ані втоми, ані поразки, ані ганьби, овіяний славою, наче стягом малиновим. Та коли не було війни, звір люто зиркав з його очей,

не міг всидіти в конурі собачій; і тоді браття мали карати його на горло. Та лиш вовки побивалися за ним, як за братом...

Де він родився, той батько-отаман? Кажали, що на Слобожанщині, у Мерефах; та інші кажуть, що у самій Капулівці, а були й такі, що запевняли: у дикому лісі, у вовчому лігві. Ще казали: як він родився, то матір не мала молока, не було чим немовля годувати. Трапилася стара бабка, про яку казали, що вона відьма, то вона порадила: «Хоч пиріжка йому дайте». Всі здивувалися, бо хто ж це немовлят пирогами годує, та дали. І те немовлятко вхопило таки добрий шмат зубами і змегеліло, аж за вухам ляцвало. Добрі люди лише роти порозкривали, бо хто й бачив коли в новонародженого такі зуби. Відьма ж, дивлячись на те, засміялася хижо і зловісно, і прорекла: «Як він цей пиріжок гриз, так і всіх ворогів своїх гризти буде!»

А за вікном шаленіла буря.

Буря та була його життям. Як ріс малий Іванко, де гасав по луках, по дібровах, чії обладунки й подвиги міряв на себе подумки? Питайте у вітру і хмар грозових. А тільки те певно, що перед очима його ставали заграви пожеж, лемент жіночий луною розносився по Україні, а дзвони калатали по церквах безпорадно, і нескінченні череди худоби перетинали влітку моря трав, а взимку – білі, вистуджені простори на шляху до Перекопу; і одна худоба чеберяла в неволю на чотирьох ногах, а інші, цінніша – на двох. Ішли добрі люди в ясир, забувши імена свої, й батьків своїх, і дідів своїх. Вважали за щастя сконати по дорозі до невольничих базарів.

Може, бачив малий Іванко, як по вітру пустили обійстя батьків, як чорти мчали диким чвалом з пекла на баских кудлатих конях, як вели у полон православних, та що міг удіяти проти чорної сили? Хіба клясти-ся-присягатися у діброві святих, на батьковій шаблі, та чути, як лунає вітром пісня про князя Вітовта: «Єдна шабля для сподара, друга шабля – на татарів!».

Може, тоді і подався на Січ-Матінку та був добрим джурою старому козакові. І як був той козак ранений фатально, то попросив укласти йому перед смертю люльку в руку, а шаблю свою віддав юнакові. Так-то Іванкові випало двох батьків спровадити та однаковий спадок отримати, тож справно рубався звияжець обома руками, мов давній князь Святослав.

Хтозна, як воно було. Та вперше забриніла слава козацького старшини Івана Сірка не в Україні, а на заході, у далекій Франції. Там-то Великий Конде, принц-войовник,

півроку топтався під Дюнкерком. Сталися йому в пригоді найманці з Дикого Поля на чолі з Теодором-Зиновієм Хмельницьким, який тоді ще не був Богданом. Найманці з оселдцями на головах підрядилися класти голови не за чотири гульдени, як то було заведено, а за три. Казали, що принц вельми дивувався на чуби козацькі: мовляв, такі ж носили за сивих часів пращури його, вільні франки імператора Карла, проте чи така ж велика ваша звитяга, панове ландскнехти? Старшина ж відказав: а за що це вашмоць назвали Великим: чи не за велику перуку на вельможній голові? Мить тривала тривожна мовчанка, і майнуло Хмельницькому, що дарма не надів на гавкучого Сірка намордник, а тоді Його Високість розреготався: коли ти такий меткий на слово, то вже, певно, задніх не пастимеш!

Таки не пас. Поїхав оглядати крепість нездоланну, а тоді наказав хлопцям спочивати до вечора: вночі, мовляв, на полювання підемо. Як настала ніченька темна, рушила зграя по здобич. Але не тура дикого, не оленя прудкого і не вепра лютого здобули вовки степові. Тихенько різали охорону в нутрощах звіра кам'яного на ймення Дюнкерк, та море розійшлося, зануртувало, вчуваючи кров, тож не одразу почули в обох таборах брязкіт шабель, бойові гуки і сповнене жаху голосіння іспанців: «La llope! Llope el grande!». Тож на ранок Великий Конде урочисто в'їхав до фортеці на Ла-Манші, що її простенький козачок взяв за ніч. Та найсильніше вразило принца, що твердив один старий рубака з іспанського гарнізону: «Ai vis lo lor[2]», та при тому трусився, а лице на колір мав схоже на валпо, де й засмага бронзова поділася. Не такий то був народ, ті іспанці, щоб лякатися будь-чого – чи дарма півсвіту тримали?! Принц поцікавився: а де це, мовляв, наш герой, чого не здає фортецю як заведено, урочисто, чого триумфу нашого не розділить?

– Відсипається, – навсерйоз відповіли козаки.

Не знав Великий, за що прозвали героя Сірком, але здогадався, що ці воїни не просто так носять на головах стародавню відзнаку вовчого роду-племени...

...Проте знали польські владці про вдачу того козака. Пізніше, уже як ліг у домовину Великий Конде, і Великий Богдан, і круки бенкетували над Руїною, було надіслано Сіркові з Варшави триста карбованців золотом, та ще й золотий ланцюг, аби він не ходив на татар: так хотіли підкупити кошового отамана, щоб разом рушити на Москву. Та кошовий лише засміявся:

– Вовка годиться на залізнім ланцюгу тримати, золотий обірветься!

Тож мусив визнати у розпачі Ян Собеський: «...воїн слашний, у ратній справі великий майстер і підтверджує це протягом багатьох років».

А турки і татари кляли його «урус-шайтаном» – руським демоном. І було з чого! Дванадцять разів був обраний кошовим Сірком, та мало не кожен рік водив у виправи на південь зграї степом і морем, відбиваючи в бусурман ясир, визволяючи люд християнський. І нікого не милував, не лишав і каменю на камені, палив і топив нещадно галери і шебеки. Не мав милосердя вовкулака, що жив у зелених очах вождя. Південний Буг, Дністер і Дніпро носили його «чайки». Палали турецькі селища біля Тягин-фортеці у Молдові. Біля Кафи орду зламали, і мусив хан відступити, як писав Самовидець. Сиваш, Перекоп, Іслам-Кермен і Очаків пам'ятають старого козарлюгу, що тамував спрагу кров'ю ворогів. Пам'ятають, як ловив зубами кулі. Як шаблі й списи били його в груди, та лише подряпини лишали. Як виходив з вогню живий, оповитий полум'ям і неситий, завжди неситий, готовий іти ще далі, вгризатися іклами у тремливу плоть...

Казали, що якимось визволили з ясиру на Перекопі мало не десять тисяч українців. І три тисячі з них раптом повернули назад: що ми матимемо на Україні, крім кайданів своїх, а в Криму вже влаштувалися, є земля, майно, статки... То гаразд, відказав Сірком, гетьте з-під очі. А тоді наказав наздогнати поселенців і вирізати всіх до єдного.

– Смерть яничарам, – хрипко і стомлено гарчав, рубаючи з двох рук, п'ючі кров свого народу, що став чужим, – смерть манкуртам. Зрадники життя не варті!

І Софійку свою також з полону вивільнив. Думав уже козак, що серце його застигло, мов крапля червоного бурштину, пощербилосся, покришилося, намороззю вкрилося. Та як побачив очі сірі, нескорені, повні вогню небесного, то не мав спокою, аж поки не доправив дівчину до слободи під Мерефами. Там було їхнє лігво, там же вовчиця, що її місцеві лагідно кликали Сірчихою, народила чотирьох вовченят: двох козаків і двох козачок. То не була красуня писана, ще й худя мов паля після полону, канчуками посічена, покалічена, ще й на кілька років молодша, та він мав те в носі. Бо як покохає вовчисько, то вже до скону. Чи вона кохала його? Чи з удачності стала його долею і щастям? Хтозна. Проте люто ревнувала чоловіка до безкрайого Степу, що кликав козака у похід подихом чебрецевого вітру щовесни.

Та не лише кримськими виправами уславився Сірком. Хмельницький, що покликав з небуття могутні сили народні, великих вождів і героїв, що вкрив землі руські аж по Лемберг і Нестервар кривавим потоком, щоб змити скверну у Чорнеє море, мов сам Господь, – він і створив Богуна, Нечая, Барабаша, Ганжу, Кривоноса, Пушкаря, Брюховецького, Виговського та й самого Сірка, зробив його полковником вінницьким. Але Сірком не віддячив, не згодився присягати в Переяславі московському царю. «Чим, – питався новоспечений полковник, – будемо кращі за яничар і реєстровців? Чим владця московський кращій за лядського?»

– Та ж московіти наші єдиновірці! – казали на те. – Ми ж один народ!

– Пхе! – пирхав Сірком зневажливо. – Боляри єдиновірні незгірш за ляхів з власних кріпаків збиткуються. На хорти, на коні міняють у тих же татар. Який, в біса, один народ, коли ми з ними без толмачів не розуміємось?

Так один Іван казав, а другий Іван, Богуном прозваний, його підтримав, і третій Іван, Виговський, та хто його слухав... Не відав тоді Сірком, що вже скоро доведеться їм зіткнутися в кривавій борні під Конотопом, де козаки Безпалого битимуться за царя, а козаки Гуляницького – за короля. Не відав, куди подінеться грамота угод Березневих. Не відав, що собор ошатний, якого великий гетьман будував, попелом піде вже за його негідного сина. Не відав...

А коли б і відав? Це був не той вовк, що лякався злої долі. «Нужда закон міняє», – так він казав.

Була нужна прислужитися гетьманові Дорошенкові, що поновив мир з Річчю Посполитою в Іллінцях, а до того була нужна підтримати слобідчан у Красному Куті й Торську, що їх воеводи царські мали за бидло безмовне. «Зрада!» – звично загорлопанили у Білокам'яній, і невдовзі забили вовка у залізо та до Сибіру спровадили. І вся Україна за ним побивалася, і Січ посольство цареві слала, і навіть від короля польського просили звільнити героя; і лише у Порті Османській раділи радощами, що нарешті урус-шайтан дістав належне. Та не сидів шайтан у острозі, склавши руки, готувався втікати до Степана Разіна. Вже трохи, і шукали б вітру в полі, та цар-батечко помилював.

Але не хортом був Сірком, а вільним звіром, і служив не цареві, а народові. І всюди, де б він не з'явився, люд був готовий повстати проти кривди. Та вже як мав понад сімдесят років, то просив товариство і царя відпустити його додому, до родини, бо вчував солоний вітер смерті на своїх потрісканих вустах. Та не судилося.

[2]Я бачив вовка (викривлена іспанська.)



## 4

От їхав якось на Січ, та й пити закортіло, день був спекотний. Зіскочив з коня, до Дніпра підійшов, та долоні старечі води не зачерпнули: збурився Славутич, пішло чорно-червоне шумовиння, і небо вмить оповило імлою, сірою, мов хутро вовче. Заіржав кінь вірний, бо гризли його хорти пекельні, а тримав їх на повідку лицар збройний у білім плащі.

– Пий кров своїх ворогів і своїх родичів, – пролунало з-під шолома безбарвно.

– Ніколи не любив крові, – відказав на те старий козак. – Більше до смаку горілка і вино.

– Хіба ти більше не кровожерний вовкулака?

Вже не лицар питав. Звідусіль обступили, оточили кошового мерці. Чоловіки і жінки, діточки і старигани, ті, що падали на потріскану землю Сиваша, так і не діставшись домівок. Три тисячі мертвих прийшли вимагати правосуддя.

– Що ми зробили, батьку-отамане? Чим завинили?

– Чи вовк убиває задля втіхи? Чи ріже безжально власне плем'я?

– Чи покидає напризволяще свою вовчицю з вовчятами? – це вже Софійка, сива, змарніла, звідки вона тут? Це несуттєво, пане кошовий, це ти її такою зробив, то чи не краще було б їй загинути десь у Криму чи стати новою Роксоланою? Вона б могла!

Мовчав кошовий. Не мав чого сказати. Браття мусили покарати його, коли б не було війни, от і тікав у степи, за море, щоб рідні не бачили, як стає дибки хутро на спині, не чули, як тоскно виє на повний місяць шалений козак з очима сіроманця. Нужда закон міняє.

Це Хмель шкодував зрадників. Та то був – Богдан. Сірко не мав таких намірів. Тому і мовчав. Забуття – то ваш злочин, мав би сказати мерцям, та не хотів.

Раптом вийшов з натовпу старець нужденний, у білій сорочці без візерунку. На плечі торба, вуса до пояса, та голос повний бурі:

– Слухай же, Іване, присуд. Бути тобі вічним отаманом, вічним вартовим землі козацької! Був ти характерник, та після смерті спокою не знатимеш! Не зотліє твоя слава, аж поки не зникнуть Пороги та Море Мертвих не підступить до Січі, заливши Великий Луг. Аж доти блукати тобі по цій землі, шукати ворогів, долати злу силу. Та знай, що діла твої підуть попелом, урветься твій рід, а там, де раніше був ти героєм, забудуть звитяги і пишатимуться чужинцями. Така буде спокута твоя за незміряну

гордість! Тепер ідіть усі, а я заграю кошовому, бо ж ні вогонь, ні вода, ні залізо його не бере.

Дістав старий з торбини ліру і заграв печально й урочисто. Так і полинув Сірко у важкий непробудний сон. І багато побивалися за ним добрі люди, та вовки мовчали.

А де його могила – того вам ніхто не скаже. Коли вража сила підступала до кордонів козацьких, то виносили Сіркові мощі й заклали:

– Стий, назад! Рука і душа Сірка з нами!

А один старий козак, що бачив останні дні Січі Запорозької, згадував:

– Його, кошового Сірка, вбивали тричі, то він зараз живе і має двісті десять років!

Ходить степами батько кошовий, закликає живих і мертвих на велику борню, та хто там його чує, коли і Пороги під водою, і Луг Великий, і навіть вовків майже нема, та і сам Степ переорали, замурували, забудували... Хто зачує, хто озветься у порожнечі зрадженої душі, забутого імені, під рясним гаслом «Вас нема»? І чи знайде спокій стоптана вовча душа?..

## 5

...Не тямлю, як вийшли ми на берег, зарослий очеретами. Тумани плвли над водою, і неквапно линув чорний лебідь, а в комишах гойдався утлий човник. На носі в човна сидів здоровенний крук, та ще двоє на кормі. Коли побачили діда Івана, то почали гучно, лунко кричати, вітаючи.

– Та йду вже, цур вам, розкричались, як на базарі...

Густішав туман, білий, як і вбрання дідове. Коли перевдягся, майнула дурна думка. Не про те треба думати! А старий, мабуть, забувши про мене, йшов до човна.

– Діду, мені з вами йти?

Кущасті брова здивовано підскочили:

– Ти що, здурів, козаче? Все, що треба, я тобі показав. Далі – сам, та довго не мудруй! А сюди ще прийдеш, – додав з гіркою посмішкою, – не спіши поперед батька...

Тоді зняв з плеча торбину, дістав ліру і простягнув мені.

– Та ж я грати не вмюю! – проте пальці мені засвербіли, як закортіло струн торкнулися.

– Молодий, то ще навчисься, – запевнив лірник. – Молоді швидко вчатьсь...

А тоді спритно заскочив у човен, відштовхнувся, і тої ж миті здійнявся шалений вітер. Але не розірвав мару: туман зробився такий тугий, що хоч калача ліпи. І дмухав той вітер чебрецевий тисячу років, а я

стояв і дивився, ошелешений, розбитий, не гідний такої високої честі... А коли нарешті розтанула сива імла, не було ані човна з дідом, ані круків, ані лебедя. Шепотіли очерети, перемовляючись із хвилями, що сховали таїну, і дзеленчав у вишині жайвір.

Що то було? Сон, марення, галюцинація? Та ж ліра, напрочуд маленька і тендітна, лишилася в моїх руках, спокушаючи ненародженим співом.

Я йшов луками, п'яний од вітру. Назустріч сонцю. Босоніж, як годиться мандрівному сказителю. Питання лишилися без відповіді: як жив наш кошовий-характерник, як дитинство проводив, як змужнів у виправах, як кохав, як горював і плакав, як велося йому на цій святій землі, про що думи його були... Певно, нам варто на те відповісти, бо є правда історика – і правда митця, і хтозна, чия більше заважить на терезах вічності... Але не казатимуть про те на бучних святах. Був собі і був. Цифри, дати з підручників – порожнеча. А тим, хто бажає писати легенди, варто писати кров'ю.

Кров'ю – і сльозами щастя.

Тоді легенди не брехатимуть.

Раптом зачулося шарудіння, і на стежину вискочив величеський вовк. Мені спершу здалося – вівчарка, та ж ні, сіре димчасте хутро – й очі. Недобрі, сповнені смутку і самоти, але брехати сіроманець не буде. Так загризе.

Не загриз. Підійшов, понюхав, сів поряд. Позіхнув, клацнувши дебелими зубами.

– То я піду?

Іди, братчику, була безмовна відповідь. Іди, а я бігтиму поруч. Я завжди бігтиму поруч. Я не хатній песик, і не возитиму тебе на спині, як у казках, але я можу вказати тобі шлях.

А далі – сам.

Уже вечоріло, коли я дістався Нікополя. Сірко лишився у Степу. У легендах, у пісні вітру, у лагідному дотику землі, яку боронив – і у пам'яті. Хай би який злочин мав на душі – спокутував за довгі віки. Хто б зробив більше? А що не завжди спляв вражу силу – то хіба може одна людина тримати небо на плечах?

Спи спокійним сном, звитяжний отамане, бо ти стомився. Спи, спочивай, хай би де була твоя могила. Ми не тягатимемо твоїх решток по музеях.

Спи.

А ми заступаємо на варту. Щоб не ставали яничарами, манкуртами і забудькуватими зрадниками сини і онуки твої, отруєні солодкою чужою брехнею – вовки не брешуть.

І може, ти уві сні пишатимешся нами, як ми пишаємось тобою.

• 3 інших видань

# Мальва для матері

*Матері знаменитого композитора Володимира Івасюка Софії Іванівні виповнилось би 90 років. Газета «День» (м. Київ).*

У невеликому запорізькому селі 28 серпня народилася Софія Карякіна. Вона пережила голод, в дитинстві перепливала Дніпро, в Другу світову війну важко працювала в окупації, а в 1944-у почала працювати вчителькою на Буковині. Пані Софія у 22 роки була призначена директором школи-восьмирічки. У 1947 році в Кіцмані познайомилася з учителем французької мови Михайлом Івасюком. І стала його дружиною (вони одружилися у серпні). Майже півстоліття прожила в шлюбі, народила й виростила троє дітей – Володимира, Галину, Оксану.

Софія Іванівна була дуже скромною людиною, коректною, ненав'язливою, вона вмiла розчинитися в любові до своїх близьких, піти на самопожертву заради них.

Не раз їй потрібна була не лише витримка, а й мужність. Відомий випадок з розбитим бюстом Леніна, що стався на початку квітня 1966 року, коли до закінчення школи Володі залишилися трохи більше двох місяців. Він тоді був кращим учнем класу, крім того, керував вокально-інструментальним ансамблем «Буковинка», що завоював не одну перемогу на обласних і республіканських конкурсах, і ось катастрофа: Володю і ще четверо його ровесників заарештували, змусили протягом 15 днів підмітати вулиці Кіцманя...

Михайло Івасюк на цей час працював у Чернівецькому державному університеті й весь тягар проблеми випав на материні плечі. Більшість колег-учителів, навіть директор шко-



ВОЛОДЯ ІЗ МАМОЮ (1950 РІК)

ли Олена Цибульська, їй співчували, бо Володю любили в школі, покладали на нього великі надії, але й чимало зловтішалися. Софію Іванівну викликали й на педраду і на партбюро. Адже вона відповідала за сина як мама, і за дітей, яких учила, як педагог. Видно, мама із сином мала дуже важку розмову і повірила, що Володя не збивав бюста, це – випадковість. І навіть зрозуміла його юнацький максималізм: взяти всю відповідальність на себе.

Розповідала доцент ЧНУ Валентина Євстахіївна Бузинська, яка одночасно з Володею й Галею Івасюками навчалася в Кіцманській середній



школі, що в ті дні крізь відчинене вікно вчительської чула, як Софію Іванівну «розбирали» на педраді (чи, може, засіданні партбюро?) за виховання сина. Тепер для багатьох Володя Івасюк був хуліганом, ганьбою школи, а ще кілька днів тому вони ним пишались! І мати відповіла всім: «Я вірю, що мій син не міг зробити нічого поганого». Таку ж позицію вона зберігала і в листуванні з чоловіком, який сварив Володю за те, що сталося якраз напередодні закінчення школи. А вона переживала не лише через втрачену медаль, виключення з комсомолу, - насамперед її хвилював психологічний стан сина, вона намагалася його підтримати.

Мамина підтримка відіграла величезну роль: Володимир здав усі випускні екзамени, за винятком історії й суспільствознавства (був такий предмет – щось на зразок «науково-



го комунізму»), на відмінні оцінки. А з історії йому просто принципово не поставили найвищу оцінку – адже він «образив» Леніна. До речі, кожен екзамен у нього приймала комісія, в якій обов'язково був представник райвно, - щоб, бува, не завищили юнакові оцінку...

Треба зазначити, що Івасюки жили дружно. Для них не було особливою складністю загітувати своїх колег по роботі, щоб поїхати в Чернівці на концерт чи нову виставу. Довмвлялися з водієм якоїсь вантажівки й їхали. Володю брали із собою на ці концерти й вистави.

Якщо можна було б говорити про розподіл напрямків виховання (що, звичайно, дуже умовно!), то батько найперше дбав про інтелектуальне виховання, про цікавий і корисний відпочинок, про книги й платівки, які варто прочитати й послухати, при цьому ненав'язливо й красиво вчив дітей любити свій край, свою рідну пісню, свою мову. Чого, наприклад, варта поїздка у Музей Василя Стефаника, у якому 8-річний, Володя познайомився з рідним братом видатного письменника Кирилом, а потім вони разом поїхали в Карпати! Коли ж Володя підріс, батько брав його із собою у фольклорні експедиції.

Як згадував Михайло Григорович, Софія Іванівна «привезла на Буковину гарну українську мову», прийняла беззастережно чоловікове українство. Її стосунки з матір'ю чоловіка були коректними й довірливими. За спогадами Таїсії Василівни Шкуркіної (мама Людмили Шкуркіної – першого кохання Володимира), Софія Іванівна уникала порожніх розмов і пліток. Це бачили і вбирали в себе діти.

Як методист обласного інституту для вдосконалення вчителів Софія Івасюк виїжджала у відрядження в сільські райони області, іноді – на міжобласні семінари. І звідти писала захоплюючі листи. У відповідь

на один із таких листів, у якому мама описувала своє кількадедне перебування в Карпатах, Володя написав, що він ладен по 24 години на добу сидіти на семінарах, лиш би хоч трохи побувати в горах!

Батьки всіляко сприяли розвитку талантів усіх дітей, адже й Галя, й Оксана також навчалися в музичній школі. Коли сім'я переїхала до Чернівців, батьки без жодних вагань приймали в своїй двокімнатній квартирі на вулиці Богдана Хмельницького весь камерний оркестр медичного інституту, в якому грав і яким керував Володя, бо оркестр ще не мав свого приміщення для репетицій, отож використовував помешкання свого юного диригента. А Софія Іванівна завжди дбала про те, щоб музики не були голодні, й пригощала всіх смачними пиріжками, канапками, напувала чаєм.

Слава, що впала на сина після прем'єри «Червоної рути», дуже хвилювала матір: як син витримає це, чи не запаморочиться у нього голова? Адже Володимир Івасюк у 1970-1972 роках став дуже популярним серед молоді. Йому писали тисячі листів з усього колишнього СРСР, навіть приїздили у Чернівці, щоб побачити його, присвячували композитору вірші. Одного разу «фани» прийшли додому, сказали матері, що Володя послав за гітарою, і... забрали інструмент собі на пам'ять. Зрозуміло, що в більшості з шанувальників Івасюка були чисті наміри, бо музика подобалася, але чимало було й таких, хто хотів за рахунок молодого митця гарно попоїсти чи випити. Ось це хвилювало матір, особливо коли син виїжджав на зйомки чи на записи до Києва і Москви. Тим більше, що Володимир був дуже щедрою людиною. Він умів бути вдячним: у 1972 році, після виступу в Москві з піснею «Водограй» на фестивалі «Песня года» Володимир подарував режисерові Чернівецького телебачення Василеві Стріховичу дорогу куртку, яку придбав у магазині «Березка». Ця куртка у Стріховича є дотепер. Співачці Олені Кузнецовій, яка виступила у складі ансамблю медичного інституту «Водограй» на з'їзді профспілок медичних працівників СРСР, маестро подарував золоту каблучку. А про перстень з діамантом, який Івасюк подарував співачці Софії Ротару, ходили легенди!

Як зізнавалася Софія Іванівна, вона дуже хвилювалася, коли відпустила Володимира й Галину до Львова. Івасюку тоді запропонували перевестися у Львівський медичний інститут і водночас розпочати підготовку в консерваторії до навчання на композиторському факультеті. Професійна композиторська освіта – це те, про що він мріяв після успіху

«Червоної рути» й «Водограю». І він прийняв пропозицію. Було вирішено, що у Львів поїде й Галя. Брат з сестрою мусили самі налагоджувати господарство, піклуватися про харчування, одяг, режим дня, навчання. Хоч вони вже ніби й дорослі були – синові 23, доньці – майже 22 роки, а проте їм доводилося вчитися жити самостійно, без материнської турботи, без певного контролю з боку батька. Спілкуватися з мамою по телефону тоді можна було хіба що з переговорного пункту. А хто пам'ятає 1970-і, відразу уявляє, як це було: часом годину треба було чекати виклику телефоністки. А мама не переставала хвилюватися. «Я б полетіла до тебе, сину, а не поїхала», – зізналася вона в одному з листів. Листи, саме листи займають особливе місце в стосунках матері й сина впродовж 1972-1976 років.

Мати просила дітей, щоб вони не дали «задушити себе життєвим дрібницям», бо вважала своїх дітей розумними, гарними – такими, якими вони були насправді. Проте, опинившись наодинці із проблемами побуту, вони спочатку таки розгубились. І мама своїми листами допомагала їм організувати їх самостійне життя. Коли ж Галина в 1975 році вийшла заміж, до Львова на допомогу Володимирі іноді наїжджала Магдаліна Порфірївна Колотилук – няня Міля.

«Дуже хочеться, щоб ви були хорошими, щасливими», – пише з Чернівців мама.

«Мамочко! Бережи себе, не перетомлюйся з тими усякими вундеркіндами, не набирай багато годин», – просить зі Львова син...

Напередодні прем'єри вистави «Прапороносці» у Львівському театрі ім. М.Заньковецької, до якої написав музику В.Івасюк, мати бажає: «Володюшка, хай тобі ця прем'єра принесе велику радість, упевненість, саме впевненість (а не пиху!), що ти на початку великого красивого шляху, що треба багато ще вчитися, набиратися всіляких сил, щоб бути спроможним іти по цій чарівній дорозі. Нехай тобі щастить, дитино моя!»

«Якщо ти, мамочко, захочеш приїхати на декілька днів сюди у Львів, дай знати хоча б за день, щоб я тебе зустрів», – ніби підштовхує маму до поїздки син.

«Що мамочка робить? Чому не дзвонить?», – це вже в іншому листі пише Володимир.

У 1977 році Софія Іванівна вийшла на пенсію. На сімейній раді було прийнято рішення, що вона поїде жити до Львова, щоб допомогти синові вирішувати побутові проблеми. А перед тим, улітку, вони разом відпочивали в Трускавці, потім поїхали у Бердянськ, до родичів, але через Київ та Канів – по Дніпру.



МИХАЙЛО ІВАСЮК  
І СОФІЯ КАРЯКІНА (1947 РІК)

Мати для Володі не була тягарем, навпаки, він прагнув, щоб вона не відчувала себе ущемленою через те, що батько, молодша сестра живуть у Чернівцях, а вона – ні. Згадувала Таїсія Василівна Шкуркіна, як перед цією поїздкою на залізничному вокзалі побачила Володю, і він сказав їй, що їде на відпочинок і бере із собою маму, бо час уже їй також відпочити від клопотів.

Володимир, як і його батько, схилявся перед генієм Кобзаря, отож вони з матір'ю побували на могилі Тараса Григоровича, сфотографувалися на пам'ять. Також відвідали Шевченківські місця на Черкащині. Володимир був здивований у якому стані перебувають видатні пам'ятки культури й історії нашого народу! А навесні 1978 року Івасюка разом із групою студентів відрядили в Єреван, на Всесоюзний конкурс молодих композиторів. Володимир знову взяв із собою маму, щоб вона побачила це дивовижне старовинне місто....

Втрата улюбленого сина стала для матері катастрофою! Коли Володимир творив свій шедевр – «Баладу про мальви», у нього перед очима була його бабуся Лепестинія Карякіна, три сини якої – мамині старші брати, загинули на фронтах Другої світової війни. Івасюк, напевно, і подумати не міг, яке пророцтво закладає для мами словами з вірша Богдана Гури:

*О мамо рідна, ти мене не жди –  
Мені в наш дім ніколи не прийти.  
З мого серця мальва проросла  
І кров'ю розцвіла.*

Пісню для своєї мами В. Івасюк написати не встиг. Вона казала, що любить всі його пісні!

## • Гортаючи класику

**Марія Олександрівна ВІЛІНСЬКА** (літературний псевдонім — **Марко Вовчок**) народилася 10 (22) грудня 1833 р. у маєтку Єкатерининське Єлецького повіту Орловської губернії у родині збіднілого дворянина, майора у відставці. Першою вчителькою майбутньої письменниці стала її мати, яка володіла кількома мовами, зналася на музиці і дуже любила українські пісні. На формування поглядів письменниці вплинуло тривале перебування в інтелігентних сім'ях родичів, зокрема її тітки, К. П. Мардовиної, в Орлі. У салоні тітки збиралися відомі письменники й фольклористи: Микола Лесков, Петро Кириєвський. Там Марія Вілінська познайомилася із своїм майбутнім чоловіком, українським фольклористом і етнографом Опанасом Маркевичем, який в Орлі відбував заслання за участь у діяльності Кирило-Мефодіївського товариства. Творчий доробок письменниці значний. Він налічує три збірки оповідань. Найвищого мистецького рівня досягла Марко Вовчок у зображенні трагічної долі жінки-кріпачки. Цей образ є провідним у більшості творів письменниці, зокрема в оповіданнях «Козачка», «Ледащиця», «Одарка», «Игрушечка» та повісті «Інститутка». Твори Марка Вовчка, починаючи з 1859 р., з'являються в чеських, болгарських, польських, сербських, словенських перекладах, виходять в Англії, Німеччині, Італії та інших європейських країнах. Завдяки літературній діяльності Марка Вовчка значно зросла міжнародна роль української літератури у 40-60 рр. XIX століття.



## ЛЕДАЩИЦЯ

(Оповідання)

І  
Пані наша була не перволіток та й не яка стара; а з себе була висока, огрядна, говорки скорой, гучной. Вбиралася шпетненько - шнурочок до шнурочка, гапличок до гапличка. Ходить, було, як намальована.

І в кімнатах у нас було гарно: вичищено, вилощено, покрашено, - і кріслечко, і столичок, усе як слід, по-панськи. Було, пані кам'яних цяцьок понаставляє, чарочок, мисочок з зеленого, з червоного скла. Був у неї і собака з міді кований, і зайчик череп'яний, мережані ушка. Все те ні до чого, а вкупі оно блищить і на очі навертається, і рябіє - аж б'є. А найдорожча штука - висів у неї на стіні пан мальований, чорнявий, як жук, а хмурий, як ніч, з золотими персями на руці, - її батько покійний, князь вельможний. Хто, було, не прийде до панії з гостей, кожному пані оповістить: «Се мій татонько покійничок!»

Знала вона, як з ким поводитись, як заговорити, як глянути, зітхнути.

Прийде який-небудь бідолах, то вона йому гучно говорить: «Це мій батько - князь!» Другому, пихатому, багачеві, зітхаючи: «Ото, як мій батенько живий був, - ось із його малювання, - не знала я біди!» А третьому, щирому й молодому хлоп'яті: «Що, - каже, - те світове - і вельможність, і багатство? От був мій панотець - князь, великого чину дійшов...»

Отже, то сяк, то так, а кожному розкаже, що вона князька дочка. А про те не згадувала, як жукуватий князь прогайнував усю батьківщину, залишив їй тільки будинок невеличкий у місті з садочком і двором, бо то була її материзна - того вже не зміг прогайнувати.

Чотири кімнаточки було кругленьких в тім будинкові: створчаті вікна,

рундучок з піддашшям. За будинком садочок густий, старий вже. Зелений двір травою високою поріс; од воріт дві стежечки по йому бігло узеньких: до будинку одна, друга до хати. Серед двору гілляста яблуня стояла.

Половину будинку пані оддавала якимсь паничам під найми; ще й столувала їх, - з того й жила, небога. А чоловік її десь далеко служив; ми його й не бачили. Та й панії було байдуже.

Панічкі скучати їй не давали: щодня, щовечора з нею бавились, то в карти грали, то пісеньок співали...

Не гадки нашій панії по такому життю...

## II

Мене їй подаровано. Я родом із Глушцих; була колись Іваньковських панів... Жила я в батька-матері, - боже мій милий! Тепер спогадаю, як-то жилось тоді мені! Оженився наш пан, і взяла мене на вслугу до молодой панії. А вона, ся вже моя пані, у пригоді якось їй ставала. Гостює, було, місяць або й більше, догоджає їй. От як стала вона жалкуватись:

- Що мені робити? Нема слуги! Чи не дасте ви мені яку з ваших?

- Чому ні? Беріть собі, котру хочете.

То вона і взяла мене, і завезла з собою од роду мого, од родини. Без мене і батько і мати померли; без мене рід увесь перевівся. Зосталась я сама одна у світі.

Жила я в панії років з п'ять. Спершу я сама була в неї, а далі, як уже столовників завелось багато, пані взяла свою кріпосну молодицю з дочкою.

Доти пані їх держала у якихсь приятелів своїх, бо в неї, окрім сього двору, не було ні садиби, ані кроку землі своєї: усе спродане, - тільки оцю молодицю з дочкою до вслуги їй придано. Князь то так, панотець її вельможний, показайнував. Далеко десь були вони завдаті, і довго пані виважала, поки зважилась їх до

себе забрать. А вони ще якось були з вільного роду, козаки, чи що: якось-то ними князь той жукуватий неправдою завладав, то й опасувалась небога держати їх у місті, щоб не збаламутились за вільність проти неї, зайшовши у ради, в совіти з родянами.

Молодиця звалася Чайчиха Горпина, дочка - Настя. Не великомовна була та Чайчиха, не привітна: якась хмара повила її навіки. Чи пані свариться, чи б'є (бо хоч пані і не зла була, а все часом по поб'є), чи сам слідницю дарує або хустку - Чайчиха прийме усе мовчки й одійде. Роботяща, покірна людина здається з неї, поки не глянеш на ті брови здвигнуті, чорні, на ті очі ямкуваті, огнем блискотючі.

Якось було мені смутненько. От я й плачу собі, сидючи на лавці. Звісно, чоловік і в щасті, то часом смуток обіймає - не то що нам. Воно кажуць: привикнеш!.. Ні!.. Втомишся терплячи, то й здається тобі, що все тобі байдуже, - та разом прокинься лихо. Часом одно слово... А що ви думаєте?

Часом бійку забудеш у годину, а якесь там слово гіркеє вразить тебе до самого серця, - місяці, роки пам'ятатимеш...

Сумно мені було, і перемовити щире слово жадалось. А Чайчиха коло печі порається.

- Горпино! - кажу. - Ось я журюся, я плачу, а ви все однакові. Так вам, мабуть, бог дав!.. Певно, що й ви лихо знаєте?

Вона скинула на мене чорними очима, немов питала, яка в мене думка, та й одказала:

- Чому ні?

- Господи! - кажу знов. - Як я колись молодого віку жила в батька, в матері!

- А я, - каже, - вік ізвікувала, усе тягаючись по чужих дворах.

Та й змовкли ми.

- Ви сиротою zostалися змалку, Горпино? - знов питаю.

- Ні, мене взято з сім'ї маленькою.

Батька й матір ледве зазнаю. І вони чи пізнали б, упослі мене побачивши!.. Та не бачили - вмерли.

- А чоловік ваш, небіжчик, звідки був родом?

- З того села, де я жила з панями, з Горієвки. Дворак був.

- І довгенько ви жили з ним?

- Півроку.

- Господи! І не нажилися! Що ж то йому за лихо сталося?

- Сп'яничивсь і вмер.

По сім слові вийшла з хати, і вже ніколи я до тієї речі з нею не верталась.

### III

Було надвечір одробимось, пані куди в гостину піде, - сидимо коло воріт. То з тим перемовимо, то з другим, - питаємо, привітаємо, а Чайчиха мовчки сидить. Настя щебече з сусідчиною дівчиною. Жила проти нас міщаночка. Сирітка була, Кривошиєнкова звалася. Така славна дівчина була!

Очі в неї були ясні, коси довгі, великі, чорнорусі, а личко - як яблечко.

Було, як не побачиш, весела собі, щебетлива, і голосочок був у неї - наче струмочок прудко біжучий. Дуже вони з Настею любилися: як сестри рідні - все, було, вкупці. Діла небагато в Насті: ще тоді вона тільки з дітей виходила; от собі й щебечуть щебетушечки. А Горпина все сама, все мовчить.

- Горпино! - кажу, - чому ви хоч з дочкою своєю не поговорите? Веселіш вам було б...

- Яка ще з нею мова? Вона ще дурна, нехай перше розуму дійде.

- А на мене, - говорю, - то я б із малою дитиною розмовляла. Нехай мені спочує абихто! Свої думки-гадки повимовляю, поплачу...

- А дитина то п'ятому, десятому оповіщатиме, яке ваше горе... На те воно молоде в бога!

- Що ж! - кажу; - добрий чоловік пожалкує!..

На те мені Чайчиха нічого не відказала.

А дівчина в неї була хороша, як квітка. І така вона була якась палка, чующа... Вже, було, як зажуриться чим, то аж занедужає; як же весела - що то за жарту, що в неї за пісні, за вигадки!.. Шамка, легка, станом струнка, волосом чорнява, а що вже очі! Там були такі, що й без мови говорять. От інше то поплаче собі тихенько, зітхне, та й годі; а весело - всміхнеться. Ні, воно було у горі, то сльози виплаче, у радощах - сміх висміє. Що спочує, то з самої душі, з самого серця, щирого, киплячого...

От і росла вона, і виростала.

### IV

А Чайчиха щодалі, усе вона змурніша - от мов хмара чорна. І замічати я стала, що вона почала кудись ходити. Увечері пізно якісь до неї люди приходять, і довго вона з ними говорить. Я собі мовчу, в неї не питаю.

Коли одного дня - бачу, іде у двір чи москаль, чи хто його зна, - з

червоним коміром, такий пикатий, усатий, і питає, чи дома пані. От я кажу: «дома», а сама - зирк: Горпина стоїть на хатньому порозі біла як хустка і проводить того москаля очима. Я аж злякалась. До неї: «Що вам, Горпино?»

Вона тільки мені рукою махнула. Оддав той москаль бумагу якусь панії. Вона ж, як прочитала, розгнівалася, стривожилася. Написала щось і дала тому москалеві. Він поніс. Незабаром прийшов якийсь пан-черевань, і стали вони удвох із панією радитись. Пані так і сипле словами, і хусточкою очі обітре, і руками сплесне. Дала йому гроші. А він усе слухав, брови піднімаючи та по крісечку нігтями стукаючи. Гроші взяв і, сховавши в кишеню: «Не бійтесь, - каже, - нічого не бійтесь!» Пані йому дякує, до воріт провдить і там дякує. Приходжу я та й розказую Горпині.

- Що се таке?

А вона тільки зуби зціпила та простогнала ніби: «Знала я, знала!»

Я нічого не розумію. А тут приходять якісь судові два панки.

Веліли Горпині стати перед себе, а самі сіли.

Один табаки понюхав, другий хусточкою обтерся, та й питають.

- Ти, молодице, вільності шукаєш?

А вона:

- Я.

- Попадешся у біду, дурна! Лучче служи своїй панії та роби.

Вона мовчить.

- Чуєш? Розумієш?.. Гляди ж, шануйся! Не зводь напасті на себе! Почуємо іще - негарно буде!

Та й пішли.

Хочу я їй слово сказати... та гляну на неї - не вимовлю. Сіла вона та голову на руку схилила. Не плаче, не тужить - як замерла!

І Настя тут стоїть; задумалась і на лиці міниться.

### V

Господи, як вже сварились пані на Горпину! І на очі її не пускала тижнів ізо два. А Настя мені якось і каже:

- Так от чого матуся така думна ходила!.. Ось чим журилася! Отож вона мені, маленькій, було, розказує про наших батьків вільних, та й сама волі забажала! Веселіша вона тоді була, - каже, а сама задумалася, зажурилася, - не така, як тепер... Розказує, було, мені прядучи казки, як наші батьки вільними козаками по Дніпру жили, і пісень гарних про ту старовину співала.

А я їй говорю:

- То чого ж се ти й собі, Настусю, усе думаєш?

- Та все мені, - каже, - давня воля сниться, чогось мені невпокіжно: усе чогось дожидаю, сама не знаю чого... І думки мої мішаються, і сон мене не бере; а засну - все сниться, що на волі!..

### VI

А Настя вже шістнадцятий рочок починає. Пані гаптувати її учить,

шити: розумна, жвава вона, швидко й навчилася - на свою голову: пані зраділа та чужу роботу почала брати. Було, кому треба, вона погодиться: «Маю тут сусідку-молодицю; вона гарно шие», та й дасть Насті пошити. І добрі гроші вона брала, й багато роботи їй давали. Настя сиди та ший. А воно таке молоде, юна ще така, а в неї ще серце од кожного слова кипить, в неї ще думки рожуться веселі дівочі, ще б молоденькій порозкошувати, по зелених садках тихими вечорами, красними зорями побігати, любих речей, проти місяця стоя, послухати. Ну, що ж робить! Інша, кажу, поплакала б та й сумирилася. Настя не така вдалася. Скільки вона сліз вилила, боже мій, світе мій! Станула як віск. Ясні очі веселі стемніли, і стала вона похмура, як її мати.

### VII

Якось пані пішла в гостину і нікого з столовників дома не було. Ми з Чайчихою, упоравшись у хаті, пішли до Насті. А Настя шила у паниному покої. Увійшли, а дівчина, затулившись руками, ридеє-ридає! аж задихається.

- Що тобі, Насте? - питаю.

А Чайчиха тільки глянула на дочку, нічого не сказала й сіла.

- Що тобі?

Настя мені в вікно показує, на улицю киває.

- Що там, голубко?

- Там люди! - покрикнула. - Живуть, ходять собі, на божий світ дивляться, а я отут над чужою роботою пропадаю.

- О, пташко! - я вмовляти. - Хіба в їх горя немає, в тих люде!

- То що - горе? Я горя не боюся... Мені гірш: я не знаю ні горя, ні радощів; я мов камінь тут каменію!

Гляну на Горпину, а вона сидить, слухає, наче їй ся пісня відома, - і головою не поведе.

Зітхнула Настя важко, обтерла сльози дрібні та й каже:

- Сядьте ближенько, мамо! Помогоніть, тіточко, розговоріть мене.

Що тут мені їй говорити!

- Ти, Насте, не журися, не плач...

А вона, не вважаючи, не слухаючи, як кинеться до матері, як ухопить її за руки:

- Мамо, мамо! Скажіть мені словечко, скажіть! Моя душа переболіла... моє серце схне!

- А що я тобі казатиму, дочко? - заговорила Чайчиха похмуро. - Поради нема! Коли тут хтось - шам, шам!

- Пані, - кажу, - пані!

А вона в двері.

### VIII

- От, - крикне пані, - який собор! Аби я з двора, то й не питай роботи!

Бере сорочку в Насті, дивиться:

- Та ти й не шила, мабуть, нічого, га?

- У мене голова болить, - одказує Настя понуро.

- А гав ловити, то в тебе й

не болить тоді голова?... Ледащице! У матір удалася! Може, й тобі на волю заманулось? Ось я вам дам волю!..

А сама на порозі стоїть, не дає й нам з Чайчихою пройти.

- Я її годую, я зодягаю, я її на світі держу, а воно, ледащо, мені робити не хоче!

- Може, собі роблю? - каже Настя, да так-то вже гірко каже тії слова. -

Може, собі заробила що?

- Ти мені смієш так одвітувати? Я ще тебе не вчила! - та й стала її бити.

- Бийте, бийте, - покрикнула Настя, - та й за се кажіть дякувати!

- Мовчи ж! Мовчи! А то буде на весь вік тобі лиха!

- Нехай буде!

Гляну я - пані у гніву, розгорілась. Гляну на дівчину - бліда, грізна, сама розпач гіркая! Гляну на Чайчиху - хмара хмарою!

Та, на наше щастя, столовники надійшли. Пані випхала тоді Настю за двері.

- От життя моє! - жалкується. - Яке ледащо, та й те грубить мені. А за що? Що не школено по-хазяйській, не бито, як у інших. О, мій татонько! - зиркає на мальованого князя, а в самої очі такі зробились, як у його, в самої така морщина між бровами. - Чи думав ти, чи гадав, що твоя доня - княжна - мусить із тою негіддю поганитись, клопотатись!

А столовники її:

- Та годі вам клопотатись! Чи стоїть того ледащо, щоб ви себе турбували? Нумо вечеряти!..

Життя наше, життя! Молодого віку робиш-робиш, а сам в убожестві, в ганібі, - і такеньки старість нахопиться... По чім вас, молоді літа, згадувати?..

## IX

І вже в нас у хаті ні мови, ні говірки. Чутно з покоїв, як там сміються, говорять, жартують голосно.

Пані, було, на картах столовникам долю вгадує або що розказує, іноді співає, - і все про якогось друга милого співає: «Чому друг не любить, забуває, чому не буває...» Себто свого пана згадує, чи що...

А в нас тихо. У печі палає. Я в кутку, Настя у другому, понура. Чайчиха коло печі, як хмара, хибається, робить.

Убіжить, було, сусідочка-дівчина до Насті:

- Настю, йди-бо до нас! Поговоримо... Чого така смутна? Коли вже тебе пані не пускає, то ти тим не журись; а ось як годинонька вільна, то собі й погуляй, надолужи, що втерляла!

- Не надолужу, сестрице, не надолужу! - скаже гірко так, аж та, весела щибетущечка, голівку схилить, зітхне і змовкне.

Коли це так уже почалося: як вечір, то й нема Насті. І так було не два, не три вечори.

Одного вечора ми й спати полягали - її нема. Удень її не бачили: робила при панії, а ввечері знов зникла. Не лягла Чайчиха, сидить і дожидає дочки. І я собі не сплю: сумно мені такеньки, мати божа!

І от іде вона вже вночі, вже зорі поперед нею мерхнуть. Іде вона, а мати стріча й питає:

- Де була, дочко?

А голос у самої, як струна перебіта...

- Не питай мене, моя мати! Не питай! - одкаже їй Настя. І задзвеніли слова її по хаті, як плач...

І почне Чайчиха:

- Що се ти робиш, дочко? Що ти собі задумала? Чи не на мою голову безталанну?

А дочка лягла; лежить - німа, мов убитя.

- Де ти була? Де ти була, дочко? Ні просьби, ні грозьби не чує - німа.

## X

На другий день увечері Чайчиха біля воріт зажидає. Вибігла дочка, вона її за руку:

- Куди йдеш? Вернись!

Завернула, привела до хати, і цілісінкий вечір просиділа Настя у кутку, руки схрестивши, дивлячись у землю, слова не промовивши.

І вже так пішлося: аби мати не догледіла - дочка втече. Як вже не просили, як не благали - нічого не сказала. Ми й слідком за нею слідували, - іде вона, оглядається, а загледівши, що її доганяють, побіжить, як полетить на крилах: не дожене і молоде, не то що підбита мати або й я. Ані сліз, ані слів не чує, не вважає.

Як-то сумно було в нас у хаті! Як-то тихо, глухо!.. По тижнях слівця, було, не промовимо любого. Я було й хочу озватись до матері або до дочки, - не зважуся, хіба тільки подивлюсь на їх.

Одного вечора сидимо ми з Чайчихою в хаті. Пані вже спать полягали, усе тихо. Насті нема. Довгенько сиділи ми. Тільки й чути, як вітер у садку зіллям колісає та соловейко свище-щебече.

Коли знеобачка Настин регіт почувся. Аж ми іздригнулись. Я злякалась...

А Настя розчахнула двері з гуком, стала на порозі й сміється. В хаті каганець ледве-ледве світив. Стоїть вона така червона, очі горять! Стоїть і сміється. Мати проти неї стала, дивиться. І от Настя почала... та так весело, що мені сумно-сумно:

- Матусенько моя! Мабуть, ви мене дожидали? Ось дочка прийшла... Чого дивитесь, мамо? Хіба мене не пізнали? Се я... Мені весело...

Та ступила й захиталась... Боже мій! Світе мін! Се ж вона п'яна!

Хिताючись, прийшла до столу й сіла.

- Ну, моя матінко! Ізнайшла вже я чоловіка, що мене визволить...

Напевно вам говорю, що визволить... Будемо вільні, станемо жити, на самих себе робити, будемо за його богу молитись... Хоч він тепереньки й зневажає мене і од людей мене не криє... та нехай! Я йому, матінко, дякую, я йому, матінко, низенько кланяюсь у самі ноги... Він бумагу мені напише... Пані не має права жодного на нас! У неї землі, мовляв, немає... Ми

ж, моя матінко, козачого роду... Як-то нам застряти у неволі вічній... Ні, він нас визволить... І її визволить (на мене вже). Весело мені, як-то вже весело, мати моя рідна!.. А засмучуся - він грошей мені дасть... я горілки куплю... і зорі ясні в голові в мене світять!..

І так-то вона говорить і сміється, а Чайчиха тільки слухає, не зводячи з дочки очей похмурих...

Заснула Настя, на стіл схилившись... І каганець ізгас... Темна їх ніч покрила.

## XI

І з того часу щовечір вона було й п'яна; а вирве вдень годинку, то і вдень уп'ється. Постерегла й пані: гнівалась велико, соромила її і матір: «Ти - мати: чому не впиняєш?»

Замикали Настю - вона, було, таки втече; чи дверима, чи вікнами, а втече. Лас пані, б'є, а вона було:

- Нехай, нехай! Уп'юся - все забуду, весело буде!

Чого вже пані не робила! Було як ще твереза Настя, то пані умисне її перед столовниками соромить: «От дівка, от золото, от ледащиця!»

А Настя ніби й не чує. Сміються вони, і вона ще всміхнеться. Втомилася вже й пані срдившись: «Хоч удень же роби мені добре, ледащо! Нехай тобі всячина!»

Замикає, було, удень її, стереже, а ввечері тільки пустила, - вона й зникне до ночі.

## XII

Найшлася в Насті дитинка... таке-то малесеньке, сухесеньке, слабеньке!

Як забачила його Настя: «Дитино моя! Лихо моє!» - застогнала і, затулившись руками, заплаче. А давно вже вона не плакала... Я боюся, що Чайчиха, думаю, вже на дочку не дивиться, то й дитину не привітить, та підношу до неї тихенько.

- Бог... - кажу, - дитинку нам бог дав!

Вона взяла дитинку на руки й дивиться пильно й журливо, і понуро...

Дивиться, дивиться, поки аж сльози в неї покотилися. «Горе, - каже, - горе да горе...».

Я й собі кажу: «Горе!» плачучи. Отак ми народження привітали - сумом та плачем!

І росло ж воно трудно та болізно: усе нездужає, та нездужає, та квилить. А Настя стала більш іще пити. Як п'яна, то, було, ще заговорить до мене і дитину попестить, пожалує: «Дитино моя! Чому твій тато не прийде одвідати?.. Шкода його дождати: не прийде! Що йому? Він і не спитає ніколи... А ти мене, янголятку, не клени». Отакі, було, слова промовляє, а сама до дитини всміхається і ладки їй б'є. Б'є ладки, - сумно було дивитись: дитина мов неживенька, а вона з нею грається... Як же твереза, то зроду не підійде до дитини, не гляне - біжить геть. Ми вже ту безталанночку молочком напували.

Одного разу, як не пустили Насті два дні, чи що, господи! Билась вона, кричала, наче її гарячим залізом пекли: «Ой, пустіть мене,

пустіть! Або з мене голову здійміть! Змилюйтеся! Мучите мене нащо й про що? Я п'яниця вічна... Помилюйте мене, пустіть! Уп'юся я, своє лихо засиплю... А в тверезої - лихо обік мене сидить, лихо мені в віці дивиться!»

А пані все не велить пускати та жалкується столовникам: «Які сі люди п'яниця! Мабуть, вони вже іншу істоту мають, не таку, як у нас... Гляньте - молодесенька, а вже впивається! Ледащиця, та й годі!.. Пхе! А дитя своє зовсім занедбала, - пропадає дитя».

А вони вже їй на те: «Страх! У цих людей ні сорому, ні совісті, ні душі десь немає!»

Да так і судять собі, смачненько вечеряючи або так бавлячись.

### XIII

А дитинка тихо дійшла... одного ранку приходжу я її полестити, нагодувати; входжу - у хаті темно, бо надворі нахмарило, далеко грім одгрімуює, вітерець заліг десь, тиша...

Входжу, дивлюсь, а дитинка вже очима поводить. Я до неї кинулась, перехрестила. Воно зітхнуло разочок, і душечка її одлетіла... Ні Чайчихи, ані Насті не було дома. Я дитинку обмила, прибрала, стіл застала і на столі її положила. Збігала - свічку купила, засвітила в голівках...ручечки їй зложила...

Прийшла Горпина, перехрестила, поцілувала холодну онучечку і довго стояла над нею, довго. Прийшла й Настя, весела й п'яна.

- Що се таке? - каже. - Дочка моя вмерла? Дочко, дочко мала! Рученьки мої холоднісінькі! Личенко моє прив'яле! - сама бере її за ручечки, цілує, у голівку цілує. -Яке ж німе! Колись-то квилито тихенько - тепер німе... Так отєє ти вмерло?.. Добре, донечко, добре! Їй же богу, добре!

А сама слізьми обсипається, наче й горює, й радіє чогось разом.

Коли схопиться хутенько:

- Горілки треба, горілки! Люди будуть: ховати доню прийдуть!.. Чи прийдуть же? Що ж? Все треба горілки... Побіжу!

І побігла, і до ночі не верталась. А ми тут розгорили труночку, прибрали, зіллячком уквітчали. Уночі Настя вернула. Знов дитину за ручечки брала, знов у голівку цілувала. Коло труночки й звалилась, і заснула, і все: «Добре, добре, їй же богу, добре!» Все те слово промовляла.

А вранці прокинулась, побачила труночку, - іздрігнулась, збіліла.

- Умерла! - промовила, наче вона того й не знала, забула. До дитини, а я її одводжу:

- Насте! Насте!

- Пустіть! - гримнула. - Нехай подивлюсь! Я ще не бачила її досі, до самої смерті її...

Дивилась-дивилась, якось тихшала все, ніби сумирялась, та й вишла з хати.

Ми й поховали дитинку - її не було; а потім, як уже прийшла, - прийшла того вечора твереза і біла-біла,

стомлена така прийшла, - нічого в нас не питала... Після сього ще гірш завила.

### XIV

Не день же й не два таке життя велось... матінко, два роки! Коли Настя разом покинула пити, нікуди й кроку з двора не йде; а сама така тривожна!

В лиці міниться, здригається, труситься, - от начеб вона собі смерті чи... волі ждала! Питаю - мовчить. І так три дні. На третій день увечері промовила слово: «Обманів!»

- Насте, голубко, - кажу їй, - що тобі таке? Скажи ж мені, моя безталанна!

- Що мені зробити? Я піду до його, піду... Або я його з світа звезу, або сама зйду. Він мене впевнив, що в понеділок волю пришле... Піду, піду, хоть задушу його... Може, полегшає. Вирвалась у мене з рук та й побігла. Я за нею, сама старій кричу: «Лихо, горе буде!»

А стара тільки головою кивнула, ніби й не ждала іншого.

Біжу я та кричу: «Насте, Насте! Пожди мене! Я з тобою хочу йти... Я тобі поможу у всьому».

Не слухас, біжить. Мусила я додому вернутись.

Нема Насті до ночі; нема уночі; не прийшла і вдень. Посилала пані шукати. Шукали ми, не знайшли.

Коли так, на другий уже день, в обідню добу, іде вона і два москалі її проводять.

Кинусь я до них:

- Голуби мої сизі! Що ви з нею робитимете?

- От баба здуріла! Певно, всі ви дурного роду! - каже мені сухенький, жовтенький москалик, розмахуючи бумагою. - От і ся, - на Настю показує, - тут їй воля, тут би їй вибрикувати, а вона останній розум згубила.

- Яка воля? - питаю, не розуміючи.

- А вже ж вільна буде! От яка!.. Вже порішили. Який панич гарний за неї просив!

А другий москаль:

- Еге! За стару не попросять! Пропадай стара!

І жартують такеньки межі себе. А Настя йде біла як хустка, ні журлива, ні весела, - от мов з каменю.

Вибігла Чайчиха. Кажу їй - віри не йме і слухати не хоче. А пані перелякалась: то за тим знайомим шле, то за другим, плаче, ради просить, жалкується. А ми чекаємо - ждемо: чи смерть, чи воля бідолашним буде.

Колотилось в нас такеньки аж тиждень. Зовсім уже порішили, що ми вільні, а все пані пускати нас не хотіла - та мусила вже.

От як зібрали нас в останній раз та об'явили, що ми всі вільні, у руку бумагу дали, вийшли ми за ворота панські, - як заридас тоді Чайчиха!..

Ридає, ридає так, господи! Та тільки приказує: «Ой, світе мій, світе мій милий, світе мій красний!»

Зійшлися сусіди, товплються на улиці, оступили, поздоровляють нас, самі з нами плачуть, а нас умовляють.

А Чайчиха їм на те:

- Сестриці! Брати! Родина! - так-то вже величає їх! - Не бороніть - нехай поплачу! Я двадцять років не плакала!

І так вона вимовила, що всі знов дрібними сльозами вмилася.

Як я тоді на неї глянула, тоді я тільки й побачила, які в неї очі добрі, який усміх ласкавий, - наче то не Чайчиха передо мною мовчуша, понура... А далі як схамулась вона, як глянула на дочку, охмурніла і осмутніла знов тяжко. А Настя стоїть, на всіх, на все дивиться та шепче:

- Я вже сьогодні випила, - шумить мені в голові...

А далі:

- Люди добрі! - простогнала. - Чи я вільна, чи я тільки п'яна?..

### XV

Настина подруга давня, ота Кривошиєнківна, прийняла нас до себе в хату.

Зібралось ще скільки добрих сусідочок туди до нас та радимось. Тільки Настя - як сіла в кутку, як схилила голову, - немов замерла так.

- Насте, - кличемо, - іди лишень до ради, порадимось.

- Голова болить! - одказала.

На другий день ще гірше вона занедужала; вже з того дня й не вставала.

Танула вона як свічка. Нікого не пізнає, дивиться страшно і все за голову себе хапає.

- Горить, горить! - каже.

На п'ятий день підвелась, хустки шукає, зривається ніби куди бігти.

- Насте, куди се?

- Горілки хочу!.. Піду! Піду!

Мати заплакала, - просить:

- Доню моя, схаменись!

- Пустіть мене, пустіть!

- Куди ж тебе пустити! Ти на ногах не встоїш... Ляж!

- То вбийте мене, вбийте! - крикне, ламлючи руки.

Положили її знов на ліжко. Почала вона кидатись, почала стогнати, кричати:

- Я вільна, вільна!.. Ну, добре!..

І вільна, і п'яниця, і ледащо!.. Де ж мені прихилитись, де? Добрий хазяїн вижене: «П'яниця, ледащо, треба її з свого двору вигнати!» - скаже і вижене... і добре зробить.

К ночі вже з сили зовсім вибилася, - тільки стогнала стиха та просилась:

- Не женіть мене, не женіть, - нехай я хоч трохи одпочину! Матінко, я ж ваша дитина, - не женіть!

Усе їй привиджується, що її женуть. І дитину свою згадувала.

- Сховайте, сховайте мою дитину, - шепче, - вона вже давно вмерла!

Так опівночі піднялась на ліжку...

- Зима люта! - вимовила. - Куди ви мене женете?

І впала...

Се вже її останнє слово було...

• На перехресті думок

Світлана ІВАНОВА

(Дніпропетровський національний університет імені О. Гончара)

## Проблематика «сталого розвитку» в українському контексті

Сучасний світ характеризується пошуком шляху сталого розвитку суспільств. Єдиного тлумачення визначення «сталий розвиток» немає, як не існує й єдиного розуміння концепції. В усередненому варіанті (який може об'єднувати безліч версій та тлумачень) сталий розвиток зводиться до створення адаптивних механізмів функціонування людського суспільства в середовищі, яке змінюється, з мінімальним нанесенням шкоди навколишньому світу та з потенційним завданням поліпшити вже існуючу критичну ситуацію.

Адаптивні механізми будуть в кожному випадку різними, тому що в кожному випадку існують власні властивості розвитку території, власні обмеження ресурсної бази, власні особливості менталітету та ціннісні орієнтири. Єдиного рецепту сталого розвитку немає.

В самому визначенні «сталий розвиток» закладено певне протиріччя. «Розвиток» передбачає процес зміни, переходу з одного стану в інший, більш досконалий, що за визначенням передбачає появу емерджентних властивостей у системи, тобто несподіваних і не завжди прогнозованих заздалегідь. Сталість передбачає збереження деяких постійних характеристик. Таким чином, на рівні розуміння визначення «сталий розвиток» досить суперечливе у своєму словому наповненні, що дозволяє кожному трактувати його по-своєму як зручно, залежно від контексту і знань.

Французьке «développement durable» та англійське «sustainable development», німецьке «nachhaltige Entwicklung» мають досить інше смислове навантаження, та позначають феномен «тривалого, складного, безперервного розвитку» з урахуванням нових технологій при дбайливому ставленні до навколишнього середовища. Цей розвиток «такий, що триває», тобто не суперечить подальшому існуванню людства і не наносить шкоди планеті.

Як категорія філософська «développement durable» («sustainable development») – це нескінченний процес, явище non-finito, намір діяти, залишаючи майбутнє відкритим, демонструючи повагу до майбутніх поколінь, які зможуть продовжити розпочате як вважатимуть за потрібне. Головне – взагалі залишити що-небудь цінне для майбутніх поколінь.

Феномен «сталий розвиток» для початку треба зрозуміти. На наш погляд, його природа подібна культурі якості (визначення «менеджменту якості»), яка інтегруючись у суспільство (організацію) змінює поведінку людей – змінюється засіб бачення речей, життя, діяльності. Але культурі якості не можна навчити на семінарі, як не можна навчити і сталому розвитку. Це аспект, який не передається за допомогою формального навчання, він не описаний ні в яких книжках. І це щось необхідно виховати в собі, а для

цього потрібні час та позитивне середовище, яке розвивається.

Щодо проблеми часу, то в нашому суспільстві він розглядається винятково через призму кількості грошей в одиницю часу: «час-гроші» - чим швидше протікає час, тим більші суми необхідні і бажано швидко. Щодо середовища, то його можна охарактеризувати як стан «мінімаксимальної рівноваги»: революції немає, якимось дивовижним шляхом люди зводять кінці з кінцями, проте й розвитку немає, тому що така ситуація виводить з гри всі козирі. Основні шляхи зниження витрат – це зниження заробітної плати персоналу. Виникає закономірне питання: чому такий шлях? Відповідь проста: тому що цей шлях не потребує ніяких ментальних навантажень на управлінський апарат: взяв, та урізав. При цьому залишається маса грошових, ресурсних, тимчасових потоків, які використовуються вкрай нерационально. Але для їх управління потрібні певні знання, які просто відсутні та відсутнє бажання їх отримувати. При цьому подібні підходи зустрічаються скрізь, що в остаточному підсумку призводить до тотального застосування споживчого попиту і деградації економічних процесів.

В цілому можна виділити такі основні настрої в українському соціумі:

- відсутність індивідуального мотиву розвитку (тому що більшість цілей, пов'язаних з якістю життя, недоступні і недосяжні);

- відсутність єдиних орієнтирів і цінностей у країні (більшості людей незрозуміло, куди йти і, більш того, в якийсь момент це питання навіть перестає задаватись: спостерігається загальне «прямування» мас туди, куди покличуть).

У такому контексті можна лише говорити про концепції сталого розвитку, але навряд можлива реальна реалізація таких проектів.

При русі в напрямку сталого розвитку спочатку необхідно змінити ціннісні орієнтири з чисто грошових цілей на якість життя. При цьому якість життя розглядається не тільки як набір матеріальних благ (таких як машина, квартира та

ін.), але й як можливість реалізовувати свою особову програму життя: мати час працювати і відпочивати, рости дітей і читати, думати і створювати... а також пити чисту воду, дихати чистим повітрям, їсти якісну їжу... та ін.

Проекти з реалізації концепції «сталого розвитку» не можуть бути вирішені швидко і всюди за однією і тією ж схемою. Подібна робота передбачає поступальні зміни, об'єднання односторонніх і творчих пошук. Це постійне конструювання і пошук, які в остаточному підсумку повинні породжувати потрібні людству продукти, а не симулякри престижу і визнання. Робота, пов'язана зі сталим розвитком, – це, насамперед, робота з подолання бідності духовної з метою виключити й бідність матеріальну.

Навіть хороші ідеї, наприклад, з розвитку альтернативної енергетики є складними через людські підходи до питання, яке можна коротко висловити стійким виразом «кожна жаба своє болото хвалить». Якщо придивитися до існуючих комерційних рекламних матеріалів з устаткування для отримання зеленої енергії, то кожен раз виникає враження, що ось воно – тотальне щастя, прийняте для всіх. Виявляється, що не все так очевидно. Але знову-таки відсутність фахівців, відсутність бажання розбиратися в тонкощах питання в підсумку призводить у багатьох випадках до відмови від потенціалу зеленої енергетики як такої.

Практичний розвиток альтернативної енергетики, ймовірно, повинен рухатись паралельно з розвитком навички дивергентного мислення у людей, які займаються цією проблемою. Під дивергентним мисленням розуміється здатність перебування в голові людей двох і більше правильних рішень. Але треба дійсно зрозуміти, побачити і повірити в можливість альтернативного існування. І для цього треба мати здорову допитливість, внутрішній господарський мотив зробити «з розумом», зробити ще краще, знайти більш вдале рішення. По суті, це шлях до Майстерності, але сьогодні Майстерність мало кого цікавить – цікавлять гроші та влада.

Проте, розвиток завжди спирався на Майстерність, на унікальність, на прагнення до пізнання – ці якості необхідно вбудовувати в культуру, ці якості допоможуть створити середовище, яке дасть можливість соціуму розвиватися протягом тривалого часу, породжуючи розвиток non-finito, породжуючи нову філософію буття, спрямовану в красиве майбутнє, де живуть Майстри.



Шлях в нікуди: Каховське водосховище, серпень 2012.



• Вічна пам'ять

# Відлітають орли

Не стало Ігоря Кошмана. Хто був такий Ігор Кошман? Сказати, що він українець (а це так: за народженням та за етнічною приналежністю, за своїм, зрештою, духом і корінням) – не повним буде таке твердження; що він був американцем (а це, мовби, й так. Принаймні, за місцем де він проживав і громадянином якої країни був) – теж не стовідсотковою буде така констатація. Бо повним буде і те, і інше разом. Отож, українець американського походження. Хоча й тут виникає своєрідний конфлікт. «Якось ніяково почувуюся, коли в Україні мене звать американцем, - писав у своїх спогадах покійний. – Більше як 50 років доводжу в США, що я українець, а не росіянин. А на Батьківщині я теж - не українець». Одиссея Ігоря Кошмана, українського хлопця, почалася у Вінниці й пролягла за океан, до Америки, країни обітваної для мільйонів його одноплемінників. Він народився у неформальній столиці Поділля в 1935 році. За шість років перед гітлерівською навалою. Тоді ще не втихли смертельні агонії українців (позаду був 1933 рік, голодомор, поперед – 1937-й, пік кривавих репресій), а ті, що лишилися живими, були доведені до грані божевілля. І, борони Боже, якби хто зойкнув, на нього вже чекав «чорний ворон». Мільйони виростали за таких умов як Ігор Кошман. Коли німці почали відступати, у батька Ігоря виникла проблема: що робити далі? І він вирішив, що піде на кінець світу, але до Сталіна не вернеться. Точного плану родина Кошманів не мала, лишень тільки на захід, бо це далі від Сталіна. Так підліток з Вінниці разом з батьками опинився спершу в Австрії, потім – в Баварії і майже після чотирьохрічного життя в таборах для переміщених осіб (так звані Ди – Пи з огляду на англійський термін «dysplace person»), перетнувши на американському військовому кораблі Атлантику,



прибув в могутню Америку. «Придбана Батьківщина», як прийнято називати серед американських українців США, хоч і не шанувала слабаків, однак, давала шанс кожному не ледачому і відважному. І подільський хлопець сповна використав цей шанс, здобувши освіту, престижну працю та докторат з хімії. Він довгі роки працював у всесвітньо відомій компанії «Екксон». І не просто був її гарним співробітником, а одним з тих, хто генерував ідеї та втілював їх у життя, аби домогтися найбільш продуктивної роботи. Фаховий хімік Ігор Кошман неодноразово був керівником спеціальних проєктів, зробив чимало унікальних винаходів. Його внесок у прогрес «Екксону» був настільки вагомим, що після виходу українця на пенсію, керівництво компанії на знак вдячності та особливих заслуг зберегло за ним довічну

щомісячну зарплатню. Отож, у його американському житті все було, як то кажуть, «окей». Але така вже доля справжнього українського патріота, де б він не жив, перейматися болями і сподіваннями рідної землі. Ігор Кошман не був винятком.

Протягом усього свого життя в США він, як міг, допомагав отчій землі. До 1991-го року це здебільшого була діяльність з підтримки дисидентського руху в Україні. З повстанням незалежності він зосередився на конкретних проєктах, спрямованих на інтеграцію українського соціуму в цивілізовану спільноту, багато займався гуманітарною діяльністю. Редакція нашого щомісячника приятелювала з доктором Ігорем Кошманом. Так у 2001 році в серії «Бібліотека журналу «Бористен» побачила світ його збірка мемуарів «Спогади», в якій він з боєм осмислював ті проблеми та непорозуміння на які, на жаль, так багата наша вітчизняна дійсність. Зокрема у свій праці Ігор Кошман з гіркотою запитував – і себе, і нас: «Чого можна сподіватися від людей, котрі не люблять самих себе? Чи не так само і в Україні, коли люди цураються своєї мови, бо чужа їм ніби краща». Нас розділяла поважна відстань, котру, щоправда, успішно скорочував Інтернет. Та за декілька місяців перед смертю Ігор Кошман зник з світової мережі. За клопотами щоденності ми якось не звернули на це належної уваги. І лише, коли з Чикаго наш вірний друг і опікун - член

Фундації імені Багряного Олексій Коновал переслав лист від дружини Ігоря Кошмана пані Марійки, де були такі рядки «...Ігор дуже хворий і був кілька разів в госпіталі. Він дуже любить «Бористен» і просив мене аби я не втрачала з ним контакт», стала зрозуміла причина мовчання Ігоря Кошмана. А потім по Інтернет до редакції надійшло повідомлення від ще одного нашого відданого приятеля і друга пана Іларіона Хейлика, тему котрого він зазначив вище поданими словами «Відлітають орли». Ігоря Кошмана вже немає поміж нас. Не знайти слів розради для вдови та сина, для усіх тих, хто любив і шанував цю людину. Гірко на душі й у бористенівців. І все, що сьогодні ми можемо зробити для нього – це зберігати у своїх серцях вічну пам'ять про Ігоря Кошмана.

Бористенівці.

## УКРАЇНСЬКЕ ШКІЛЬНИЦТВО В КАНАДІ: БУТИ КАНАДЦЕМ І ЗАЛИШАТИСЯ УКРАЇНЦЕМ

Українське шкільництво в Канаді, як в Україні, має довголітню історію. Життя змінюється, змінюється з часом і динаміка шкіль, яка вимагає нових методів навчання і виховання. Яка це школа і які це методи? Із зміною підходу до навчання та його умов, природним є те, що з'являлися нові ресурси, які вчителі почали використовувати у процесі навчання. Саме тому освітяни українських шкіль з цілої Канади зібралися в Торонто - з метою не тільки набратися нового і корисного для навчання української мови, але вирішити нові шляхи зміцнення навчання українознавства у цій багатокультурній країні. Адже сьогодні, як ніколи, відчувається потреба зміцнити українське шкільництво у різних освітніх закладах.

### ОРГАНІЗАЦІЯ ВСЕКАНАДСЬКОЇ ВЧИТЕЛЬСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Під гаслом «Українське шкільництво в Канаді: бути канадцем і залишатися українцем» пройшла Всеканадська вчительська конференція, яка відбулася 4-6 травня цього року в Торонто, Онтаріо. Конференцію організували Національна Шкільна рада Канади, Шкільна рада Торонто та Комітет Рідного шкільництва при Дирекції УНО Канади за підтримки Конгресу Українців Канади. Сто двадцять освітян із п'яти провінцій Канади – Онтаріо, Альберти, Манітоби, Саскачевані, Квебеку, а також лектори з України зголосилися до участі у цій потрібній і довгоочікуваній конференції на освітянській ниві українознавства. Завдячуємо членам орга-



нізаційного комітету за успішно проведену конференцію, а саме: Тетяні Сунак, Євгенії Петровій, Оксані Левицькій, Євгенії Щуровській, Владку Бойчуку, Ірині Берлінг, Любі Зарзці, Тані Онщук, Тані Когут, Оксані Соколик та Наталі Горячій. Приємно згадати, що серед численних привітів керівників українських організацій, які надійшли на адресу організаційного комітету та учасників, також їх вітали прем'єр-міністри провінції Альберта – пан Елісон М. Редфорд, та з Манітоби – пан Грег Селінгер.

Продовження на стор. 34-35.

## УКРАЇНСЬКЕ ШКІЛЬНИЦТВО В КАНАДІ: БУТИ КАНАДЦЕМ І ЗАЛИШАТИСЯ УКРАЇНЦЕМ

**Продовження. Початок на стор. 33.**

Урочисте відкриття конференції відбулося у п'ятницю, 4 травня, в Бенкетному залі ресторану «Золотий лев». Розпочала вечір Тетяна Сунак, голова організаційного комітету по проведенню конференції. Прозвучали привіти та побажання успішного проведення від президента Конгресу Українців Канади Павла Грода, та голови Конгресу Українців Канади Відділу Торонто, Оксана Реви. Вітали учасників представники духовенства - Преосвященний Владика Кир Стефан Хміляр і Преосвященний Владика Андрій.

Цікавою була презентація веб-сайту «Школа» Національної Шкільної Ради, голова Володимир Бойчук. Компанія IMB + Records Inc. подала до уваги учасників відео репортажі про українські школи та інші проекти українських громад, які проводяться в Канаді.

### ПІД ЧАС РОБОТИ ВЧИТЕЛЬСЬКИХ СЕСІЙ

Робота конференції розпочалася 5 травня пленарним засіданням, де виступали головні доповідачі – Оксана Левицька, голова Комітету Рідного шкільництва Дирекції УНО Канади, та Орест Стеців, голова Ліги Українців Канади.

Під час сесій вчителі мали можливість обговорити питання змісту і розуміння ролі української мови поза межами України. Проводилася дискусія про роль Шкільної Ради Канади, як координатора роботи українських освітян, та її співпраця з іншими громадськими організаціями в процесі розвитку україномовного навчання.

Конференція охопила широке коло педагогічних питань та тем. На секційних заняттях були представлені матеріали для навчання учнів від садочку до курсів українознавства. Вчителі були зацікавлені методиками вивчення української народної казки, які представила на своїй сесії довголітня вчителька-методист Галина Дмитришин, Торонто.

Сучасні технічні засоби уможливають доступ до різноманітної інформації, а зокрема до використання найновіших методик та обміну досвідом. Як наприклад, на форумі ШКОЛА Альбертського університету розміщено матеріал програми НОВА, сесії з якої були представлені на цій конференції професором із викладання других мов, консультантом, науковим керівником та методистом, Оленкою Білаш. Ділилася своїм досвідом роботи із навчальними матеріалами НОВА координатор української програми школи Св. Дмитрія (Торонто) Люба Романко.

Є багато над чим працювати освітянам Канади. Вчителям потрібна методична підтримка в плані провадження малокомплектних класів та навчальних стратегій. Багато шкіл мають малокомплектні або багаторівневі класи, де разом вчать діти різного віку. Як розробити матеріал для того, щоб охопити всіх учнів та подати матеріал диференційовано? Відповіді на це та багато інших

питань намагалися віднайти присутні учасники сесій конференції. Корисними у цьому напрямку були сесії, присвячені систематизації й структурі розробки навчальних планів та ресурсів, засобом оцінювання успішності в українських двомовних програмах, які провели директор Методичного Центру Української Мови Маруся Петришин та старший спеціаліст з питань освіти цього центру при університеті Альберти Віталій Шиян.

Як правильно оцінювати учнів, які засоби і стратегії використовувати - про ці та багато інших підходів вели дискусії та ділилися своїм досвідом освітяни з Едмонтону (пров. Альберта) - Люба Іщенко, вчитель та керівник по обміну студентами, та Тетяна Качеюк, вчитель середніх та старших класів і координатор програми по обміну студентами. Яніна Виговська, вчитель молодших класів, ознайомила із новітніми методами навчання для зацікавлення учнів до вивчення української мови.

Різноманітні підходи та матеріали з літератури були представлені на сесії з методик викладання літератури курсів українознавства. Презентори Наталя Горяча, вчитель школи Св. Володимира, Наталя Куляса, вчитель курсів українознавства школи ім. Цюпи Паліїв, Галина Костюк, вчитель української мови та історії культури у школі Української спадщини ім. Юрія Липи.

Впродовж декількох років вчителі українських шкіл Онтаріо проводили апробацію підручників для вивчення української мови, як іноземної, які були розроблені лекторами сесій Олеся Палінська та Оксана Туркевич (Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою, Львів, Україна). Автори підручників «КРОК 1» та «Мандрівка Україною» мали нагоду представити фрагменти уроків за матеріалами посібників.

Співпраця по розробці підручників для діаспори із освітянами і науковцями в Україні набуває все ширшого розмаху. Прикладом такої співпраці є опрацювання навчальних програм, навчальних посібників із серії вступного курсу «Наша Україна» та методичного комплексу з географії для курсів українознавства. В додаток до презентації навчальної програми, а також підручників та зошитів для практичних робіт, учасники сесії, яку провела Валентина Бойко, науковий співробітник лабораторії географічної і економічної освіти Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України (Київ, Україна), отримали зразки навчальних матеріалів.

Питання Голодомору 30-их років в Україні, як геноциду українського народу – це тема, на яку сьогодні звертають увагу багато політиків та керівників держав світу. Валентина Курилів, вчитель-методист та голова відділу історії та соціальних дисциплін в державних школах Онтаріо очолює комітет щодо включення теми Голодомору в навчальні програми канадських шкіл. На своїй сесії

вона поділилася досвідом вивчення цієї теми у старших класах. Із новітнім підходом викладання на уроках тем української канадської історії виступала Анастасія Бачинська, автор першої академічної роботи історії української шкільної системи в Торонто.

На запит вчителів одну із сесій було присвячено викладанню релігії та успішним методам богословської освіти. Під назвою «Серце релігійної освіти – це серце релігійного вчителя» провів сесію отець Стефан Войціховський.

### ПРОДОВЖУЄТЬСЯ РОБОТА

Звичайно, як і в кожній справі, на шляху зустрічаються різні перешкоди чи питання до вирішення. Але коли шукати методи і способи спільно для того, як досягти мети і як допомогти іншим, то безумовно наслідки будуть позитивні та буде зроблений поступ вперед. Відновлюють свою роботу школи, відкриваються нові. А це перспектива залучення молоді до підтримання української мови і згуртування її в межах організацій та громад. Саме вчителі відіграють важливу роль у тому, щоб продовжувалася справа, започаткована піонерами українцями тут, в Канаді, чи в будь-якій іншій країні поселення українців. Чи саме не від учителя у великій мірі залежить те, якою буде українська громада у майбутньому? Як теперішнім освітянам українських шкіл втримати, поширювати та розвивати нашу рідну мову? Ініціатива проведення вебінарів комітетом Рідних шкіл в системі УНО у співпраці з Методичним Центром Української Мови при Альбертському університеті за участю вчителів Онтаріо, Саскачевану та Альберти з питань адміністративних засад є тим зернятком, яке з часом може прорости і розвинути у розробку загальноприйнятих мовних стандартів, на які б опиралися школи в своїй діяльності залежно від специфіки їх учнівського складу.

Характеризуючи українське шкільництво, відомий педагог та шкільний інспектор Іван Боднарчук порівнював його із возом, що котиться по дорогах чужини. «Цей віз – це найголовніший реманент нашого громадського господарства. Зупиниться він – не здохнемо втраченого, а за рік – два ледве чи впізнаємо себе... Коли далі таким возом поїдемо, розпадеться нам серед дороги – погубимо дітей. Пересісти дітям на чужий віз – не потраплять до рідного дому... Загубимо їх, і ніщо їх нам не поверне». То ж продовжуймо розпочату справу – сіймо зернятка української мови, спільно плекаймо та виховуймо підрастаючу молодь, щоб у майбутньому зібрати плоди міцної зростаючої української спільноти в Україні та за її межами.

*Будьмо канадцами, та залишаймося завжди українцями!*

### ПОДЯКА СПОНСОРАМ

Конференція змогла відбутися завдяки нашим щедрим спонсорам, які відкупилися та підтримали всеканадський освітницький захід. Спонсорами з категорії «патрон»



## Продовження.

Початок на стор. 33-34

із внеском \$3000 виступили Фондація ім. Олега Ольжича та Фондація Українського Національного Об'єднання. «Добродії» - Конгрес Українців Канади, Українська Канадська Фондація ім. Тараса Шевченка, компанія Roots and Images, родина Термертей, - виділили на освітню конференцію по \$2000, компанія Kantor Ltd. - \$1250. Конгрес Українців Канади, Відділ Торонто, Українська Кредитова Спілка Лимітед, Кредитова Спілка «Будучність» та Фондація Будучність, Об'єднана Кредитова Спілка у Гамільтоні, Українська Народна Каса Дежарден у Монреалі, ресторан «Золотий Лев», компанія ІМВ+ Records Inc., корпорація «Міст», панство Євген і Люба Заразки, виступали в категорії «друг» із датком \$1000. Радіо «Гісна Україна» спонсорувала \$750. Серед спонсорів «прихильників» (\$500 фінансової підтримки) - Комітет Українок Канади, Відділ Торонто, Міжнародна організація українських громад «Четверта хвиля», панство Теодор і Ірина Шлапак. Датки у сумі \$250 для конференції передали Організація Українок Канади ім. Ольги Басараб, Ліга Українців Канади, Відділ Торонто, українська книгарня в Торонто «Коота Оома».

Учасники конференції збагатили дискусіями та методичними засіданнями. Вони мали можливість відвідати виставки книжок, українського мистецтва та творчості, поспілкуватися та набратися українського духу. Відіжджали учасники із матеріалами, які отримали від громадських і освітніх організацій та окремих осіб. Щира подяка Крайовій Управі Ліги Українців Канади за матеріали для учасників конференції з виставки «Геноцид Голодомором»; українській книгарні КООТА ООМА за книги, надані для учасників конференції та фундації Ольжича за подаровані книжки для учасників; Уляні Плавущак Підзамецькій за підготовлений збірник вибраних українських електронних навчальних ресурсів з гіперпосиланнями для учасників; Юрію Клюфасу за відео запис серії україномовних передач «Очи-ма культури»; Комітету Українок Канади, Відділ Торонто, за збірник «Доповіді і дописи на події року» Дарії Темник; Методичному Центру Української Мови при університеті Альберти за роздатковий матеріал вивчення української мови. Щира подяка Домівці УНО, яка гостинно прийняла вчительську конференцію та особисто виконавчому директору УНО Канади Олі Грод за допомогу в організаційних питаннях.

Матеріали конференції можна переглянути на [www.shkola.ucc.ca](http://www.shkola.ucc.ca) розділ Teachers' Conferences

**Оксана ЛЕВИЦЬКА,**  
координатор програми  
Всеукраїнської вчительської конференції

**Дарина СУХОНИС-БУТКО**  
**KICANOKIA@I.UA** —  
якщо ви хочете поговорити



Ви колись думали про такі прості речі, як наприклад те, що ми, жителі міст, витрачаємо десь два тижні за своє життя виключно на очікування зеленого світла світлофора? Час є основою усіх наших подій, ми завжди дивимось на годинник. Дійсно, щасливі люди цього майже не роблять. От подумайте, наприклад, коли ви просто у відпустці чи маєте вихідний – ваш час спливає якось інакше, повільніше. І дійсно, серпень – це як раз ніби недільний вечір, бо на одне літо стало у світі менше.

І найстрашніше те, що людині важко просто жити сьогоднішнім – ми завжди чогось чекаємо, плануємо. Саме планування вбиває відчуття сьогоднішнього. От тільки подумати, що таким, як сьогоднішнього завтра вже не буде. Обов'язково щось буде іншим – погода, їжа, люди, світ – все стане іншим. Отже, всім нам чомусь важко жити сьогодні, одним днем. Чогось, коли говорять «живи одним днем» – у фразі вбачають якесь голлівудське кіно – взяти шалений кредит, викрасти авто, понюхати кокаїн та вирушити кудись, де ніколи не був. Але є різниця – жити «останнім» днем, чи просто прожити цей день трохи інакше, аби потім думати, що сьогодні зробив таке, чого досі не було. Це банальності, але подумайте, чи був ваш день сьогодні схожим на вчора, чи позавчора чи понеділок? Сумно, якщо так. Бо тоді заради чого ми живемо? Думаємо, що зараз лише репетиція, а потім буде головна дія? А потім просто пройде ще більше часу, і ми вже побачимо, що свічки на торті займають майже увесь тор.

Я не розумію людей, які зараз, в серпні пишуть у соціальних мережах «куди йде літо?», «залишишся, літо!» Яке безглузддя, адже багато з вас, судячи з ваших сторінок у соцмережах провели літо саме у мережах, то яка різниця, що за вікном?

Попереду соковита осінь. Часто людське життя порівнюють з сезонами: народження – весною, розквіт сили – влітку, осінь – зрілість, а зима – початок старості і смерті, аби потім народитися знову.

## Я хочу ловити свій час

Народженням на початку 90-х присвячується

Але коли ти дитина, то зовсім не думаєш про такі речі. Твій календар позначається зміною одягу та святами, та коли дитинство раптово, (дуже раптово!), зникає, то із сумом помічаєш обличчя людей і розумієш, які у них можуть бути проблеми. Починаєш мислити дорослими категоріями. Звичайно, є люди, що в душі залишають якусь частку інфантильності та дитинства. Я думаю, що я і в 40, 50 чи 60 залишусь трохи дитиною. Я досі дуже радію, коли бачу перший сніг, дуже люблю потрапити під дощ без парасолі, зранку обираю мультики, а не новини (дуже важливо дивитись новини, але починати ранок з кризи, вбивств, війн та конфліктів – безглуздо). Кожного нового року я дивлюсь по телевізору фільм «Один дома» та «Один дома - 2». Я часто, вже біля каси в магазині, купую собі кіндер-сюрприз. Касирка думає, певно, що в мене є дитина, але це не так. Я купую його собі. Бо в моє дитинство 90-х років це був справжній скарб за 5 гривень (повірте, тоді це було дуже дорого). Я розумію, що моє покоління вже доросле – багато хто має дітей, шлюб, розлучення, кредити, проблеми, дорослу роботу, доросле життя. Але кожен з нас в душі посміхнеться, якщо почує мелодію серіалу «Beverly Hills 90210», побачить гумку "Love is...", побачить стару касету чи дискету. Є багато дрібничок, які можуть нас подумки перенести в дитинство. От я точно, якщо побачу десь, куплю собі іграшкову пружинку. Були колись такі різнокольорові пружинки, але якщо вона, не дай Боже заплуталась – трагедія. (До речі, шановні читачі, якщо Ви знаєте, де саме можна придбати цей шматок ностальгії – пишть мені на мейл, який вказано у назві рубрики, я буду Вам дуже вдячна).

Отже, час – штука хитра. Його не повернеш, але є речі, які повернуть нам згадку про той час. І коли ми всі маленькі були, то точно не розуміли, чому бабусі та дідусі так полюбляють розказувати про своє минуле, правда? Але вже тепер я починаю їх розуміти. Є такі проміжки часу, які втрачаються назавжди. Я розумію, що нам ніколи не буде знову 21, 27 чи 30. Але є

такі короткі моменти, які тікають гвалтовно швидко. Я вже ніколи не зможу знову боятися зайти в 1 клас. Звичайно, потім будуть старші класи та інститут, але це вже більш доросле, більш схожі одна на одну події. Але той час щасливого нерозуміння багатьох речей – кожен дорослий за ним сумує. Час, коли можна бігти так, як ти хочеш – швидко та незграбно; час, коли можна взяти пульт від телевізора і зателефонувати Бетмену; час, коли вдихаєш на порозі солодкуватий присмак травня і розумієш, що скоро будуть канікули; час, коли ще не було комп'ютерів, а гуляли ми у дворі, знаходили одне одного голосними криками під вікнами (Натаааа-шааааа, ти вийдеш гуляти!?!?!). До речі, хочу сказати, що після мене я вже не бачила дітей, які б так горланили під вікнами, бігали по дворі з куснем хліба та казали: «Якщо я зараз зайду додому, то мене вже не пустять». І це просто пояснити. Після нас народжувалось вже покоління 2000 років – у них з дитинства починалась ера знайомства з комп'ютерами. Вони інші. Двоюрідний брат мого чоловіка належить до покоління 2000. Він щиро дивується, коли ми говоримо про якість ігри, жарту, пісні свого дитинства, бо він просто не знає цього. Він народився тоді, коли у всіх були мобільні телефони, а я пам'ятаю час, коли у мами була величезна мобільна трубка з антеною французької фірми «Тріумф», вхідні дзвінки були платні, а еквівалент виміру були не гривні, а «юніти».

Час завжди розділяє покоління і для сьогоднішніх 15-річних я зі своїми розповідями про дитинство – бабуся. Але вони теж, на порозі свого 25-річчя будуть це відчувати. Це будуть відчувати усі з плином часу, з плином дорослішання. Тому я прагну робити щодня щось особливе, аби потім не жалкувати. Тиждень тому ми з чоловіком навмисне не взяли парасольки і потрапили під сильну, але теплу зливу. Ми йшли, тримаючись за руки, цілувались, сміялись, а люди, які купками стояли по під будівлями, дивились на нас, іноді з посмішками, але всі вони заздрили. Бо кожен хотів такого хвилинного прояву свободи, адже всі ми в душі діти.





Наталія Дев'ятко

## Стара яблуня

За вікном було темно. Здовга гілка старої яблуні раз-по-раз шкрябала скло. Неприємно. Бридко. Лячно.

Марічка накрилася ковдрою з головою. Під ковдрою було душно, хоча й не чути шкрябання гілки об скло.

Скільки вона так лежала, Марічка не знала, та повітря під ковдрою ставало все менше, і довелося висунути носа назовні.

– Р-р-рип! – відгукнулася гілка, наче тільки й чекала, коли дівчинка вилізе зі сховку.

Марічка здригнулася і міцно обійняла свого ведмедика. Гарно йому – плюшевий, нічого не чує, не боїться старої яблуні.

– Р-р-рип! – знову скрипнула по склу стара гілка.

Марічка не витримала і прожогом кинулася на спальню батьків, тихесенько залізла під ковдру до мами, притулилася. Мама обійняла дочку уві сні.

Було тепло, приємно і зовсім не страшно. Але ж не спатимеш у кімнаті батьків кожної ночі.

Треба сказати, що раніше Марічка не боялася нічних шурхотів. Вона зовсім нічого не боялася. Навіть великого чорного собаку з околиці села, хоча пес і був трохи нижчий за дівчинку.

Але Марічка дуже любила ласувати яблуками. От через соковиті яблука все і трапилось. Минулого року яблук на старій яблуні вродило стільки, що гілки обважніли і хилилися до землі. Батькам довелося ставити підпорки, щоб дерево не постраждало під вагою врожаю.

Солодкі, соковиті, червонобокі... Марічка не злзала зі старої яблуні, позабувши і про цукерки, і про тістечка, які батьки купували у супермаркеті.

От тільки бабуса постійно сварила онуку: «Не лазь по дереву взута! Пошкодиш кору! Шкідники заведуться! Дерево загине!».

Марічка кивала, а через годину знову дерлася на яблуню за частуванням.

Минуло літо, родина повернулася додому в місто. Зима була сніжна, але весна прийшла рано. Дереву вкрилися пишним квітом.

І вишні, і черешні, і сливи, й абрикоси. Тільки стара яблуня стояла чорним скелетом біля будинку. Кілька бруньок луснули, з'явилися липкі листочки, але невдовзі засохли і вони.

Яблуню саджав ще дід Марічка, тому у батьків рука не піднімалася її спилати. А вночі стара яблуня стукала гілкою у вікно і сумно чулася: «Р-р-рип!» – скрипіння сухої гілки по склу.

Біля мами теж сьогодні якось не засиналося. Марічка зітхнула, зібралася з силами і пішла до своєї кімнати. Міцно-міцно тримаючи за лапу свого ведмедика.

Місячне світло прослизало у вікно. Тінь від гілки падала на підлогу страхіливим плетивом.

Марічка зупинилася на порозі, не наважачись іти далі. Звісно, можна було повернутися до батьків або шмигонути у своє ліжко і знову накритися ковдрою. Але хіба так страху позбудешся?

Дівчинка відчувала, яка калатає серце, коли йшла до вікна. Спочатку вона посадила на підвіконня свого ведмедика, тоді залізла сама.

За вікном вітер гоїдав гілки старої яблуні, але зараз жодна, на щастя, не доставала до скла. Місяць був таким великим, що у його світлі потопали зірки і небо здавалося тьмяним, а старе змертвіле дерево ще сумнішим.

Марічка відчула, що їй шкода дерева. Навіть не його соковитих яблук, яких більше не буде в їхньому саду, а саме дерева.

Яблуня пам'ятала шорсткі працюючі руки діда, в які так в'їлася земля, що не відмити. І Марічка теж пам'ятала ті лагідні дідові руки.

Яблуня бачила, як росли її батьки, їхні будинки були на одній вулиці. І Марічка теж бачила своїх батьків дітьми на старих чорно-білих фотографіях.

А тепер яблуню спилать...

– Р-р-рип! – заскрипіла суха гілка по склу, наче відгукуючись на розпач дівчинки.

І було у тому плачі стільки болю та суму, що Марічка схлипнула й ткнулась обличчям у нічну сорочку.

Дівчинка плакала тишенько, щоб не розбудити батьків. Коли вони всі разом приїхали на початку літа у село і побачили, що яблуня загинула, їй ніхто нічого не сказав, тільки бабуса подивилася з докором. Але ж Марічка і без слів усе зрозуміла...

Чи то Марічка заснула, сидючи на підвіконні, чи то вона так сильно наплакалась, що втратила лік часу, але місяць устиг заховатися за паркан сусіднього двору. Небо офарбилось світанковими кольорами.

Ноги дівчинки обережно торкнулася м'яка лапа.

Марічка здивовано підняла голову і побачила свого плюшевого ведмедика, який дивився на неї чорними гудзиками очей.

– Не сумуй, хазяйко, – тихенько сказав ведмедик.

– Як же мені не сумувати? – схлипнула Марічка, зовсім не дивуючись, що улюблена іграшка говорить. – Через мене яблуня загинула.

– Через тебе, – кивнув пласкою головою ведмедик. – Добре, що ти це розумієш. Тільки сльозами не зарадиш, хазяйко.

– А чим зарадиш? – з надією запитала дівчинка.

– У яблуні пробачення попроси для початку, – ведмедик простягнув хазяйці лапу. – Ходімо.

Марічка відчинила вікно і разом із ведмедиком зістрибнула у траву. Добре, що вікно першого поверху було не високо від землі.

Дівчинка підійшла до стовбура, торкнулася дерева. Кора старої яблуні була шершавою, але приємною

на дотик, під нею відчувалося засинаюче життя. Дерево справді доживало останній рік. Там, де на корі виднілися тріщини і рани, повзали мурахи і якісь крихітні темні і білі комахи.

– Пробач мені, стара яблуне, – тихенько мовила Марічка, гладячи стовбур старого дерева. – Пробач мені.

– Р-р-рип! – скрипнула суха гілка над головою, сумно, але якось лагідно.

Гідно прожила своє життя стара яблуня, багато бачила і пам'ятала. Минав її час на цій землі, залишала-ся пам'ять про неї.

– Прокидайся, Марічко, – тепла бабусина рука торкнулася плеча дівчинки.

– Що таке, бабуню? – позіхнула Марічка і подивилася на вікно.

Плюшевий ведмедик сидів на підвіконні, у напівоберту дивився за вікно і наче крадькома посміхався вишитим ротом.

Було ще дуже рано, але бабуса зазвичай вставала вдосвіта.

– Маєш дещо побачити, Марічко, – наполягала бабуса.

Марічка швиденько знайшла капці і в самій сорочці пішла за бабусею на двір.

Бабуса наблизилася до яблуні, важко схилилася до землі, на щось вказуючи. Марічка теж присіла.

Неподалік від старої яблуні з землі виткнувся невеликий пагінець із крихітними зелененькими листочками.

– Буде у нас нова яблунька, – не приховуючи радості, мовила бабуса.

І Марічка теж посміхнулася молоденькому деревцю. Його вона тепер точно сама берегтиме.

